MISDADIGE INVLOED

De invloed van criminele netwerken op jongeren in drie Arnhemse wijken

Henk Ferwerda
Joey Wolsink
Nicole Brouwer
Juno van Esseveldt

Beke reeks

MISDADIGE INVLOED

De invloed van criminele netwerken op jongeren in drie Arnhemse wijken

Henk Ferwerda
Joey Wolsink
Nicole Brouwer
Juno van Esseveldt

Beke reeks

Colofon

In opdracht van
De gemeente Arnhem
Programma breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit (BOTOC)

Oorspronkelijke foto omslag
Jakub Brabec on Unsplash

Vormgeving
Marcel Grotens

Henk Ferwerda, Joey Wolsink, Nicole Brouwer en Juno van Esseveldt

Misdadige invloed

De invloed van criminele netwerken op jongeren in drie Arnhemse wijken

ISBN
978-94-92255-58-7

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de gemeente Arnhem. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het onderzoek berust bij de auteurs. De inhoud vormt niet per definitie een weergave van het standpunt van de gemeente Arnhem.

© 2022, Bureau Beke

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoud

Voorwoord 7

1 Een onderzoek in drie Arnhemse wijken 9

1.1 Waarom een onderzoek in deze drie Arnhemse wijken? 9
1.2 De probleemstelling en opbrengsten 10
1.3 Methoden van onderzoek 11
1.3.1 Deskresearch 11
1.3.2 Samenstellen basislijst straatprinsen 11
1.3.3 Netwerkanalyse 12
1.3.4 Verdiepende interviews 15
1.4 Leeswijzer 15

2 De context 16

2.1 Jeugd- en jongerencriminaliteit: ontwikkelingen en carrières 16
2.1.1 Stoppen of doorgaan met criminaliteit 17
2.1.2 Doorgroeiers in de criminaliteit 19
2.2 Drie wijken in Arnhem-Oost 21
2.2.1 Geitenkamp 22
2.2.2 Malburgen 24
2.2.3 Presikhaaf 27
2.2.4 Overeenkomsten en verschillen tussen drie wijken in Arnhem-Oost 30

3 De netwerkanalyse 34

3.1 Over carrières, rekrutering, categorieën plegers en clusters 34
3.2 Eerste opbrengst: next generation 38
3.3 Het netwerk: een eerste beschrijving 38
3.4 Het netwerk en de categorieën 42
3.5 De clusters binnen het netwerk 46
3.6 Inzoomen op Arnhem en drie wijken in Arnhem-Oost 49

3.7 Inzoomen op de drugsproblematiek in drie wijken in Arnhem-Oost 54
3.7.1 De wijk Geitenkamp 54
3.7.2 De wijk Malburgen 60
3.7.3 De wijk Presikhaaf 65
3.7.4 Resumé 72
3.8 Naar een aanpak 75

4 De balans opgemaakt 79

Referenties 87

Bijlagen

Bijlage 1 – Incidenten naar hoofd- en subcategorieën 97
Bijlage 2 – Criminele netwerkvorming in de rest van Arnhem 99

Voorwoord

In dit rapport wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de invloed van criminele fluïde netwerken op de jeugd in drie wijken in Arnhem-Oost, te weten Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf. Achtergrond van het onderzoek is dat de gemeente Arnhem de komende jaren op diverse manieren de strijd aan wil gaan met de drugscriminaliteit in de stad. Een van de onderdelen van het meerjarenprogramma is de preventieve, proactieve en repressieve aanpak van jongeren in de drugscriminaliteit in drie wijken in Arnhem-Oost. Binnen de gemeente leven al langere tijd zorgen over de ondermijnende criminaliteit in de wijken en de invloed die daar mogelijk vanuit gaat op de jeugd.

In dit rapport presenteren we een analyse die zicht geeft op een crimineel netwerk waarbinnen verschillende categorieën jongeren en jongvolwassenen in contact staan met criminele structuren in deze wijken en daarbuiten.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het programma breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit (BOTOC) en staat nadrukkelijk in dienst van de lokale en eventueel bovenlokale aanpak.

Voor het onderzoek gebruikten we diverse bronnen. Zo werd bestaande politie-informatie met een nieuwe analysetechniek geanalyseerd, werden open bronnen en literatuur geraadpleegd en werden 24 Arnhemse professionals bij het onderzoek betrokken. Het betreft frontline professionals vanuit de gemeente, de politie en het straathoek-, meiden- en jongerenwerk. De gesprekken met de professionals waren verhelderend, nuttig en ook leuk. We zijn hen zeer erkentelijk voor hun inbreng en danken hen daarvoor.

Een speciaal woord van dank gaat in de eerste plaats uit naar Eddy Klein Hofmeijer, analist in de Politie Eenheid Oost-Nederland voor het uitvoeren van de analyse. Verder zijn wij Ruben Allen, Birgitt Kromkamp, Frederieke Schilling, Paulien Toonen, Bianca van der Weijden en Trudy Witjes van de gemeente Arnhem en Mikel Kleinpenning, Sanne Pothuizen, Eric Wijnhoud en Gideon

Zandstra van de Politie Arnhem veel dank verschuldigd voor het meedenken, aanleveren van informatie en het organiseren van de verschillende bijeenkomsten met professionals.

Tot slot bedanken we de leden van de leescommissie voor hun feedback op het manuscript. Het betreft Frank van Leeuwen, Frederieke Schilling, Monique Willemsen-van de Kamp en Gideon Zandstra.

Henk Ferwerda, Joey Wolsink, Nicole Brouwer en Juno van Esseveldt
Arnhem, februari 2022

1 Een onderzoek in drie Arnhemse wijken

De gemeente Arnhem gaat de komende jaren op diverse manieren de strijd aan met de drugscriminaliteit in de stad. Een en ander is neergelegd in het meerjarenprogramma breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit (BOTOC). Een van de onderdelen van het meerjarenprogramma is de preventieve, proactieve en repressieve aanpak van jongeren in de drugscriminaliteit in drie wijken in Arnhem-Oost: Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf. Wanneer we het in dit rapport hebben over de wijken in Arnhem-Oost betreft het deze drie wijken.

Binnen de gemeente Arnhem heeft men in het kader van BOTOC behoefte aan een heldere analyse hoe de jongeren op straat zich verhouden tot de criminele structuren in de wijk en daarbuiten. In dit rapport doen we verslag van een onderzoek naar de invloed van criminele fluïde netwerken op de jeugd in de drie Arnhemse wijken.[1]

1.1 Waarom een onderzoek in deze drie Arnhemse wijken?

Binnen de gemeente Arnhem leven al langere tijd zorgen over de ondermijnende criminaliteit in de drie wijken in Arnhem-Oost en de invloed die daar mogelijk vanuit gaat op de jeugd. Een combinatie van sociaaleconomische problematiek in de wijken en de aanwezigheid van criminele structuren (en mogelijk negatieve rolmodellen) maakt jongeren namelijk kwetsbaar voor afglijden naar (georganiseerde) criminaliteit. Dit is de reden dat er vanuit BOTOC in 2021 zes deelprojecten in deze drie wijken zijn opgestart. Dit zijn zowel preventieve als repressieve projecten waarin wordt samengewerkt met onder andere scholen, wijkteams, de politie, het Openbaar Ministerie (OM), het bedrijfsleven, straatcoaches, en jeugd- en jongerenwerkers.

Lacune

Het ontbreekt tot nu toe echter aan een heldere analyse. Vragen die daarbij gesteld kunnen worden zijn:

- Hoe verhouden de jongeren op straat zich tot de criminele structuren in de wijk?;
- Heeft de gemeente samen met haar veiligheidspartners wel de juiste doelgroep in beeld?;
- Passen de gekozen interventies wel bij deze jongeren wanneer het netwerk om hen heen in beeld is?

De gemeente wil derhalve graag in beeld brengen welke negatieve invloed er uitgaat van personen die onderdeel zijn van (bovenlokale) criminele fluïde netwerken: 'de onzichtbare invloed op het gedrag en de criminele carrièreontwikkeling van jongeren in de wijk'.[2]

Het in beeld brengen van deze netwerken en de kopstukken (harde kern) en carrièremakers (rising stars) hierbinnen is de basis voor een structurele en effectieve aanpak. De rising stars en de harde kern zijn namelijk voor de jongeren in de wijk te beschouwen als negatieve rolmodellen.

Ambitie

De ambitie van dit onderzoek is om inzichtelijk te maken wat de relatie is tussen de overlast en criminaliteit in drie Arnhemse wijken enerzijds en de regionale ondermijnende drugscriminaliteit anderzijds. Op basis van dit beeld wordt nagegaan in hoeverre de bestaande aanpak op problematische jeugd(netwerken) in de wijk, maar ook binnen de persoonsgerichte aanpak (PGA) en de aanpak van ondermijning, afdoende is of bijstelling behoeft.

1.2 De probleemstelling en opbrengsten

Voor het onderzoek naar de fluïde criminele netwerken formuleren we de volgende probleemstelling:

> *Hoe is de jeugdcriminaliteit in drie Arnhemse wijken verbonden met en wordt ze beïnvloed door bovenlokale criminele (drugs)netwerken?*

Uit deze probleemstelling leiden we de volgende concrete onderzoeksvragen af:

1. Hoe ziet het bovenlokale criminele netwerk eruit dat invloed heeft op jongeren in Arnhem-Oost?
2. Welke te onderscheiden categorieën jongeren en ouderen – zoals harde kern, rising stars, criminele locals, jonge aanwas en facilitators – zitten er in het netwerk, wat is hiervan de omvang, wat zijn hun kenmerken en aan welke vormen van criminaliteit maken ze zich schuldig?
3. Welke clusters zijn er binnen het netwerk te onderscheiden en wat zijn hun kenmerken en criminaliteitspatronen?
4. Wat betekent voorgaande voor de aanpak van de harde kern, rising stars, criminele locals, jonge aanwas en facilitators?

Voor de uitvoering van dit onderzoek is samengewerkt met een politie-analist uit de Eenheid Oost-Nederland. Hierdoor kent het onderzoek een tweeledige opbrengst. Allereerst is er deze geanonimiseerde onderzoeksrapportage, maar daarnaast is er ook een analyse op naamsniveau die door de politie-analist is overgedragen aan en in beheer is bij het basisteam Arnhem-Noord. Binnen de geldende convenanten kan deze analyse gebruikt worden voor de aanpak. Omdat de onderzoekers alleen gebruik hebben kunnen maken van geanonimiseerde informatie en niet van informatie op persoonsniveau is het in de beschrijving van het netwerk niet mogelijk om in te zoomen op criminele families.[3]

1.3 Methoden van onderzoek

Het onderzoek bestaat uit een aantal onderdelen die hierna worden toegelicht.

1.3.1 Deskresearch

Om dit onderzoek en de onderzoeksgroep in een context te plaatsen, analyseerden we open bronnen, notities, registraties van de gemeente en literatuur. We geven op basis van deze bronnen in hoofdstuk 2 een beeld van ontwikkelingen en carrières in de jeugd- en jongerencriminaliteit enerzijds en typeren de wijken Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf – de wijken waar de personen in dit onderzoek een band mee hebben – anderzijds.

1.3.2 Samenstellen basislijst straatprinsen

De analyse kent het samenstellen van een primaire namenlijst (basislijst) als startpunt. Om te komen tot een dergelijke lijst is informatie/kennis van betrokken 'streetlevel functionarissen' uit de wijken aangevuld met informatie van een

aantal rechercheurs. Omdat er in dit onderzoek voor gekozen is om de onderzoekers geen kennis te laten nemen van informatie op naamsniveau is deze lijst via de politie overgedragen aan de politie-analist. De basislijst van in totaal 132 personen verdeeld over de drie wijken is samengesteld uit twee bronnen die te typeren zijn als straatinformatie:

- Straatprinsen of kopstukken: dit zijn de op dit moment crimineel actieve jongeren en jongvolwassenen (vaak vanaf een jaar of 16) uit de wijk die behoren tot de problematische jeugdgroep in de wijk, die veel (criminele) contacten hebben, te beschouwen zijn als informele of formele leiders die zichtbaar zijn of op de achtergrond de touwtjes in handen hebben, die invloed hebben op het gedrag van de jongeren op straat en te zien zijn als de spinnen in het spreekwoordelijke web;
- Straatprinsen of kopstukken van toen: dit betreft een aantal twintigers en dertigers met hetzelfde profiel als hierboven maar die uit beeld zijn en volgens professionals op de achtergrond nog steeds een rol spelen.

1.3.3 Netwerkanalyse

De netwerkanalyse is in samenwerking met een politie-analist uitgevoerd en ziet er op hoofdlijnen als volgt uit: op basis van politieregistraties van de afgelopen drie jaar is gekeken wie er in samenhang met de personen op de basislijst staan geregistreerd.[4] Deze informatie is uit de Basisvoorziening Handhaving (BVH) gehaald, middels Blue View. Daarbij wordt gebruikgemaakt van een breed scala aan politiecontacten zoals staandehoudingen, aanhoudingen (w.o. heterdaad), meldingen openbare orde, verkeerscontroles en (voornamelijk) aandachtsvestigingen (registraties n.a.v. verdachte situaties).

Het is overigens goed mogelijk dat er dat er nog meer registraties op personen bij de politie bekend kunnen zijn in het systeem van de recherche (Summ-it). Deze gevoelige informatie kon niet gebruikt worden voor dit onderzoek, maar kan in een latere fase – aanpak – eventueel nog toegevoegd worden.

Extended netwerk

Voorgaande analyse geeft zicht op een uitgebreid of *extended* netwerk zoals in figuur 1.1 is weergegeven. Dit netwerk bestaat uit 1.635 personen die in de afgelopen 3 jaar tenminste één keer voorkomen als verdachte of betrokkene in 14.611 registraties bij de politie. Nadere analyse van dit *extended* netwerk leert dat 66 procent van de personen uit Arnhem komt. Van de resterende personen woont een groot deel in Gelderland, maar er zijn ook diverse personen in het netwerk

actief die uit andere delen van het land komen zoals Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Almere. Dit illustreert de landelijke reikwijdte van dit netwerk.

Figuur 1.1 – Extended netwerk

Naar een limited netwerk

Om het netwerk van 1.635 personen op inhoud in te perken en te komen tot een *limited* netwerk selecteren we personen die op basis van politiecontacten als actief te beschouwen zijn. Zij hebben in de afgelopen drie jaar minimaal tien politiecontacten, waarbij ze minimaal drie keer als verdachte geregistreerd zijn.

Het *limited* netwerk dat is ontstaan, vormt de basis voor een verdiepende analyse. Allereerst zijn de volgende stappen gezet:

- Alle dubbele entiteiten zijn samengevoegd tot één;
- Alle NN personen zijn verwijderd[5].

Dit levert een *limited* netwerk op – figuur 1.2 – dat bestaat uit 484 personen. Van deze 484 horen 54 personen tot de basisgroep: de oude en nieuwe straatprinsen. De 484 personen komen in de afgelopen drie jaar in 10.311 politieregistraties voor als verdachte of betrokkene. Het betreft 3.087 registraties als betrokkene en 7.224 registraties in de rol als verdachte.

Voor deze personen zijn – naast bijvoorbeeld leeftijd, geslacht en woonbuurt – op basis van bestaande cognos-rapportages die binnen de politie gebruikt worden de volgende gegevens aan de personen in het netwerk toegevoegd:

- Rapport 4311, antecedenten;
- Rapport 2134, de actieradius van de door hen gepleegde strafbare feiten.

Figuur 1.2 – Limited netwerk

De 484 personen in het *limited* netwerk vormen de basis van de beschrijving van het totale netwerk, de categorieën personen binnen het netwerk en de te onderscheiden subnetwerken c.q. clusters. In hoofdstuk 3 gaan we hier nader op in.

1.3.4 Verdiepende interviews

In totaal zijn er meerdere groepsgesprekken en individuele gesprekken gevoerd waar in totaal 24 professionals aan hebben meegewerkt. Het betreft frontline professionals vanuit de gemeente (beleid, veiligheid, leefbaarheid en zorg), de politie (blauw en recherche) en het straathoekwerk, meidenwerk en jongerenwerk. In deze sessies in de wijken en daarbuiten is gesproken over de wijken, de jeugd, de context, de overlast en criminaliteit, en de aanpak.

1.4 Leeswijzer

In het vervolg van dit rapport gaan we in hoofdstuk 2 in op de context van dit onderzoek. We gaan kort in op een aantal voor dit onderzoek relevante algemene ontwikkelingen in de jeugd- en jongerencriminaliteit en criminele carrières. Verder geven we een beeld van de wijken Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf omdat dit de wijken zijn waar een deel van de personen uit het netwerk wonen en actief zijn. In hoofdstuk 3 beschrijven we het *limited* netwerk, de categorieën personen binnen het netwerk en de te onderscheiden subnetwerken c.q. clusters. In het afsluitende hoofdstuk 4 – dat te lezen is als een leesvervangende samenvatting – maken we de balans op en reflecteren we op de analyse en opbrengsten.

Eindnoten

1. In een aparte notitie is op basis van politie-informatie een beeld gegeven van de betrokkenheid van jongeren uit de drie wijken in Arnhem-Oost bij drugscriminaliteit. Zie hiervoor: van Esseveldt & Ferwerda, 2022.
2. Zie ook Ferwerda, Beke & Bervoets, 2017.
3. Zie bijvoorbeeld Ferwerda, de Graaf, Lesscher & Saadat, 2018.
4. Daarbij wordt gebruik gemaakt van Analist's Notebook en UCINET.
5. Nomen nescio c.q. 'naam onbekend'.

2 De context

In dit hoofdstuk staan we stil bij de context van dit onderzoek. Allereerst gaan we in op het onderwerp jeugd- en jongerencriminaliteit waarbij ontwikkelingen en carrières centraal staan. Daarna geven we een beschrijving van de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost, oftewel de context waarin een deel van de jongeren uit dit onderzoek een binding mee hebben.

2.1 Jeugd- en jongerencriminaliteit: ontwikkelingen en carrières

Sinds de eeuwwisseling is er sprake van een sterke daling (halvering) van de criminaliteit gepleegd door jongeren en jongvolwassenen[1] en van een daling van het aantal problematische jeugdgroepen[2]. Deze daling heeft overigens vooral betrekking op de offline criminaliteit. Recent onderzoek wijst – na een groot aantal jaren daling – op een stabilisering van de omvang van de jeugdcriminaliteit en van een toename van wapenbezit en geweldsmisdrijven onder jongeren en jongvolwassenen. Gedigitaliseerde vormen van jeugd- en jongerencriminaliteit en cybercrime nemen overigens ook toe.

Uit diverse onderzoeken[3] komt naar voren dat de daling in de jeugd- en jongerencriminaliteit ons in de eerste plaats overkomen is in de vorm van de 'Crime drop' als autonome ontwikkeling in de westerse wereld. Daarnaast zijn er 'Out of the box' verklaringen, zoals de afname van het loodgehalte in ons milieu. Dit zou invloed hebben op een afname van afwijkend gedrag van mensen. Ook dient de toename van het smartphonegebruik door jongeren genoemd te worden waardoor het rondhangen op straat (met bijbehorend gedrag) voor een deel vervangen is door digitaal rondhangen.[4]

Er zijn ook afgedwongen verklaringen voor de daling van de jeugd- en jongerencriminaliteit die ook opgeld doen voor ons land. Dit zijn onder andere:

- Stedelijke vernieuwing;
- Vroegsignalering en de aanpak van risicojeugd en -gezinnen;
- Ketensamenwerking;
- Gelegenheidbeperkende en technopreventieve maatregelen;
- 'Focused policing'.

'Focused policing' lichten we er even uit, want deze categorie afgedwongen verklaringen is zeer relevant voor onderhavig onderzoek. Oorspronkelijk verwees 'policing' bij deze categorie naar activiteiten en interventies door de politie.[5] Inmiddels betreft het hier ook activiteiten en interventies die door de politie met anderen worden uitgevoerd waarbij de politie niet noodzakelijkerwijs zelf de initiatiefnemer of regisseur is. Kortom, het begrip 'policing' is van strikt politiewerk langzamerhand verschoven naar gezamenlijke handhaving. Hoe het ook zij, de grote gemene deler bij 'focused policing' is focus, samenwerking, persoons-, doelgroep- en gebiedsgericht. Vanuit onderzoek is bekend dat het aanbrengen van gezamenlijke focus in analyse en een gerichte integrale aanpak op *hot times*, *hot spots*, *hot groups* en *hot shots* zin hebben in het terugdringen van criminaliteit en overlast.[6] In het kader van de aanpak van jeugd- en jongerencriminaliteit zijn de Top X-aanpakken zoals de Top600 in Amsterdam (*hot shots*) en de aanpak van jeugdgroepen (*hot groups*) voorbeelden binnen deze categorie. Dit zijn aanpakken waar de politie samen met haar ketenpartners de afgelopen jaren sterk op heeft ingezet. Onderzoekers[7] constateren bijvoorbeeld dat in meer dan de helft (60%) van de door hen bekeken criminele jeugdgroepen sprake is geweest van een integrale aanpak, waarbij duidelijke stappen zijn gezet in de onderlinge samenwerking met positieve resultaten.

2.1.1 Stoppen of doorgaan met criminaliteit

In de internationale criminologie bestaan theorieën waarin een relatie wordt gelegd tussen de levensloop van jongeren en hun betrokkenheid bij criminaliteit. Met name Sampson en Laub[8] hebben veel onderzoek gedaan naar dit fenomeen en ook invloed gehad op Nederlands onderzoek[9]. Bekend is het onderscheid tussen het zogeheten opgroei- en signaalgedrag, en het daarmee verband houdende onderscheid tussen *desistance* (stoppen) en *persistance* (doorgaan). We lichten een en ander hierna toe.

Stoppen

Veruit het leeuwendeel van de jeugdcriminaliteit kan onder opgroeigedrag worden geschaard en neemt af met het ouder worden.[10] Naarmate de jaren vorderen,

veranderen de sociale bindingen van jonge mensen ten faveure van een conventionele maatschappelijke carrière. Jongerenwerkers geven bijvoorbeeld vaak aan dat 'woning', 'wijf' 'werk' – en tegenwoordig 'wifi' – factoren zijn die invloed hebben op het uiteindelijk stoppen met criminaliteit. Onder invloed van de levensloopcriminologie is er tevens aandacht voor deze *desistance* en de verklarende factoren die daarbij een rol spelen.[11] Bij *desistance* staat het proces van stoppen met crimineel gedrag en het opbouwen van een nieuwe, niet-criminele identiteit centraal.[12] Copp, Giordano en Longmore[13] concluderen in een recent artikel dat naast gebeurtenissen in de levensloop zoals trouwen en kinderen krijgen, ook cognitieve processen een rol spelen. Zij duiden met name op de zich rijpende identiteit van de jongere crimineel die eveneens een rol speelt bij het stoppen. Het belang van een ontwikkelende identiteit kan moeilijk los worden gezien van tamelijk recente bevindingen in de neurologie. Ook in de neurologie wordt namelijk bevestiging gevonden in het patroon van een afnemende criminaliteit met het vorderen der levensjaren. Alleen komt de neurologie met een biologische verklaring, namelijk de rijping van de hersenen.[14] Het puberbrein maakt dat jongeren de gevolgen van hun handelen niet altijd adequaat kunnen inschatten en dat zou mede het opgroeigedrag veroorzaken.

Uit onderzoek van Weijers[15], blijkt dat jonge veelplegers lang afwegen of ze zullen doorgaan of stoppen met criminaliteit. Deze uitkomst weerspreekt de tot nu toe dominante theorie uit de criminologie dat jongeren ongemerkt stoppen met criminaliteit. Degenen die willen stoppen, ervaren volgens Weijers dat het oude leven niet meer bij hen past, dat de inkomsten tegenvallen en dat de lol eraf is. Ze zijn de stress zat, zien geen toekomst meer in hun oude levensstijl en voelen zich er te oud voor.

Interessant zijn ook de interventies waarin ex-gedetineerden en/of personen die hun criminele carrière vaarwel hebben gezegd (*desisters*) een belangrijke rol kunnen spelen om actieve daders er toe te bewegen hun criminele carrière vaarwel te zeggen. Er worden hiervoor ook wel termen gebruikt als ´positive role models´, ´peer support´ en ´mentoring projects´.[16]

Naast de reeds genoemde verklaringen voor het stoppen met criminaliteit, noemt Geenen[17] in het rapport 'Stoppen is afzien' de betekenis van professionals bij *desistance*. Net als Rovers[18] gaat zij ervan uit dat de kwaliteit van de relatie van professionals en cliënten effect heeft op de resultaten van interventies.

Resisters

In Nederland heeft met name Adjiembaks (2018) met haar dissertatie '(On)gemerkt bijzonder: levensverhalen van resisters en de betekenis van het uitblijven van een criminele carrière', aandacht geschonken aan resistentie. Het gaat hierbij om het verschijnsel dat personen in een criminele omgeving die blootstaan aan risicofactoren lang niet altijd zelf crimineel worden. Een categorie weet de verleidingen te weerstaan.

Doorgaan

Een klein deel van de jongeren en jongvolwassenen gaat door met hun criminele levenswandel, ook als de jaren vorderen. Ouder worden, veranderende bindingen, een rijpende identiteit en het volwassen worden van de hersenen lijken minder of geen effect te hebben op deze categorie. Vaak betreft het hier het aandeel personen dat al tijdens de jonge jaren signaalgedrag liet zien in de vorm van vroege voorspellers van een (aanhoudende) criminele carrière. Voorbeelden daarvan zijn onder andere spijbelgedrag, pestgedrag en het afkomstig zijn uit een zwak sociaal gezin.[19] Ook deelname aan een criminele jeugdgroep is een krachtige voorspeller voor een latere criminele carrière. De jeugdgroep is niet zelden een 'kraamkamer' voor de georganiseerde criminaliteit.[20] Daarbij moet wel opgemerkt worden dat doorgaan bepaald niet hetzelfde is als doorgroeien. Net als in dit onderzoek hebben we ook in eerder onderzoek onderscheid gemaakt tussen de zogeheten criminele locals en de harde kern.[21] Bij eerstgenoemde categorie gaat het bij uitstek om vaak oudere, lokale veelplegers die ooit instroomden als jeugdcrimineel. Het betreft niet bepaald de succesvolle criminelen. Vaak gaat het dan om personen die het op meerdere vlakken maar niet lukt om een conventionele carrière op de bouwen. Hierbij valt te denken aan verslaafde veelplegers of personen die het om diverse redenen maar niet lukt om afscheid te nemen van de criminele levensstijl. Succesvol in crimineel opzicht is wel de harde kern: beroepscriminelen die vaak in georganiseerd verband en bovenlokaal actief zijn. Daarover gaat de volgende paragraaf.

2.1.2 Doorgroeiers in de criminaliteit

We beginnen deze paragraaf met een fragment uit een onderzoek naar de impact van illegale vuurwapens.[22]

Mocro Maffia

De 'Mocro Maffia' vindt haar oorsprong in een jeugdgroep die aan het begin van deze eeuw actief was in de Diamantbuurt in De Pijp in Amsterdam. De groep die zich in haar beginjaren bezighoudt met overlast en intimidatie groeit door richting bedreigingen, overvallen, inbraken en de handel in coke. Door een ruzie in 2012 over een partij coke van 200 kilo die verdween uit de haven van Antwerpen valt de groep uit elkaar en ontstaan er twee groepen. De eerste staat onder leiding van Gwenette Martha en bij de andere stonden Houssine Ait Soussan (alias Hoes of de burgemeester) en Benaouf Adoui aan het roer. Sinds 2012 zijn er over en weer meer dan twintig liquidaties gepleegd die telkens over drugs gaan. Inmiddels zijn er meerdere groepen bij de drugsoorlog van de 'Mocro Maffia' betrokken. Moorden leiden tot nieuwe vetes waar broers, neven en (voormalige) vrienden in verwikkeld raken. Semi-automatische en automatische vuurwapens en PGP-Blackberry's (Pretty Good Privacy) zijn onderdeel van de bedrijfsuitrusting van deze gewelddadige drugscriminelen.

De term 'Mocro Maffia' is overigens vreemd omdat er niet alleen mannen van Marokkaanse komaf bij betrokken zijn en ze met de aanduiding 'maffia' teveel status krijgen.

Topcrimineel Gwenette Martha kwam in 2014 om het leven. Hij had maar liefst 80 'schotwonden'. Benaouf Adoui is veroordeeld voor een liquidatie in Antwerpen en zou in 2020 voorwaardelijk in vrijheid komen. Hij blijft echter langer vastzitten omdat men hem linkt aan een verijdelde bevrijdingspoging met een helikopter uit de gevangenis in Roermond, waarna hij is overgeplaatst naar de Extra Beveiligde Inrichting (EBI) in Vught.

Hij geldt al jaren als een sleutelfiguur in de aanhoudende oorlog in de onderwereld. Houssine Ait Soussan is op vrije voeten en zit in Marokko en behoort samen met Ridouan Taghi (alias Kleine) en Richard Riquelme (alias Rico de Chileen) tot de belangrijkste erfgenamen.

Voorgaand fragment illustreert hoe de – hoogstwaarschijnlijk – zwaarste criminelen van dit moment vanuit groepen jongeren die zich eerst schuldig maakten aan overlast en intimidatie op straat zijn doorgegroeid richting de drugscriminaliteit. Het fragment is heftig, maar gelukkig ook uitzonderlijk. Slechts een kleine groep jongeren – vaak met specifieke kenmerken en opgroeiend in bepaalde contexten –blijkt door te groeien richting High Impact Crimes en richting zware en soms zelfs georganiseerde criminaliteit, zo blijkt uit diverse onderzoeken.[23]

In een recent artikel[24] wordt nader ingegaan op deze groep (potentiële) doorgroeiers. Het betreft de jongeren die, soms al heel jong (jonger dan 16 jaar), standaard met echte en/of nepwapens buurtbewoners bedreigen, medepassagiers aanvallen in het openbaar vervoer of een overval (proberen te) plegen op straat, op een benzinestation of een winkel. Deze jongens zijn vaak al enige tijd actief op straat – op typische 'hot spots' – met overlast, bedreiging en geweld. Daarnaast vertonen ze wangedrag, spijbelen ze en worden ze weggestuurd van school. Vaak zijn er problemen in de thuissituatie en wordt handel in drugs in het milieu als een voor de hand liggende bron van inkomsten beschouwd. Doorgegroeide criminelen die deel uitmaken van de 'Mocro Maffia' zijn hun (negatieve) rolmodellen. De doorgroeiers of rising stars lopen vanwege hun meestal opvallende gebrek aan empathie en besef van de afschuwelijke gevolgen van hun gedrag ernstig risico om snel door te groeien richting criminaliteit als routine, met name richting routineuze gewelddadige misdrijven in het kader van betrokkenheid bij drugscriminaliteit. Daarmee dreigen ze overigens voor zichzelf ook de toegang tot een aangepast, niet crimineel leven verder te blokkeren.

De potentiële doorgroeiers zijn enerzijds 'te groot voor de wijkagent' en anderzijds 'te klein voor de recherche'. Vanuit zorgen om verharding van de jeugdcriminaliteit wordt deze categorie van potentiële doorgroeiers als zeer zorgelijke gezien. Juist hun 'tussenstatus' – minder zichtbaar in de wijk en op weg richting de georganiseerde drugscriminaliteit – betekent dat ze door professionals gemakkelijk uit het oog verloren kunnen worden. De politie signaleert deze jongens minder in de wijk omdat hun actieradius groter wordt. Ze plegen hun strafbare feiten namelijk meer regionaal en bovenregionaal. Waar ze ooit onderdeel uitmaakten van een jeugdgroep en begonnen met overlast in de wijk, maken ze nu in de luwte carrière in de zwaardere criminaliteit. In die zin zijn overlastgevende en criminele jeugdgroepen te beschouwen als de 'kraamkamer van de georganiseerde misdaad'.[25]

2.2 Drie wijken in Arnhem-Oost

Drie wijken in Arnhem-Oost vormen de context waarin een deel van de jongeren uit dit onderzoek een binding mee hebben. Dat is de reden dat we in deze paragraaf achtereenvolgens een schets van de wijken Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf geven. We besluiten met een aantal verschillen en overeenkomsten tussen deze drie wijken in Arnhem-Oost.

2.2.1 Geitenkamp

De wijk Geitenkamp, in de volksmond ook wel 'de geitenbult' genoemd, is ontworpen in 1918 en vernoemd naar een boerderij die voorheen op die plek lag. Ten tijde van het bouwen van de wijk lag deze ver van het stadscentrum af. De wijk is dan ook opgezet als zelfstandige woonwijk met eigen voorzieningen. Centraal in de wijk bevindt zich een marktplein waar van origine verschillende winkels en een café gevestigd zijn. De wijk wordt omschreven als een stadswijk met een dorpsgevoel.[26] Geitenkamp ligt in een heuvelachtig gebied waardoor er zich in de wijk grote hoogteverschillen bevinden. Vanwege deze bijzondere ligging en vanwege de bouwstijl uit de jaren 20 en 30 is de wijk aangewezen als beschermd stadsgezicht.[27] De wijk Geitenkamp manifesteert zich letterlijk en figuurlijk als een aparte, sterk samenhangende eenheid. Dit komt onder andere vanwege de duidelijke begrenzing van de wijk en het feit dat de meeste gebouwen in een tijdsperiode van tien jaar zijn gebouwd en daarna nooit meer zijn veranderd.[28] In tegenstelling tot Presikhaaf en Malburgen, is Geitenkamp géén voormalige 'Vogelaarwijk'. Wel is Geitenkamp, eveneens als de twee andere wijken, opgenomen in de Arnhem-Oost aanpak.[29] In de Arnhem-Oost aanpak staan vijf wijken centraal waar sprake is van sociale problemen in combinatie met overlast en criminaliteit. Via verschillende initiatieven wordt geprobeerd om de situatie in deze wijken te verbeteren, onder andere op gebieden zoals onderwijs, wonen en veiligheid.[30]

Demografie

In Geitenkamp wonen 3.884 mensen, waarvan het merendeel een Nederlandse achtergrond heeft (73,6%). Ongeveer 10 procent van de inwoners heeft een westerse achtergrond. De overige inwoners hebben een Turkse (3,4%), Surinaamse (2,1%), Antilliaanse (2,0%), Marokkaanse (0,4%) of overige niet-westerse achtergrond (8,5%).[31] De wijk wordt dan ook omschreven als een 'witte volkswijk met weinig allochtonen'.[32] De huishoudens bestaan voor iets meer dan de helft uit eenpersoonshuishoudens (53%). Daarnaast zijn er eenoudergezinnen (15%), paren met kinderen (12%) en paren zonder kinderen (20%) in de wijk. De bevolkingsgroei in de wijk is de afgelopen 20 jaar sterk afgenomen. Ongeveer 90 procent van de woningen in Geitenkamp heeft een WOZ-waarde onder de €200.000. Maar liefst 82 procent van de huizen is in het bezit van een woningcorporatie. Mede hierdoor wordt de wijk op de website van de gemeente omschreven als een wijk die als voorbeeld van sociale woningbouw genoemd mag worden.[33] Het feit dat de wijk een beschermd stadsgezicht is, kent ook een negatievere kant. Om deze reden mogen de nu relatief kleine huizen namelijk niet worden aangepast

door ze bijvoorbeeld samen te voegen of te verbouwen. Dit maakt dat de huizen en daarmee dus de wijk niet interessant genoeg is voor mensen met een hoger inkomen die willen wonen in grotere huizen.[34]

De sociaaleconomische positie van de inwoners van Geitenkamp is niet altijd even goed. Er is onder andere sprake van laaggeletterdheid, eenzaamheid onder bewoners en schuldenproblematiek. De werkloosheid is hoog en ook de bijstandsdichtheid is op een hoog niveau in de wijk. Zo heeft in 2020 gemiddeld 16 procent van de inwoners tussen de 15 en 64 jaar in Geitenkamp een bijstandsuitkering. Ongeveer 70 procent van deze groep ontvangt de bijstandsuitkering al meer dan drie jaar. Het gemiddelde besteedbaar huishoudensinkomen in de wijk is een stuk lager dan het besteedbaar inkomen dat voor de rest van de stad Arnhem geldt (respectievelijk €25.500 en €37.300). In de wijk is dan ook 24 procent van de huishoudens te omschrijven als een huishouden met een laag inkomen. Dit is twee keer zoveel als het gemiddelde van de stad.[35] Veel kinderen groeien op in armoede en er is sprake van generatiearmoede waarbij de armoede van generatie op generatie wordt doorgegeven. Daarnaast wonen veel kwetsbare mensen bij elkaar in de wijk, zoals mensen die begeleid wonen of mensen die een psychische kwetsbaarheid hebben maar weinig begeleiding krijgen. Daarnaast stellen bewoners dat er 'vluchtelingen' uit de andere wijken in Arnhem, waar de goedkopere woningen zijn gesloopt en deze vervangen zijn door duurdere woningen, naar de Geitenkamp zijn toegekomen. Volgens de bewoners veroorzaakt dit extra spanning in de wijk en volgens hen is de Geitenkamp dan ook 'het afvoerputje van Arnhem' geworden.[36]

Leefbaarheid, veiligheid en maatschappelijke participatie

Uit een onderzoek naar de veiligheid, leefbaarheid en het welzijn van de bewoners in Arnhem bleek dat de leefbaarheid in de wijk Geitenkamp een relatief lage score krijgt, namelijk een 6,5. De sociale cohesie in de wijk scoort net iets onder het gemiddelde van de stad (respectievelijk 5,3 en 5,7 gemiddeld). In de wijk wordt door de bewoners overlast ervaren door buurtproblemen waarbij verloedering het meeste voorkomt, gevolgd door verkeersoverlast.[37] Daarnaast komen ook sociale overlast, vermogensdelicten, dreiging en overige overlast in grotere mate voor in Geitenkamp dan in de stad in zijn geheel.[38] Ten opzichte van 2019 is het aantal delicten in de wijk in 2020 met 25 procent gestegen. Het gaat dan bijvoorbeeld om vermogensdelicten en vernielingen.[39] Verder is opvallend dat het aandeel inwoners van Arnhem dat negatief is over de ontwikkeling van hun buurt in het afgelopen jaar het hoogste is in Geitenkamp, namelijk 41 procent. Daarnaast zijn er in de wijk relatief veel mensen die verwachten dat de buurt in

de toekomst verder achteruit gaat en zijn de inwoners het meeste negatief over de buurtontwikkeling in het afgelopen jaar.[40] Er komen weinig meldingen vanuit de wijk naar bijvoorbeeld de politie. Buurtbewoners stellen zelf dat het verlinken van iemand in de wijk over criminele activiteiten een taboe is.[41]

Wat betreft de beleving van veiligheid, voelen relatief veel bewoners van Geitenkamp zich wel eens onveilig in de eigen woonbuurt (35%). Ze geven de wijk op dit gebied dan ook een 6.1 als rapportcijfer. Dit is onder het gemiddelde van 6,7 dat de stad in zijn geheel krijgt.[42] Tevens zijn zowel sociale eenzaamheid (het missen van sociale contacten) als emotionele eenzaamheid (het missen van een intieme band met personen) in de wijk meer aanwezig dan in vergelijking met andere delen van Arnhem.[43] Ongeveer een derde (30%) van het aantal inwoners heeft tenminste één langdurige beperking (zoals ziekte, aandoeningen en handicaps). Dit is het op één na hoogste percentage van de stad. Alleen Malburgen-Oost scoort iets hoger op dit gebied. Het aantal vrijwilligers in de wijk en ook het aantal mantelzorgers in de wijk is daarentegen op eenzelfde gemiddelde niveau als de stad in zijn geheel.[44]

Geitenkamp in het nieuws

De wijk komt de afgelopen jaren regelmatig negatief in het nieuws en de wijk heeft al tijden een slecht imago. Zo is de wijk bijvoorbeeld in het nieuws rondom de jaarwisseling 2020-2021 omdat het dan enkele avonden op rij erg onrustig is vanwege rellende jongeren. De jongeren zijn boos vanwege het vuurwerkverbod wat dat jaar geldt, waardoor ze brandstichten en toch vuurwerk afsteken.[45] Ook wordt een woning gesloten vanwege de handel in zwaar illegaal vuurwerk.[46] Er is niet alleen maar negatief nieuws uit de wijk. Zo zijn er bijvoorbeeld ook inwoners die zich inzetten om het imago van de wijk te verbeteren. Zij proberen de leefbaarheid in de wijk te vergroten door bijvoorbeeld twee keer per jaar opruimacties te organiseren.[47]

2.2.2 Malburgen

Malburgen is een wijk in het zuiden van Arnhem die bestaat uit drie deelwijken: Malburgen-West, Malburgen-Oost (Zuid) en Malburgen-Oost (Noord). De wijk ligt relatief dicht bij het stadscentrum en wordt met dit noordelijke stadsdeel in verbinding gebracht via twee bruggen over de uiterwaarden en de Rijn.[48] Tijdens de aanbouw van de wijk in de jaren dertig was het oorspronkelijke plan dat de wijk een gebied zou worden met veel ruimte voor groen, maar doordat er na de Tweede Wereldoorlog een groot woningtekort was, werd hier van afgeweken en kwamen er veel goedkope woningen voor in de plaats. Ook in de jaren 50, 60 en

70 groeide de wijk en kreeg de wijk het karakter van een klassieke volksbuurt met vooral huurwoningen en -flats. In de jaren 80 en 90 was er sprake van veel sociale problematiek in de wijk en werd er veel overlast ervaren van criminaliteit en drugshandel en -gebruik. Het verloop van de bewoners in de wijk was dan ook hoog. Veel autochtone bewoners verhuisden naar andere delen van de stad en bewoners met een niet-westerse migratieachtergrond kwamen juist naar de wijk toe.[49] Tegenwoordig wonen er relatief veel kwetsbare mensen in Malburgen. Zij hebben sociale of psychische problemen en hebben regelmatig te maken met financiële zorgen.[50]

Malburgen is een voormalige Vogelaarwijk en maakt – evenals Geitenkamp – deel uit van de Arnhem-Oost aanpak.[51] Er zijn veel initiatieven in de wijk. Zo zijn er sinds mei 2021 bijvoorbeeld straatcoaches in de wijk actief die op straat te vinden zijn. Zij proberen contact te leggen met de jongeren in de wijk en hen te helpen bij het weerstaan van de verleidingen van de criminele wereld. Daarnaast zijn de straatcoaches ingezet om het gevoel van veiligheid in de wijk te versterken en de overlast te verminderen.[52]

Demografie

In Malburgen wonen de meeste mensen in Malburgen-Oost (Zuid) (n=8.971), gevolgd door Malburgen-Oost (Noord) (n=6.441) en Malburgen-West (n=4.608). In totaal wonen er 20.020 mensen in Malburgen.[53] De samenstelling van de inwoners van Malburgen-West is divers. Zo'n 53 procent van de inwoners heeft een Nederlandse achtergrond, 35 procent heeft een niet-westerse achtergrond (zoals Turks en Marokkaans) en 12 procent een westerse achtergrond. In Malburgen-Oost (Noord) is deze verhouding vergelijkbaar. Hier heeft 57 procent een Nederlandse achtergrond, 31 procent een niet-westerse achtergrond en 12 procent een westerse achtergrond. In Malburgen-Oost (Zuid) ligt de verhouding anders. Hier heeft 45 procent van de inwoners een niet-westerse achtergrond, 44 procent een Nederlandse achtergrond en 11 procent een westerse achtergrond.[54] Naar verwachting wordt Malburgen in 2022 qua inwonersaantal de grootste wijk van Arnhem.[55] De buurt Immerloo, die ligt in Malburgen-Oost (Zuid), is het kleinste gedeelte van Malburgen maar heeft het meeste aantal inwoners per vierkante meter in Arnhem.[56]

Vooral in Malburgen-Oost (Zuid) zijn veel woningen het eigendom van een woningcorporatie (75%). In Malburgen-Oost (Noord) en Malburgen-West is dit aandeel minder (respectievelijk 38% en 45%). In deze twee delen van Malburgen staan dan ook relatief veel koopwoningen (43% en 41% van de huizen). De WOZ-waarde van de huizen in heel Malburgen is laag. In Malburgen-Oost (Noord)

en Malburgen-West heeft tussen de 61 tot 65 procent van de huizen een waarde tot €200.000. In Malburgen-Oost (Zuid) geldt dit zelfs voor 75 procent van de huizen.[57]

In Malburgen-West is het gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen €33.200 per jaar en hier is ongeveer de helft van de inkomens laag te noemen. Een kwart van de huishoudens heeft tot 120 procent van het sociaal minimum te besteden. Dit is iets hoger dan het gemiddelde van de stad Arnhem, waar dit bij ongeveer een vijfde van de huishoudens het geval is. In Malburgen-Oost (Noord) is het gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen wat hoger (€35.300 per jaar). Ook hier is ongeveer de helft van de inkomens laag te noemen en heeft ongeveer een vijfde een inkomen tot 120 procent van het sociaal minimum. Ongeveer twee derde van de inkomens in Malburgen-Oost (Zuid) is aan te merken als laag. Gemiddeld hebben de huishoudens zo'n €28.100 per jaar te besteden. Bijna 40 procent van de huishoudens heeft tot 120 procent van het sociaal minimum te besteden. Opvallend is ook dat in Malburgen-Oost (Zuid) 41 procent van de kinderen opgroeit in huishoudens die tot 120 procent van het sociaal minimum te besteden hebben. Dit is veel hoger dan het Arnhemse gemiddelde (16% van de kinderen) wat betekent dat relatief veel kinderen in dit deel van de wijk opgroeien in armoede.[58]

Leefbaarheid, sociale kracht en veiligheid

De inwoners van Malburgen zijn redelijk positief over de leefbaarheid en de voorzieningen in hun buurt. Ze geven dit aan in de monitor leefbaarheid, veiligheid en wonen door rapportcijfers te geven die rond de 7,0 gemiddeld liggen. Dit komt overeen met de cijfers die de stad Arnhem in zijn algemeen krijgt. Ondanks deze 'hoge' cijfers zijn er verschillende buurtproblemen die de inwoners van Malburgen ervaren. Zo is in Malburgen-West sprake van veel ervaren verkeersoverlast, gevolgd door verloedering en het waarnemen van vermogensdelicten. In Malburgen-Oost (Noord) en Malburgen-Oost (Zuid) speelt vooral verloedering een grote rol voor de inwoners. Daarnaast is er ook sprake van verkeersoverlast en het waarnemen van veel vermogensdelicten in deze twee delen van Malburgen.[59]

De sociale cohesie in alle drie de delen van Malburgen is laag (scores tussen de 5.1 en 5.3). Daarnaast scoort vooral Malburgen-Oost (Noord) slecht op de sociale buurtkracht in de wijk en zijn de inwoners van deze wijk het minst actief in hun buurt in vergelijking met andere buurten in de stad. Door de inwoners van Malburgen wordt in het algemeen verwacht dat de buurt in de toekomst verder achteruitgaat. Deze verwachting heerst het sterkste bij de inwoners van

Malburgen-Oost (Zuid).[60] Malburgen in zijn geheel scoort daarnaast hoog op de ervaren sociale eenzaamheid van de inwoners. Vooral in Malburgen-Oost (Zuid) is dit met een score van 3.1 een van de hoogste scores van de stad. Mensen voelen zich hier dus relatief vaak sociaal eenzaam. Voor ervaren emotionele eenzaamheid geldt hetzelfde. Ook hier scoort Malburgen in het algemeen hoog en is het vooral Malburgen-Oost (Zuid) dat er op een negatieve manier uitspringt met de op een na hoogste score van de stad. Alleen de wijk Presikhaaf-West scoort wat hoger. Opvallend is ook dat 34 procent van het aantal inwoners in Malburgen-Oost (Zuid) te maken heeft met tenminste één langdurige beperking zoals ziekte, aandoeningen, handicaps of andere beperkingen. Dit is het hoogste van alle wijken in de stad en ook een stuk hoger dan het Arnhemse gemiddelde van 24 procent.[61]

Iets meer dan een derde van de inwoners van Malburgen voelt zich wel eens onveilig in hun eigen woonbuurt. Dit is relatief veel in vergelijking met andere delen van de stad. Vooral de inwoners van Malburgen-West voelen zich wel eens onveilig (38%). Toch geven de inwoners van dit deel de veiligheid in de wijk een 6.2. Malburgen-Oost (Noord) en Malburgen-Oost (Zuid) krijgen beide een 6.1.[62]

Malburgen in het nieuws

Recent kwam Malburgen negatief in het nieuws vanwege de slechte staat van de huizen in de wijk. Er is schimmelvorming, tocht en kou en verschillende bewoners geven aan dat zij ziek(er) zijn geworden van deze slechte omgeving.[63] Een ander nieuwsfeit – een heftig incident – heeft te maken met de verloedering (bijvoorbeeld het dumpen van grof vuil) die zichtbaar is in de wijk. Dat dit verstrekkende gevolgen kan hebben, bleek toen een gedumpt bankstel tijdens de nieuwjaarsnacht van 2020 door vuurwerk in brand vloog waardoor er vervolgens brand in een flat uitbrak en er twee mensen omkwamen. Dit incident vond plaats in de buurt Immerloo in Malburgen-Oost (Zuid). In de media wordt deze buurt ook wel de 'armste buurt van Gelderland' genoemd.[64]

2.2.3 Presikhaaf

De wijk Presikhaaf is op te delen in twee delen: Presikhaaf-West en Presikhaaf-Oost. Presikhaaf-West bestaat uit de buurten 'Presikhaaf I', 'Presikhaaf II' en 'Presikhaaf III'. De buurten 'Over het Lange Water' en 'Elsweide' maken deel uit van Presikhaaf-Oost. De huizen en gebouwen in Presikhaaf-West zijn omstreeks 1950-1959 gebouwd als gevolg van het woningtekort na de Tweede Wereldoorlog. Deze portiekflats zijn inmiddels voor een groot deel gesloopt en er is veel nieuwbouw van zowel huur- als koopwoningen voor in de plaats gekomen. De buurten

in Presikhaaf-Oost zijn eind jaren 60, begin jaren 70 gebouwd. Dit gedeelte van Presikhaaf onderscheidt zich vanwege een ruimere opzet en de aanwezigheid van meer parken. Daarnaast staan in de buurt Elsweide de meeste koopwoningen van Presikhaaf en wonen er relatief veel senioren.[65] Presikhaaf ligt dichtbij verschillende uitvalswegen en snelwegen die de wijk deels doorkruizen waardoor deze de verschillende buurten in de wijk als het ware insluiten. De bewoners van de buurten worden op deze manier fysiek van elkaar gescheiden.[66] In 1965 werd in de wijk het winkelcentrum Presikhaaf geopend. Toentertijd was dit een unieke plek omdat dit het eerste overdekte winkelcentrum in Europa was. Het centrum is namelijk geïnspireerd op de Amerikaanse *shopping malls*. Het winkelcentrum is een aantal keer gerenoveerd, zo ook nog recent[67]

Presikhaaf in zijn geheel is aangewezen als Vogelaarwijk, waardoor er geld beschikbaar kwam om onder andere de sociale infrastructuur in de wijk te verbeteren.[68] Er is destijds veel geïnvesteerd in verschillende projecten in de wijk. Hiermee werden echter niet altijd de bewoners zelf gestimuleerd om door te gaan met het bedenken en uitvoeren van duurzame oplossingen en is er nog altijd veel problematiek in de wijk aanwezig. Zo is er armoede, veel laaggeletterdheid en geven inwoners aan dat zij hun buren niet altijd kennen en weinig contacten hebben in de buurt[69]. Tegenwoordig is Presikhaaf net als Malburgen en Geitenkamp opgenomen in de Arnhem-Oost aanpak.[70]

Demografie

In Presikhaaf wonen 16.027 mensen waarvan er 8.706 in Presikhaaf-West wonen en 7.321 in Presikhaaf-Oost.[71] Ongeveer de helft van het aantal huishoudens in Presikhaaf-West bestaat uit eenpersoonshuishoudens, wat betekent dat de helft van de mensen alleen woont. Dit komt overeen met het gemiddelde van de stad. In Presikhaaf-Oost is dit aantal groter, namelijk 62 procent. Ongeveer 60 procent van de inwoners in Presikhaaf-West heeft een migratieachtergrond. Het gaat dan voornamelijk om mensen met een Turkse (19,5%), overige niet-westerse (15,4%) of westerse (10,4%) migratieachtergrond. Ongeveer 40 procent van de inwoners van Presikhaaf-West heeft een Nederlandse achtergrond.[72] In Presikhaaf-Oost wonen, in vergelijking met Presikhaaf-West, meer mensen met een Nederlandse achtergrond (59.6%). Daarnaast wonen er voornamelijk mensen met een westerse (13,8%), overige niet-westerse (13,2%) en Turkse (7,1%) migratieachtergrond.[73]

Zoals eerder al genoemd staan in Presikhaaf-Oost relatief veel koopwoningen, zo'n 42 procent. Daarnaast is 31 procent van de woningen in het bezit van een woningcorporatie. De overige 26 procent van de huizen valt onder de overige verhuur. In Presikhaaf-West ligt deze verhouding anders. Hier is 68 procent

van de woningen in het bezit van een woningcorporatie en valt 13 procent onder de overige huur. Slechts 19 procent van de woningen in Presikhaaf-West is een koopwoning. Zowel in Presikhaaf-West als in Presikhaaf-Oost is ongeveer de helft van de woningen een flat of appartement (respectievelijk 53% en 57%).[74] De WOZ-waarde van de huizen is laag. In Presikhaaf-West is de waarde van ongeveer 70 procent van de huizen lager dan €200.000 en in Presikhaaf-Oost geldt dit voor 80 procent van de huizen.[75]

Ook het gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen in Presikhaaf-West is laag, namelijk zo'n €28.400 per jaar. In Presikhaaf-Oost is het gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen met €31.400 per jaar hoger. Toch is 57 procent van de inkomens in Presikhaaf-Oost laag te noemen. In Presikhaaf-West is dit zelfs 68 procent. Ongeveer 13 procent van de inwoners van Presikhaaf-West (tussen de 15-64 jaar) heeft een bijstandsuitkering. Bijna 70 procent van deze mensen maakt hier al meer dan drie jaar gebruik van. In Presikhaaf-Oost hebben minder mensen een bijstandsuitkering (5,7%) in vergelijking met Presikhaaf-West. Ongeveer 50 procent van deze mensen heeft deze uitkering al meer dan drie jaar.[76]

Veiligheid en leefbaarheid

Uit de monitor leefbaarheid en veiligheid 2019 blijkt dat de bewoners van Presikhaaf-West de wijk een 6.4 geven op het gebied van woonomgeving. Dit is het laagste cijfer van de gehele stad Arnhem. Presikhaaf-Oost krijgt op dit gebied een 7.0 en scoort dus wat hoger.[77] De inwoners van Presikhaaf-West zijn ten opzichte van de andere inwoners van de stad Arnhem ook het minst positief over hun woonbuurt en medebewoners. Ze geven dit het rapportcijfer 5.8. Presikhaaf-Oost scoort op dit gebied een stuk hoger, namelijk een 6.6. Verder is vooral in Presikhaaf-West de sociale cohesie laag. De wijk krijgt de op een na laagste score van de stad (4,9). Wederom is dit in Presikhaaf-Oost hoger (5.2).[78]

Van alle wijken in de stad Arnhem is de ervaren sociale eenzaamheid in Presikhaaf-West het hoogst. De bewoners van deze wijk missen dus relatief vaak sociale contacten. Ten opzichte van 2017 is in Presikhaaf-Oost de ervaren sociale eenzaamheid juist afgenomen. Hier zijn bewoners minder vaak sociale contacten gaan missen. Op het gebied van ervaren emotionele eenzaamheid scoren zowel Presikhaaf-West als Presikhaaf-Oost hoog. Bewoners missen hier relatief vaker een intieme band met anderen dan bewoners van andere delen van de stad.[79]

In Presikhaaf-West voelt 41 procent van de bewoners zich wel eens onveilig in hun eigen woonbuurt, terwijl dit in Presikhaaf-Oost minder het geval is (31%). Het is dan ook niet verrassend dat de bewoners Presikhaaf-West hun woonbuurt een 5.8 geven op het gebied van veiligheid. Presikhaaf-Oost krijgt een 6.5 en ligt

qua score dicht(er) tegen het gemiddelde van de stad aan (6,7).[80] Qua buurtproblemen zijn vooral verloedering en verkeersoverlast aanwezig in beide wijken.[81]

De mening van inwoners Presikhaaf

Zelf zijn de bewoners wisselend in hun mening over de wijk. Zo stelt de een dat de wijk flink verbeterd is sinds de sloop van de flats, terwijl de ander juist vindt dat de wijk onherstelbaar achteruit is gegaan vanwege verloedering.[82] Toch zijn de bewoners van Presikhaaf ook trots op hun wijk vanwege de betrokkenheid van bewoners en de positieve sfeer in de wijk. Ook de jongeren in Presikhaaf zijn trots op de plek waar ze wonen en zetten zich door middel van vrijwilligerswerk in om iets terug te doen voor hun buurt.[83]

2.2.4 Overeenkomsten en verschillen tussen drie wijken in Arnhem-Oost

Uit de schetsen van de wijken blijkt dat Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf drie verschillende wijken zijn, maar tegelijkertijd ook veel overeenkomsten hebben. Elke wijk lijkt een eigen karakter te hebben met verschillende inwonersprofielen. Zo is Geitenkamp van oudsher een volkswijk waar overwegend autochtone Nederlanders wonen. Ook is Geitenkamp in tegenstelling tot Malburgen en Presikhaaf geen voormalige Vogelaarwijk. In Malburgen en Presikhaaf wonen (zeker in vergelijking met Geitenkamp) veel mensen met diverse migratieachtergronden. Echter, waar in Malburgen relatief veel jonge mensen wonen, wonen in Presikhaaf relatief veel senioren. Dit geeft verschillende dynamieken in de wijken.

Wat overeenkomt tussen de drie wijken is dat ze aan te merken zijn als kwetsbare wijk. Zowel Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf staan bij de gemeente Arnhem onder de aandacht omdat ze onderdeel zijn van de Arnhem-Oost aanpak. Daarnaast komt overeen dat in alle drie de wijken diverse sociale en maatschappelijke problematiek de boventoon voert. De inkomens in de wijken zijn laag, mensen hebben gemiddeld niet veel te besteden en er heerst armoede. De woningen zijn klein en niet altijd goed onderhouden. In Presikhaaf en Malburgen staan bijvoorbeeld veel flats met kleine woningen en in Geitenkamp mogen de kleine huizen niet verbouwd worden vanwege het beschermde stadsgezicht. Dit trekt mensen met lagere inkomens aan en zorgt ervoor dat mensen met hogere inkomens verhuizen naar andere delen van de stad. Ook trekt dit vaker mensen aan die kwetsbaar zijn vanwege sociale of psychische problemen en financiële zorgen. Daarnaast zijn in alle drie de wijken veel van de huizen in het bezit van woningcorporaties en zijn er weinig koopwoningen in de wijken te vinden. De

wijken vallen verder op vanwege slechte scores op verschillende gebieden wanneer ze vergeleken worden met de stad Arnhem in zijn geheel. Er is sprake van lage sociale cohesie en er is veel eenzaamheid onder de inwoners van de wijken. Ook is er sprake van verloedering van de leefomgeving en voelen veel inwoners zich wel eens onveilig in hun eigen wijk. Kort gezegd: Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf zijn wijken die 'verkeerde lijsten' aanvoeren.

Al met al zijn Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf kwetsbare – en soms voor de overheid gesloten – wijken waar voor jonge inwoners veel ingrediënten aanwezig zijn die te zien zijn als een voedingsbodem voor een carrière in de criminaliteit. Het Arnhems breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit (BOTOC) erkent deze voedingsbodem en streeft ernaar om met een brede, integrale aanpak in te zetten op het voorkomen van het afglijden van jongeren in een crimineel netwerk. Tegelijkertijd bestaat de aanpak uit het opwerpen van barrières voor een potentieel nieuwe generatie. Door middel van een integrale aanpak wordt het gehele netwerk rondom jongeren (thuis, omgeving en onderwijs in de brede zin met alle daarbij behorende sleutelposities) geactiveerd en zo ingericht dat jongeren tot succesvol gaan participeren in de Arnhemse samenleving. Met andere woorden: van beloftevolle crimineel naar maatschappelijk participeren.

Eindnoten

1. Van der Laan, Beerthuizen & Goudriaan, 2017; Van der Laan & Beerthuizen, 2018; De Waard, Van der Laan & Scheepmaker, 2017; Van der Laan, Pleysier & Weerman, 2020 en Van der Laan, Beerthuizen en Boot, 2021.
2. Ferwerda & Van Ham, 2017.
3. Berkeley & Van Uden, 2009; Vollaard, Versteegh & Van den Brakel, 2009; Bervoets, Ferwerda, Bremmers, Keijzer & Appelman, 2013; Van der Laan, et. al, 2018; Ferwerda, 2019; De Waard, 2019.
4. Weerman, 2017.
5. Skogan & Frydl, 2004.
6. Versteegh, Van der Plas & Nieuwstraten, 2011; Braga & Weisburd, 2012.
7. Van Burik, Hoogeveen, De Jong & Vogelvang, 2013.
8. 1995 en 2017.
9. Onder andere Geenen, 2010; Weijers, 2018; Blokland & De Kruijff, 2020
10. Sampson & Laub, 1995.
11. Bersani & Eggleston Doherty, 2018; Copp, Giordano & Longmore, 2019.
12. Maruna 2001; McNeill 2006.
13. 2019.
14. Crone, 2018.
15. 2018.
16. Lenkens, van Lenthe, Schenk, Magnée, Sentse, Severiens, Engbersen & Nagelhout, 2019.

17. 2010.
18. 2008.
19. Ferwerda, Jakobs & Beke, 1996; Beerthuizen, Leijsen & Van der Laan, 2019.
20. Ferwerda, Beke & Bervoets, 2013.
21. Ferwerda, Beke & Bervoets, 2017.
22. Ferwerda, Wolsink & Van Leiden, 2020.
23. Ferwerda, Beke & Bervoets, 2013; Weijers & Van Drie, 2014; Bervoets & van Wijk, 2016; Van Grinsven & Verwest, 2017; Ferwerda, Beke & Bervoets, 2017; Van Koppen, Van der Geest & Kleemans, 2017; Weijers, 2018; Fuller, Morgan & Brown, 2019; Campedelli, Calderoni, Comunale & Meneghini, 2020.
24. Weijers, Ferwerda & Roks, 2021a
25. Weijers, Ferwerda & Roks, 2021b.
26. Geitenkamp.net, z.d.; Gemeente Arnhem, z.d. -c
27. Geitenkamp.net, z.d.; Gemeente Arnhem, z.d. -a
28. Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, 2007.
29. Essen, 2007; Gemeente Arnhem, z.d.-b.
30. Gemeente Arnhem, z.d.-b.
31. Arnhem in Cijfers, 2021a.
32. De Cort, 2021.
33. Gemeente Arnhem, z.d.-c.
34. De Cort, 2021.
35. Arnhem in Cijfers, 2021c.
36. De Cort, 2021.
37. Andringa, Warta, De Jong, & Van Straaten, 2020.
38. Andringa et al., 2020.
39. Arnhem in Cijfers, 2021b.
40. Andringa et al., 2020.
41. De Cort, 2021.
42. Andringa et al., 2020.
43. Andringa et al., 2020; Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2019.
44. Andringa et al., 2020.
45. NOS, 2020a.
46. NOS, 2020b.
47. Van Delft, 2021.
48. Lammerse, 2018.
49. Lammerse, 2020.
50. Terpstra, 2019.
51. Van Essen, 2007; Gemeente Arnhem, z.d.
52. Bruinsma, 2021.
53. Arnhem in Cijfers, 2021a.
54. Arnhem in Cijfers, 2021a.
55. Lammerse, 2020.
56. InMalburgen, 2021.
57. Arnhem in Cijfers, 2021e.
58. Arnhem in Cijfers, 2021c.

59. Arnhem in Cijfers, 2021d.
60. Andringa et al., 2020.
61. Andringa et al., 2020.
62. Andringa et al., 2020.
63. Bolwerk, 2021.
64. Terpstra, 2020; Van der Ploeg & Bruinsma, 2020.
65. Arnhem2day, 2021; Team Leefomgeving Presikhaaf, 2021.
66. Team Leefomgeving Presikhaaf, 2021.
67. Mijn Gelderland, z.d.
68. Van Essen, 2007.
69. Team Leefomgeving Presikhaaf, 2021.
70. Gemeente Arnhem, z.d.
71. BRP, 2020.
72. Arnhem in Cijfers, 2021a.
73. Arnhem in Cijfers, 2021a.
74. Arnhem in Cijfers, 2021e.
75. Arnhem in Cijfers, 2021e.
76. Arnhem in Cijfers, 2021c.
77. Andringa et al., 2020.
78. Andringa et al., 2020.
79. Andringa et al., 2020.
80. Andringa et al., 2020.
81. Arnhem in Cijfers, 2021b.
82. De Gelderlander, 2016.
83. Team Leefomgeving Presikhaaf, 2021; Van Alfen, 2021.

3 De netwerkanalyse

In dit hoofdstuk staan de resultaten van de netwerkanalyse centraal. Vanzelfsprekend worden deze resultaten in geanonimiseerde vorm beschreven. We starten met een korte introductie waarin de gehanteerde categorieën plegers die in de analyse worden gebruikt, worden geïntroduceerd. Daarna bespreken we het beeld zoals dat uit de analyse van het netwerk naar voren komt. Wij maken daarbij telkens een onderscheid naar personen uit de drie wijken in Arnhem-Oost, personen uit de rest van Arnhem en personen van buiten Arnhem. Nadat de netwerkanalyse is beschreven, wordt de problematiek in de wijken Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf nader geduid op basis van interviews met streetlevel professionals. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met de huidige aanpak in de wijken en kansen voor de aanpak op basis van de analyse.

3.1 Over carrières, rekrutering, categorieën plegers en clusters

Het werven van nieuwe aanwas is onderdeel van het zogeheten doorcriminaliseren van criminele jeugd.[1] Daarmee wordt een criminele carrière bedoeld die van kwaad tot erger gaat. Bijvoorbeeld van drugsrunner naar spil in een dealernetwerk. Op basis van een empirisch onderzoek in een aantal gemeenten worden vijf typen plegers binnen criminele netwerken onderscheiden: de criminele locals, de jonge aanwas, de rising stars, de harde kern en de facilitators.[2] Datzelfde onderscheid hanteren we voor de analyse in dit rapport.

Om te bepalen wie wat is, zijn de leeftijd en de actieradius doorslaggevend.[3] De antecedenten en de positie in het netwerk kleuren de typen nader in. De *criminele locals* (de naam zegt het al) hebben een beperkte actieradius, en zijn vaak oudere, lokale veelplegers. Het zijn niet bepaald de succesvolle criminelen. Succesvol is wel de *harde kern*: beroepscriminelen met een stevige verzameling

antecedenten én een grote actieradius. Zij zijn vaak bovenlokaal (en zelfs internationaal) actief. Vanuit lokaal en regionaal veiligheidsperspectief zijn de rising stars mogelijk het meest interessant. Het gaat daarbij, kort gezegd, om het lokale aanstormende criminele talent. De kans lijkt groot dat de leden van deze groep zich zullen doorontwikkelen richting de harde kern. Deze groep is nog redelijk zichtbaar in het publieke domein maar naarmate de tijd verstrijkt, wordt de groep steeds minder zichtbaar. Dan de jonge aanwas: dat zijn jongeren die door professionals worden gezien als risicogroep en zich veelal schuldig maken aan overlast, maar ook incidenteel aan ernstige delicten zoals bedreigingen, intimidatie, woninginbraak, straatroof en overvallen. Het betreft daarbij onder meer 'territoriaal geweld'.[4] Deze jongens – want dat zijn het vooral – claimen een straat of buurt als 'domein', voelen zich heer en meester in de wijk en intimideren of bedreigen bewoners die zich hierbij niet neer wensen te leggen. Een wat aparte categorie zijn de facilitators. Zij verlenen hand- en spandiensten aan personen uit het criminele circuit, zoals helers, vaders uit criminele families en katvangers. Vaak gaat het daarbij al lang niet meer om jeugdige criminelen.

Hoe dan ook spelen netwerken een cruciale rol bij het doorcriminaliseren. Overigens wordt in de onderzoeksliteratuur strikt genomen een onderscheid gemaakt tussen netwerken en samenwerkingsverbanden.[5] Samenwerkingsverbanden – wij noemen dat clusters – worden gezien als het meest concrete niveau van netwerken. Een netwerk kan strikt genomen uit meerdere clusters bestaan die niet altijd van elkaar weten dat zij opereren in hetzelfde (overkoepelende) netwerk.[6] Dat komt ook omdat het etiket netwerk vaak door een criminoloog of politie-analist van buitenaf op een groep samenplegers wordt geplakt.[7] De personen in kwestie kunnen hun verband en ook de grootte van hun netwerk heel anders inschatten. Het gaat hoe dan ook om sociale en criminele verbanden die bestaan uit personen en relaties tussen personen.[8] In dit onderzoek gebruiken we de termen jonge aanwas, criminele locals, harde kern, rising stars en facilitators, het netwerk en de clusters.

Het netwerk en de clusters

In hoofdstuk 1 is aangegeven hoe in een aantal analysestappen het *limited* netwerk van 484 personen tot stand is gekomen. Dit totale netwerk bestaat uit diverse subnetwerken die we clusters noemen. Om tot clusters te komen, is gebruik gemaakt van de 'Modularity Class'.[9] Modulariteit is een methode om de structuur van netwerken te bepalen. Het is ontworpen om de sterkte van de opdeling van een netwerk in clusters te meten. Netwerken met een hoge modulariteit hebben dichte verbindingen tussen de knooppunten binnen clusters, maar schaarse

verbindingen tussen knooppunten uit verschillende clusters. Modulariteit wordt vaak gebruikt in optimalisatiemethoden voor het detecteren van gemeenschapsstructuren in netwerken. De methode bestaat uit twee fasen. Ten eerste zoekt het naar 'kleine' gemeenschappen door de modulariteit op een lokale manier te optimaliseren. Vervolgens verzamelt het knooppunten van dezelfde gemeenschap en bouwt het een nieuw netwerk op waarvan de knooppunten de gemeenschappen zijn. Deze stappen worden iteratief herhaald totdat een maximale modulariteit is bereikt

Actieradius

In eerder onderzoek naar de kenmerken, achtergronden en ontwikkelingen van problematische jeugdgroepen werd geconstateerd dat jeugdgroepen en hun leden die zich schuldig maken aan hinderlijk gedrag vooral wijkgebonden zijn. Groepen die overlast veroorzaken, zijn in hun gedrag wijkoverstijgend, terwijl criminele jeugdgroepen de grootste actieradius hebben en ook regionaal en landelijk opereren.[10] Naarmate de actieradius toeneemt, trekken de groepen zich terug uit het publieke domein, maken zij zich minder schuldig aan zichtbare overlast en gaan ze zich meer toeleggen op criminaliteit. Criminele jeugdgroepen verdwijnen in dit ontwikkelingsstadium langzaam maar zeker uit het straatbeeld en ontwikkelen zich tot bovenlokale criminele netwerken. Politie, justitie en andere veiligheidspartners verliezen het zicht op deze groepen, omdat het politieel toezicht vooral wijkgericht georganiseerd is. Regelmatig wordt dan ten onrechte gesuggereerd dat 'het probleem is opgelost', waarop de aandacht wordt verlegd naar een nieuwe jeugdgroep die (wel) in beeld is.[11]

Van jonge aanwas tot harde kern

Voor de criminele classificatie – jonge aanwas, rising stars, criminele locals, harde kern en facilitators – gebruiken we de actieradius per persoon en de leeftijd.[12] Dat gaat als volgt:

- Per strafbaar feit wordt op basis van de berekende afstand tussen woon- en pleegplaats de actieradius bepaald. De actieradius kent drie categorieën: lokaal, regionaal en landelijk. Indien de afstand tussen de woon- en pleegplaats 0-5 km betreft, krijgt het de categorie lokaal. Is de afstand tussen de 5 en de 30 km dan krijgt het de categorie regionaal en is de afstand groter of gelijk aan 30 km krijgt het de categorie landelijk;

- Naast dat per strafbaar feit de actieradius wordt berekend, wordt deze ook per persoon bepaald. Per persoon wordt bepaald hoeveel procent van alle, door de persoon gepleegde strafbare feiten lokaal, regionaal of landelijk hebben plaatsgevonden. Daarnaast kan het ook voorkomen dat de woon- of pleegplaats onbekend is. Indien 70 procent of meer van alle strafbare feiten lokaal zijn gepleegd krijgt de persoon het label 'lokaal'. Bij 70 procent of meer regionaal krijgt de persoon het label 'regionaal' en bij 70 procent of meer landelijk krijgt de persoon het label 'landelijk'. Bij 70 procent of meer onbekend krijgt de persoon het label 'onbekend'. Vervolgens ontstaat er ook een overige categorie, namelijk wanneer geen van bovenstaande logica op gaat. Indien bijvoorbeeld een persoon een verhouding heeft van 60 procent lokaal, 20 procent regionaal en 20 procent landelijk of zelfs meer evenredig verveeld in 33, 33 en 34 procent dan krijgt de persoon het label 'diffuus';
- Aan de hand van de actieradius per persoon en de leeftijd wordt de criminele classificatie per persoon bepaald. Dat wordt gedaan op basis van systeeminformatie bij de politie. De classificatie vindt plaats volgens onderstaande matrix.

Tabel 3.1 – Criminele classificatie op basis van leeftijd en actieradius

	Actieradius				
Leeftijd	*Lokaal*	*Regionaal*	*Landelijk*	*Diffuus*	*Onbekend*
t/m 17	Jonge aanwas	Rising stars	Harde kern	X	X
18 t/m 21	Rising stars	Rising stars	Harde kern	Rising stars	X
22 t/m 29	Criminele 'locals'	Harde kern	Harde kern	Harde kern	X
30 t/m 39	Criminele 'locals'	Criminele 'locals'	Harde kern	Criminele 'locals'	X
40 en ouder	Facilitator	Facilitator	Harde kern	Criminele 'locals'	X

Het kan voorkomen dat er op basis van de beschikbare informatie in de politiesystemen geen duidelijke classificatie gemaakt kan worden. Deze worden in de matrix aangegeven met een 'X'.

3.2 Eerste opbrengst: next generation

Om in het uiteindelijke netwerk – dat we hierna beschrijven – opgenomen te worden, is gekeken naar criminele activiteit. Het gaat om personen die in de afgelopen drie jaar tenminste tien registraties bij de politie hebben waarvan tenminste drie keer in de rol als verdachte. Op basis daarvan krijgen de personen een criminele classificatie zoals weergegeven in tabel 3.1 en worden ze opgenomen in het *limited* netwerk.

Een nadere analyse op de '1.151 afvallers' leert dat het gaat om 319 jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar, waarvan er 226 woonachtig zijn in Arnhem en 128 in een van de drie wijken in Arnhem-Oost.

Deze jongeren zijn te typeren als de next generation omdat ze wel onderdeel uitmaken van het *extended* netwerk waarbinnen personen zich schuldig maken aan het plegen van allerhande vormen van (ernstige) criminaliteit. Ze voldoen echter niet aan het criterium van tenminste tien politieregistraties in de afgelopen drie jaar waarvan tenminste drie keer in de rol als verdachte. Het lijkt voor de hand te liggen om deze groep jongeren (preventiegroep) nader in beeld te brengen en na te gaan of ze al in een aanpak zitten of niet. In hoofdstuk 4 komen we hierop terug. In tabel 3.2 zijn de aantallen jongeren die behoren tot de next generation per wijk weergegeven. Om toevalstreffers uit te sluiten, bestaat de next generation uit jongeren tussen de 12 en 18 jaar die tussen de drie en negen politieregistraties hebben als betrokkene of verdachte in de afgelopen drie jaar.[13]

Tabel 3.2 – Next generation naar aantal en wijk

Wijk	Aantal
Geitenkamp	27
Malburgen	19
Presikhaaf	19

3.3 Het netwerk: een eerste beschrijving

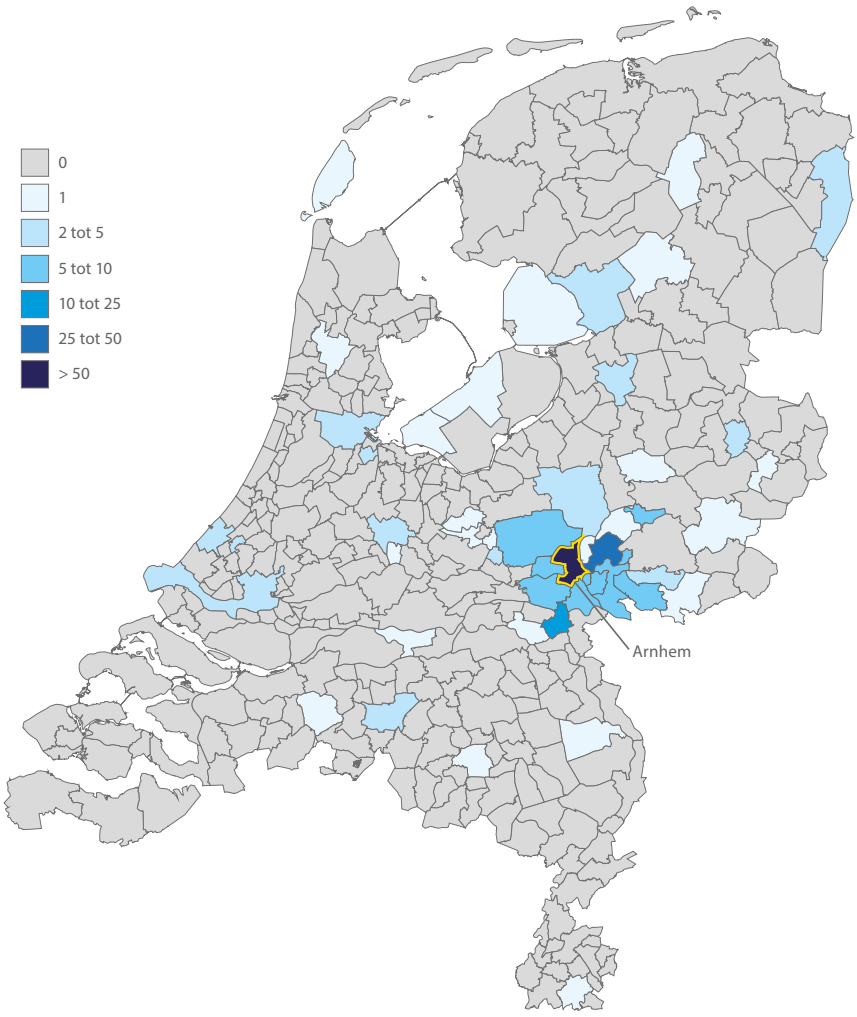
In het *limited* netwerk – zie figuur 3.1 – zitten in totaal 484 personen. Het netwerk bestaat voor 91 procent uit mannen (439). De 45 vrouwen zijn in de figuur in het roze weergegeven. De gemiddelde leeftijd van de leden van het netwerk is 27 jaar. De leeftijden van de personen in het netwerk lopen van 13 tot 65 jaar.

Figuur 3.1 – Limited netwerk naar geslacht

Nadere analyse leert dat het netwerk zich niet beperkt tot Arnhemmers. Ruim de helft (59%) van de leden van het netwerk (n=285) is namelijk woonachtig in Arnhem en 41 procent (n=199) komt van elders. Relatief veel personen komen uit Gelderland, maar daarnaast vallen ook Rotterdam, Den Haag, Steenwijk en Amsterdam op als woongemeenten van de leden van het netwerk. In figuur 3.2 is te zien dat er ook lijnen zijn met personen uit andere delen van het land.

Figuur 3.2 – Leden van het netwerk naar woongemeente

In de afgelopen drie jaar komen de leden van het netwerk in 10.311 politieregistraties voor als betrokkene of verdachte bij incidenten (overtreding, misdrijf of aandachtsvestiging).[14] Dat is gemiddeld 21 incidenten per persoon, waarvan gemiddeld 6 keer als betrokkene en gemiddeld 15 keer als verdachte. In tabel 3.3 staat een overzicht van de aard en omvang van de door de politie geregistreerde incidenten.

Tabel 3.3 – Aard en omvang van de incidenten van de leden in het netwerk

Incidentcategorie[15]	**Aantal**	**Percentage**
Vermogensmisdrijven	1.117	11
Vernielingen en openbare orde incidenten	2.391	23
Geweldsmisdrijven	1.969	19
Seksuele misdrijven	31	0
Verkeersmisdrijven	1.200	12
Drugsmisdrijven	208	2
Wapenmisdrijven	84	1
Overige incidenten	3.311	32
Totaal	**10.311**	**100**

In tabel 3.3 is het volgende te zien:

- Overige incidenten komen met 32 procent het meest voor. Het gaat dan vooral om verdachte situaties, algemene mutaties en afhandelingen overige mutaties. Ook de 32 overtredingen van de justitiële voorwaarden vallen op;
- Vernielingen en openbare orde incidenten (23%) staan op twee. Daarbinnen vallen vooral de meldingen overlast jeugd, geluidshinder overig en overlast in verband met alcohol en drugs op;
- Geweldsmisdrijven (19%) staan op de derde plaats. Ruzie/twist, eenvoudige mishandeling en bedreigingen scoren hier hoog;
- In het netwerk komen relatief veel (12%) verkeermisdrijven voor. Overige verkeerszaken, rijden zonder rijbewijs en rijden onder invloed drugs/geneesmiddelen al dan niet in combinatie met alcohol staan hierbinnen in de top drie;
- 11 procent van de incidenten betreft een vermogensmisdrijf. Het gaat daarbij vooral om winkeldiefstal, heling en fraude;
- Drugsmisdrijven (2%) bestaan onder andere uit het bezit en de handel in harddrugs;
- Misdrijven in het kader van de Wet Wapens en Munitie (1%) betreffen vooral het bezit van (vuur)wapens;
- Bij seksuele misdrijven gaat het om 31 gevallen waaronder mensenhandel en verkrachting.

Verhalen en verbalen

In het kader van BOTOC bevreemdt het wellicht dat het percentage drugsmisdrijven relatief laag is. De systeeminformatie (registraties bij de politie) wijst dus in een andere richting dan de verhalen in de wijken. Die gaan – zoals we later zullen zien (3.7) – vooral in de richting dat de drugscriminaliteit voor jongeren in de wijken in Arnhem-Oost niet alleen lonkt, maar dat ze daar soms waarschijnlijk ook al bij betrokken zijn. Ditzelfde zagen we overigens ook in het veel zwaardere netwerk in de Wildemanbuurt in Amsterdam (daar 5% drugsregistraties).[16]

Met betrekking tot drugscriminaliteit is er een discrepantie tussen verhalen en verbalen. Dit is op zich logisch want er is sprake van een slachtofferloos misdrijf c.q. een haalzaak. De burger doet nauwelijks aangifte waardoor de cijfers vooral bepaald worden door de prioriteit en capaciteit bij de politie. Complicerende factor daarbij is dat het doen van druggerelateerde aanhoudingen lastig is vanwege de werkwijze die de dadergroepen hanteren.

3.4 Het netwerk en de categorieën

Om het netwerk beter te kunnen begrijpen en als input voor de aanpak, hebben we de 484 personen met behulp van de systeem- en straatinformatie getypeerd op basis van de aard en het stadium van hun criminele activiteiten. Bepalend voor toewijzing aan één van de zes typen zijn leeftijd, actieradius (lokaal, regionaal of landelijk actief) en criminaliteitsprofiel. Allereerst wordt een overzichtstabel gepresenteerd om de typen binnen het netwerk daarna te duiden.

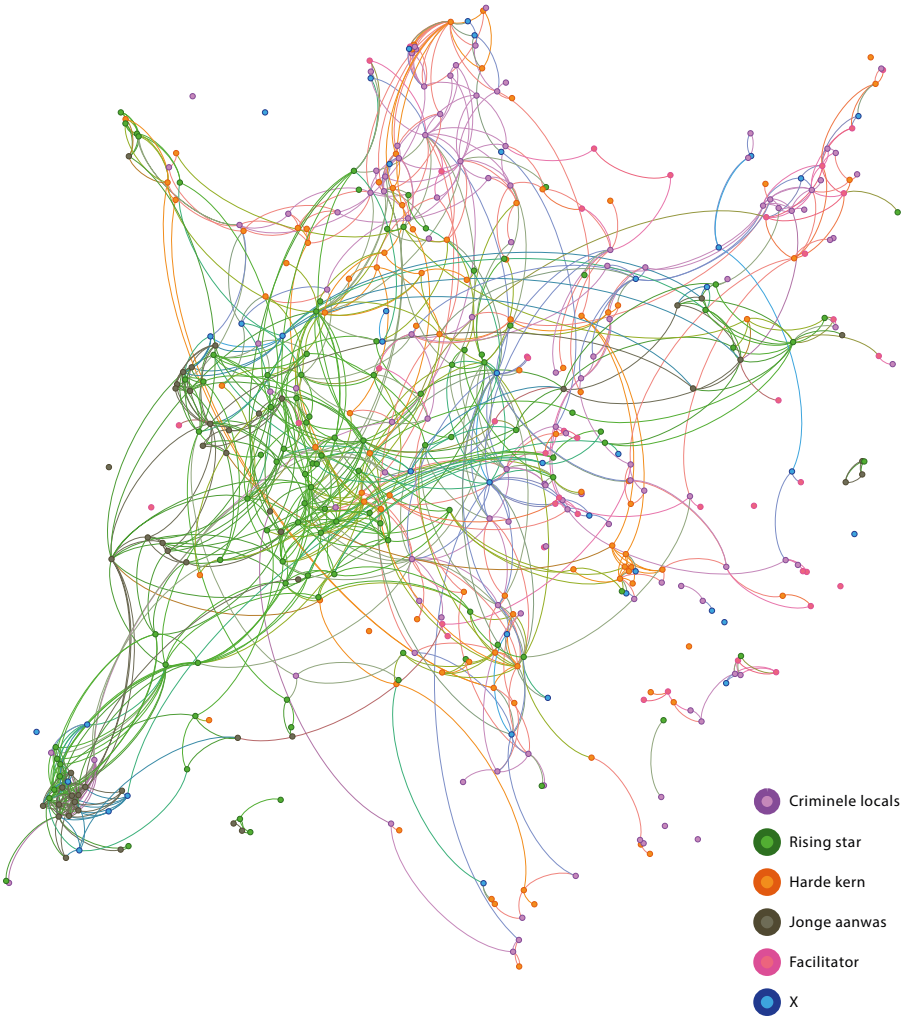
Tabel 3.4 – Categorieën in het netwerk naar aantal en percentage

Categorie	Aantal	Percentage
Harde kern	102	21
Rising stars	116	24
Criminele locals	128	26
Facilitators	43	9
Jonge aanwas	54	11
X-subjecten	41	8
Totaal	**484**	**100**

Aard netwerk

In vergelijking met een recente analyse in een buurt in Amsterdam[17] is dit netwerk minder ernstig, echter zijn er overeenkomsten met netwerken van andere gemeenten. Er zitten relatief veel harde kerners, criminele locals en rising stars in het netwerk terwijl het aandeel van de jonge aanwas relatief klein is. De rest van deze paragaaf staat in het teken van de duiding van de categorieën. In figuur 3.3 zijn de categorieën in het netwerk weergegeven.

Figuur 3.3 – Categorieën in het netwerk

Harde kern

Van de personen in het netwerk behoren er 102 tot de zogenoemde harde kern. Ze zijn vooral regionaal en landelijk crimineel actief. De gemiddelde leeftijd van deze personen is 26 jaar en in deze groep zitten 96 mannen en 6 vrouwen. In de afgelopen drie jaar zijn ze betrokken bij 2.382 door de politie geregistreerde incidenten en dat is een gemiddelde van 23 incidenten per persoon. Deze groep heeft een breed criminaliteitspatroon: van verkeersmisdrijven tot gewelds- en drugsmisdrijven. Professionals geven in de interviews aan dat deze personen lokaal steeds minder in beeld zijn omdat ze veelal elders hun strafbare feiten plegen.

Bijna de helft van de harde kerners woont in Arnhem (n=45), waarvan 15 in de drie wijken in Arnhem-Oost.

Rising stars

Het netwerk telt 116 rising stars waarvan 13 vrouwen. De gemiddelde leeftijd van deze groep is 19 jaar. Dit is illustratief voor de beschrijving die deze groep typeert, namelijk die van aanstormend crimineel talent. Deze jongens en meiden zijn carrière aan het maken in de misdaad en hebben of zoeken aansluiting bij de harde kern. De leden van deze groep bevinden zich vaak in een overgangsfase. Aan de ene kant zijn ze (als groep) nog zichtbaar op straat en veroorzaken ze de nodige overlast, maar dan vaak in de rol van regisseur. Dat strategische gedrag is aan de andere kant een teken van een omslag, want hun criminele activiteiten worden voor hen belangrijker. Aandacht van de politie is niet gewenst en dat is een reden om uit het publieke domein te verdwijnen en 'ondergronds' c.q. 'bovenlokaal' te gaan. Ze zijn vanwege hun gedrag en rijzende positie te typeren als negatieve rolmodellen voor de jonge aanwas en de daarop volgende generatie. Vanuit lokaal en regionaal veiligheidsperspectief zijn de rising stars dan ook zeer interessant, maar tot nu toe vaak nog een vergeten groep. Ze zijn te 'groot voor de wijk(agent) en nog te klein voor de recherche'.[18] Het criminaliteitspatroon van de rising stars in dit netwerk typeert zich door vermogensmisdrijven, openbare orde incidenten en drugsmisdrijven. Per persoon zijn ze in de afgelopen drie jaar bij gemiddeld 19 incidenten betrokken geweest. Ruim de helft (n=64) van de rising stars zijn woonachtig in Arnhem, waarvan 27 in de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost.

Criminele locals

De minder 'succesvolle' criminelen uit het netwerk noemen we criminele locals. Zij opereren vooral lokaal, lopen mee en voeren klusjes uit. Ze hebben niet de stap gezet naar regionale en bovenlokale misdaadpraktijken. In deze groep

bevinden zich 128 personen (13 vrouwen en 115 mannen). De gemiddelde leeftijd van de groep is 32 jaar. Ze houden zich vooral bezig met lokale drugscriminaliteit en geweldsmisdrijven. Ook staan ze relatief vaak geregistreerd voor hun betrokkenheid bij 'verdachte situaties'. Ze waren per persoon in de afgelopen drie jaar gemiddeld betrokken bij 23 door de politie geregistreerde incidenten. Van deze groep woont 75 procent in Arnhem, waarvan 46 personen in de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost.

Jonge aanwas

In het netwerk zitten 54 jongeren – waarvan 6 meisjes – met een gemiddelde leeftijd van 16 jaar die we typeren als jonge aanwas. Zij vormen een risicogroep voor het starten van een criminele carrière. Ze claimen een plek of plekken in de buurt als 'domein' en voelen zich de baas. Ze zijn regelmatig betrokken bij ruzies en vechtpartijen, rijden zeer frequent zonder rijbewijs, zijn soms in het bezit van wapens en drugs, veroorzaken overlast en verstoren de openbare orde. Ook maakt deze risicogroep zich regelmatig schuldig aan vermogensdelicten en dan met name heling en fietsdiefstal. In de afgelopen drie jaar zijn ze betrokken bij 857 door de politie geregistreerde incidenten en dat is een gemiddelde van 16 incidenten per persoon. Ruim twee derde (n=37) van deze jongeren wonen in Arnhem, waarvan 15 in de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost.

Facilitators

De 38 mannen en 5 vrouwen die in de categorie facilitators vallen, verlenen hoogstwaarschijnlijk hand- en spandiensten aan personen in het criminele netwerk. Denk aan de rol van katvanger of het regelen van zaken en spullen. De gemiddelde leeftijd van deze groep is relatief hoog, namelijk 49 jaar. In de afgelopen drie jaar zijn ze gemiddeld per persoon betrokken geweest bij 22 incidenten en dat betreft vooral geweldsmisdrijven, bezit harddrugs, overlast door alcohol- en druggebruik én vermogensmisdrijven, zoals winkeldiefstal, heling en fraude. De meeste (n=34) personen wonen in Arnhem, waarvan acht in de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost.

X-subjecten

De laatste categorie personen zijn de X-subjecten. Dit zijn personen die zich wel in het criminele netwerk bevinden, maar niet aan een van de bovengenoemde categorieën gekoppeld kunnen worden. Het gaat om 41 personen (39 mannen en 2 vrouwen) met een gemiddelde leeftijd van 27 jaar. Gemiddeld zijn ze in de afgelopen drie jaar betrokken geweest bij 24 incidenten. Binnen deze categorie hou-

den de mensen zich bezig met vermogensmisdrijven, vernielingen en openbare orde incidenten en geweldsmisdrijven. In de laatste categorie zien we relatief veel bedreigingen en eenvoudige mishandelingen. Van deze categorie wonen slechts drie personen in de drie wijken in Arnhem-Oost en zeven in de rest van Arnhem. Het grootse deel (n=31) woont dus in een andere gemeente buiten Arnhem.

3.5 De clusters binnen het netwerk

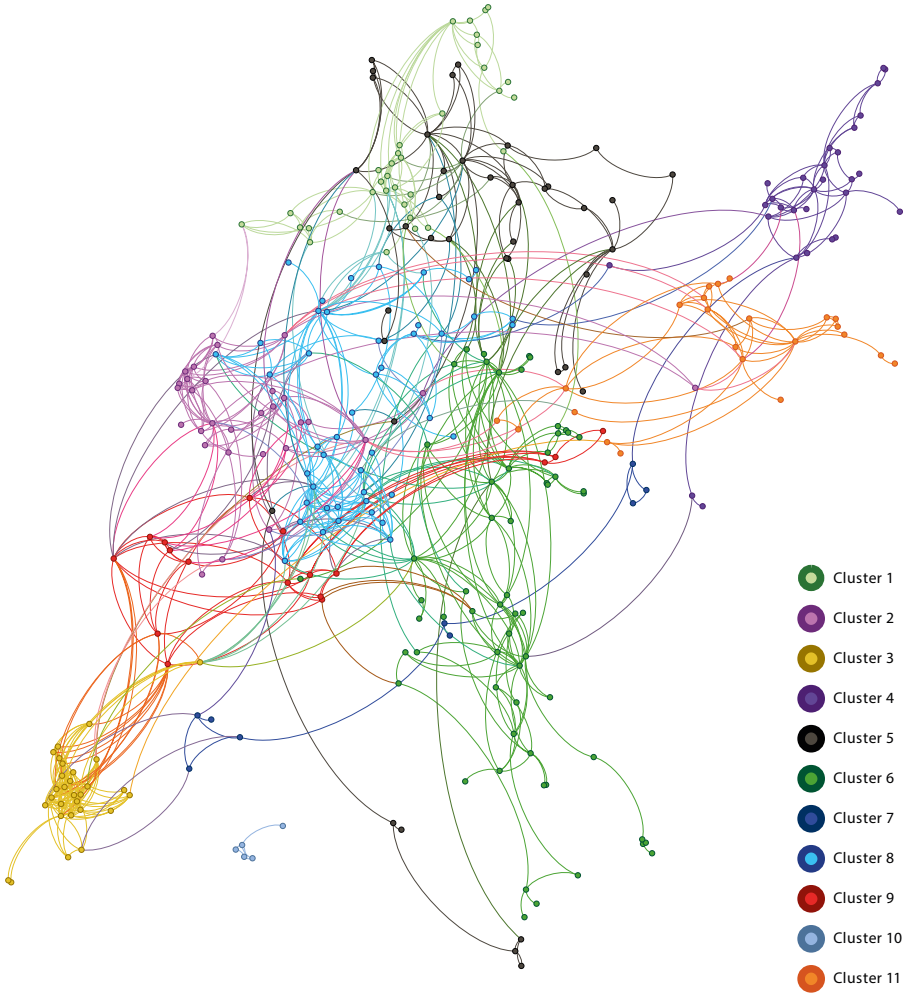
In het netwerk onderscheiden we op basis van de analyse diverse clusters. Clusters zijn te zien als kleine gemeenschappen c.q. subnetwerken met eigen kenmerken binnen het grote netwerk. Clusters kunnen via een of enkele sleutelpersonen weer aan andere clusters gekoppeld zijn zodat er sprake kan zijn van samenwerking en beïnvloeding.

Omdat wij in dit onderzoek vooral kijken naar de rol van Arnhemse jongeren en jongvolwassenen in de lokale en bovenlokale criminaliteit maken we in deze paragraaf een selectie van clusters inzichtelijk. Het selectiecriterium voor de clusters die we hierna beschrijven, is dat er tenminste twee Arnhemse jongeren (tussen de 12-18 jaar) in zitten. Dit betreft acht clusters. Daarnaast hebben we een drietal grote clusters waarin ook Arnhemse jongvolwassen zitten (18-25 jaar) inzichtelijk gemaakt. In figuur 3.4 zijn de elf clusters in verschillende kleuren binnen het totale netwerk weergegeven.

In totaal maken 322 personen deel uit van één van de elf clusters. De overige personen uit het netwerk zitten niet in een cluster maar hangen wel aan het netwerk of zitten in een cluster waar niet tenminste twee Arnhemse jongeren tot 18 jaar in zitten. Van de 322 personen in de elf clusters komen er 84 uit de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost, 120 uit de rest van Arnhem en 118 van buiten Arnhem.

In het vervolg van deze paragraaf zullen een aantal relevante kenmerken van een aantal clusters getypeerd worden, om zodoende een beeld te geven van de subnetwerken in het grote netwerk.

Figuur 3.4 – De elf clusters binnen het netwerk

Cluster 4 is met een gemiddelde leeftijd van 37 jaar het oudste cluster. De 26 mannen en 3 vrouwen in dit cluster komen zowel uit de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost (n=8) als uit de rest van Arnhem (n=11) en van buiten Arnhem (n=10). Het gaat vooral om criminele locals, facilitators en harde kerners die een breed criminaliteitspatroon hebben, bestaande uit geweldsmisdrijven, overlast in verband met alcohol en drugs, diefstal en heling, relatief veel verdachte situaties, maar ook drugs- en wapenbezit. Met gemiddeld 28 registraties is dit ook een actief cluster.

Cluster 9 is met een gemiddelde leeftijd van 18 jaar een van de jongste clusters. De 14 jongens en 3 vrouwen wonen in de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost (n=6), de rest van Arnhem (n=1) en buiten Arnhem (n=10). In het cluster zitten jonge aanwas en rising stars maar telt ook één harde kerner. Meldingen overlast jeugd, rijden zonder rijbewijs, verdachte situaties en een enkel wapen- en drugsmisdrijf zijn aan dit cluster te koppelen. De jongeren hebben gemiddeld 17 politieregistraties in de afgelopen drie jaar. Dit cluster is kenmerkend voor de jonge clusters (net zoals de **clusters 3 en 10**) met roots in Arnhem(-Oost) en contacten daarbuiten en (nog) een relatief mild criminaliteitspatroon. Deze clusters kunnen overigens wel in contact staan met oudere en meer doorgewinterde criminelen in het netwerk.

Cluster 8 telt 45 leden waarvan één vrouw en bestaat nagenoeg alleen uit rising stars (n=24) en harde kerners (n=15). De gemiddelde leeftijd is 23 jaar en ruim driekwart van de leden woont in de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost en de rest van Arnhem. Tien leden van het cluster komen van buiten Arnhem. De gemiddeld 19 politieregistraties typeren zich vooral door overlast meldingen in relatie tot jeugdoverlast maar ook alcohol en drugs, verdachte situaties, geweldsmisdrijven, relatief veel verkeersmisdrijven zoals rijden zonder rijbewijs, drugsfeiten, wapenbezit en heling.

Cluster 11 is een voorbeeld van een cluster waarin alle categorieën – van jonge aanwas (n=8) tot harde kern (n=5) – vertegenwoordigd zijn. De 19 mannen en 4 vrouwen hebben een gemiddelde leeftijd van 27 jaar en zijn woonachtig in de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost (n=12), de rest van Arnhem (n=8) en van buiten Arnhem (n=3). Gemiddeld hebben de leden van dit cluster 20 politieregistraties en een breed criminaliteitspatroon. Dit laatste past bij de diverse samenstelling van jong tot oud en van lokaal actief tot bovenlokaal actief. Dit is overigens qua samenstelling het meest 'Arnhemse' cluster.

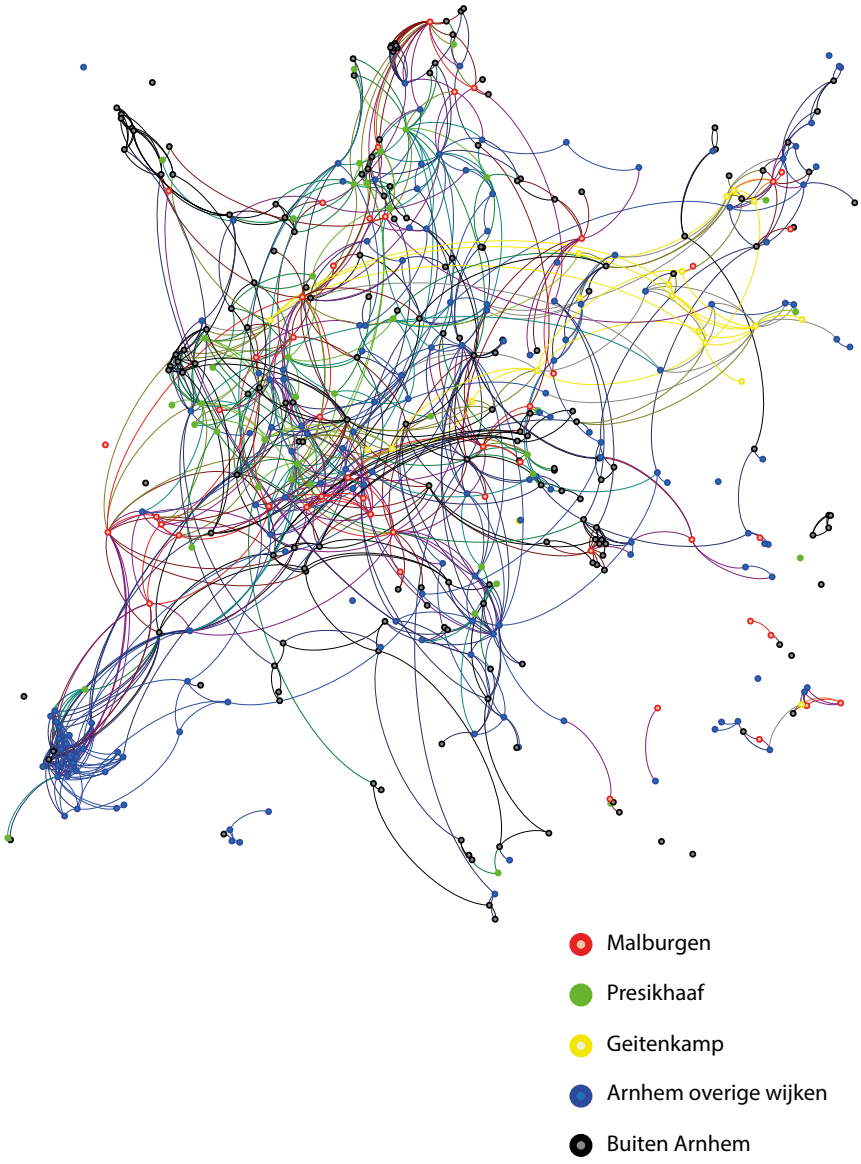
Cluster 5 is wat betreft het criminaliteitspatroon te typeren als een drugscluster. De 36 mannen en 5 vrouwen hebben een gemiddelde leeftijd van 28 jaar en zijn afkomstig uit de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost (n=8), de rest van Arnhem (n=17) en buiten Arnhem (n=16). Criminele locals, harde kerners, rising stars en facilitators trekken samen op. Dat er ook één jonge aanwas in het cluster zit zou zorgelijk kunnen zijn. Ook deze leden hebben gemiddeld 20 politieregistraties waarbij registraties voor drugshandel en -gebruik (zowel hard- als softdrugs) en geweldsmisdrijven – in vergelijking met de andere clusters – relatief vaak voorkomen.

Resumerend illustreren voorgaande typeringen van een selectie van clusters in het netwerk dat er verschillen zijn in de kenmerken van de clusters. Leeftijd, aard van de criminaliteit maar ook de actieradius van samenwerking zijn verschillend. Wel valt op dat de leden van alle clusters – en dus ook de jongeren – vanuit de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost in contact staan met leden uit de rest van Arnhem en daarbuiten: samen plegen ze strafbare feiten. Tot slot is de constatering dat clusters binnen het netwerk verschillen wat betreft ernst, maar daarnaast is het ook goed om te beseffen dat clusters via sleutelpersonen in het netwerk met elkaar verbonden zijn. Op die manier kunnen criminele kennis en middelen worden uitgewisseld en kunnen bepaalde jongeren doorgroeien of gerekruteerd worden.

3.6 Inzoomen op Arnhem en drie wijken in Arnhem-Oost

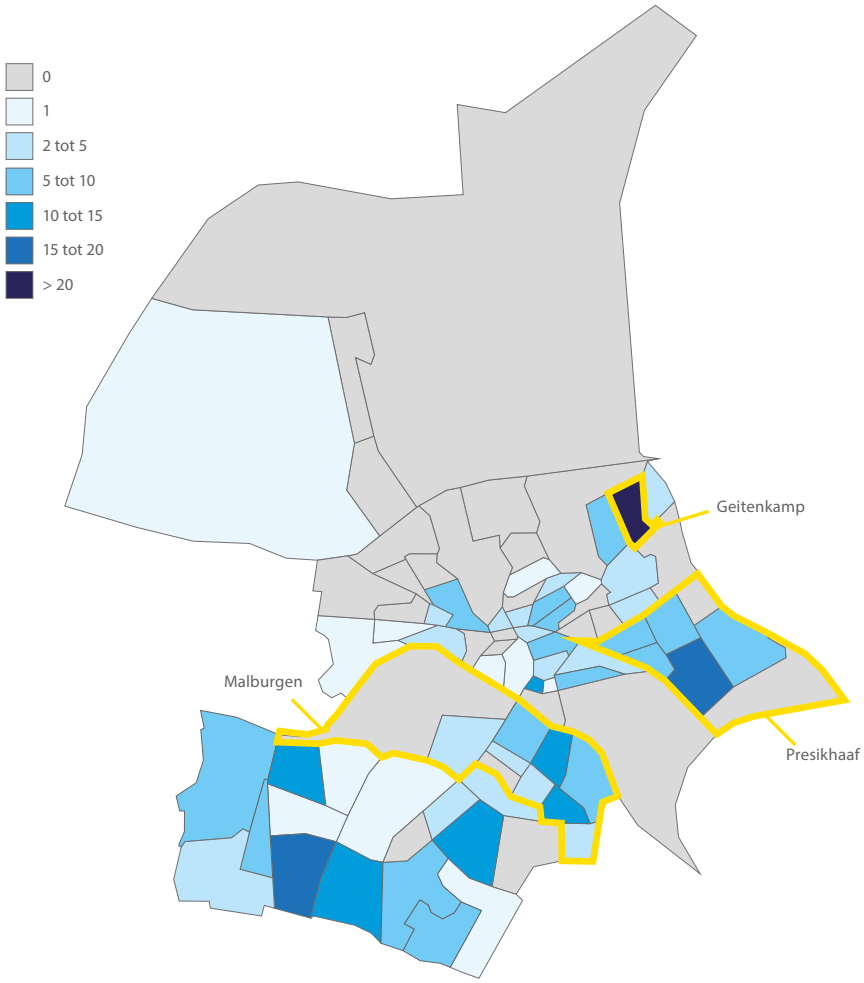
Uit de vorige paragrafen komt naar voren dat het netwerk waar ook Arnhemmers deel van uitmaken, vooral leden heeft uit de rest van de provincie Gelderland maar ook uit de randstad en kleinere gemeenten van ons land. In figuur 3.5 (pag. 50) is inzichtelijk gemaakt wat de herkomst van de leden van het netwerk is. We onderscheiden daarbij de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost (Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf), de overige Arnhemse wijken en andere gemeenten.

Figuur 3.5 – Leden van het netwerk naar woongemeente

Voor de lokale aanpak is het van belang om in te zoomen op de Arnhemmers en dan specifiek op de leden uit het netwerk die in de drie wijken in Arnhem-Oost wonen. In figuur 3.6 (pag. 51) is weergegeven uit welke Arnhemse wijken de leden van het netwerk afkomstig zijn.

Figuur 3.6 - Leden van het netwerk naar Arnhemse woonwijk

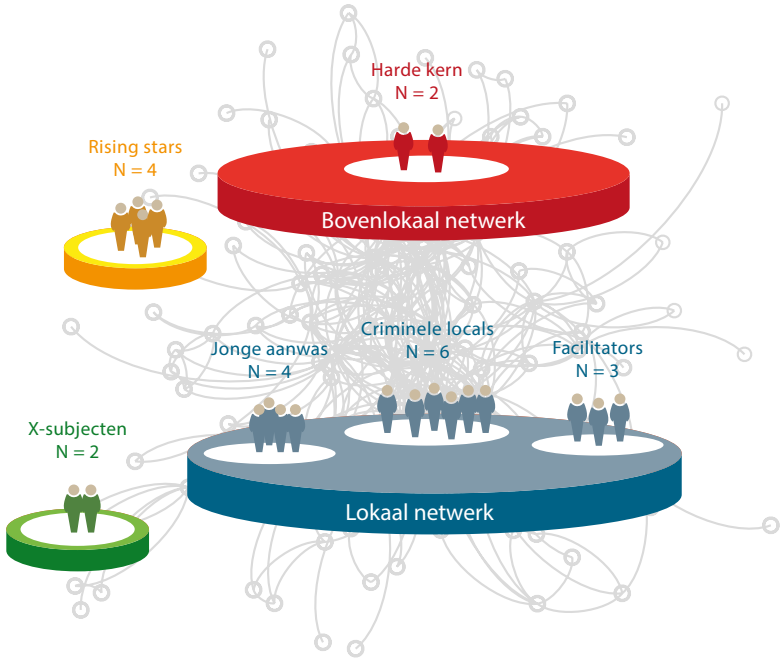

Van de 285 Arnhemmers in het netwerk woont het grootste deel in Malburgen (18%), Presikhaaf (15%), De Laar-Oost en -West (9%), Geitenkamp (7%), Vredenburg (5%) en Elderveld (4%). Naast Arnhem-Oost zijn de personen uit de wijken in Arnhem-Zuid ook behoorlijk vertegenwoordigd in het netwerk.

Omdat we ons in deze rapportage vooral richten op de personen uit de drie wijken in Arnhem-Oost geven we hierna weer tot welke categorieën plegers de leden uit het netwerk horen die uit Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf komen.[19]

Uit figuur 3.7 blijkt dat van de 21 personen uit de Geitenkamp de groep criminele locals relatief groot is. Ook de groepen rising stars en jonge aanwas zijn goed vertegenwoordigd. Er zijn 27 jongeren uit de Geitenkamp schuren aan tegen het netwerk, zo zagen we eerder in tabel 3.2. We noemen ze next generation en ze verdienen vanwege hun jonge leeftijd aandacht.

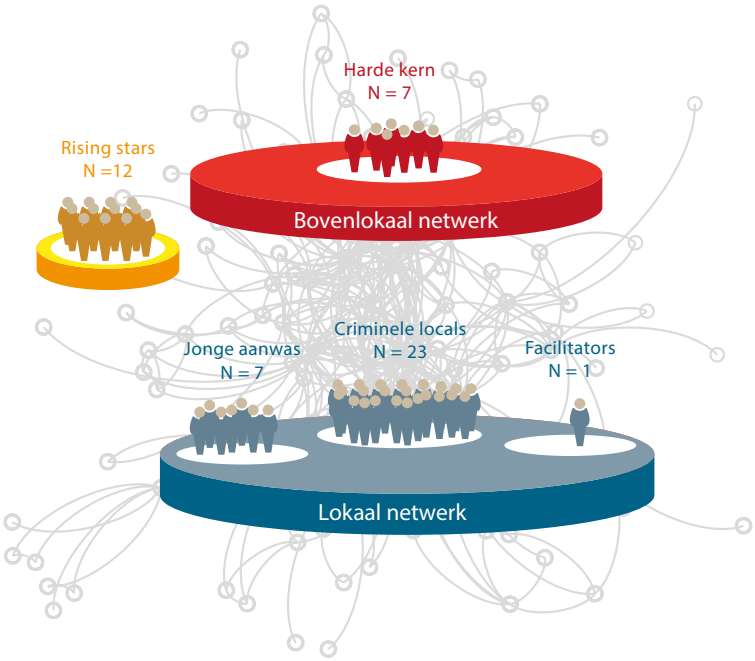
Figuur 3.7 – Geitenkamp (N=21)

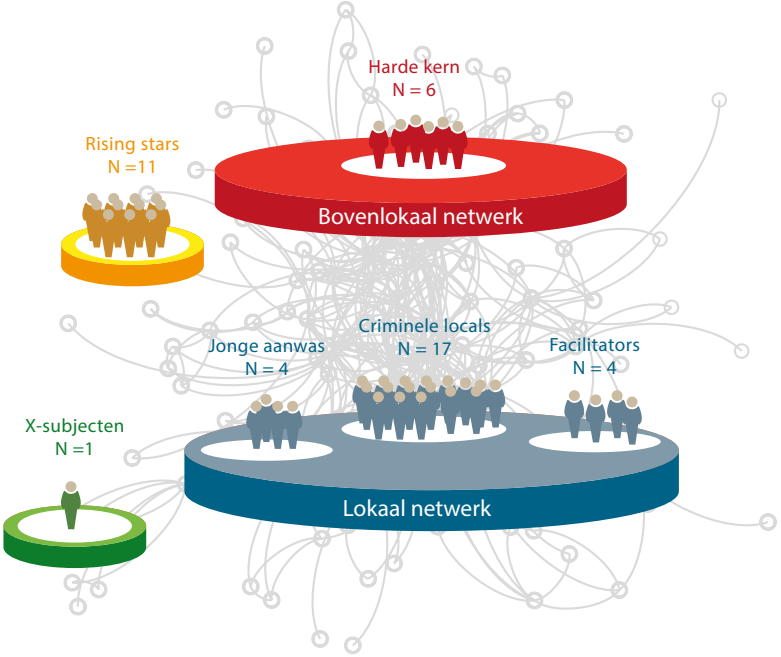

Ook in Malburgen (figuur 3.8) zijn veel criminele locals. Verder zijn hier de groepen rising stars en harde kern redelijk groot. De next generation – zo zagen we eerder in tabel 3.2 – bestaat hier uit 19 jongeren.

Presikhaaf (figuur 3.9) lijkt wat betreft de verschillende categorieën delictplegers op Malburgen met ook hier als grotere categorieën de criminele locals, de rising stars en de harde kern. Ook hier bestaat de next generation uit 19 jongeren.

Figuur 3.8 – Malburgen (N=50)

Figuur 3.9 – Presikhaaf (N=43)

In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk (paragraaf 3.8) staan we stil bij de vraag wat voorgaande analyse zou kunnen betekenen voor de aanpak. Voordat we dit doen geven we in paragraaf 3.7 eerst meer duiding aan de drugsproblematiek in de drie wijken.

3.7 Inzoomen op de drugsproblematiek in drie wijken in Arnhem-Oost

Omdat het programma BOTOC zich vooral richt op het tegengaan van de betrokkenheid van jongeren in de drugscriminaliteit zoomen we hierop nader in. Kenmerkend voor drugscriminaliteit is dat het slachtofferloos is waardoor er weinig aangifte van wordt gedaan bij de politie. Om een beter beeld te krijgen over het thema drugs verdienen de cijfers – waarop we ons hiervoor baseerden – dus aanvulling van wat wij noemen straatinformatie. We geven dit beeld op basis van de interviews met frontline professionals in de wijken. Per wijk komen hierna – indien hier informatie over bekend is – de volgende onderwerpen naar voren: de mate van drugsgebruik en -handel, de motivatie voor jongeren om zich te mengen in de drugscriminaliteit, de wijze waarop jongeren hierbij betrokken raken, de werkwijze die de jongeren vervolgens hanteren, de rol die volwassenen in dit geheel spelen, de rol die de online wereld in dit geheel speelt en – tot slot – de aanpak van de drugscriminaliteit. Na de beelden per wijk sluiten we deze paragraaf af met een resumé (3.7.4).

3.7.1 De wijk Geitenkamp

Deze paragraaf begint met het thema betrokkenheid van jongeren bij drugs. Meerdere respondenten vinden het een zorgwekkende ontwikkeling dat de jongeren op steeds jongere leeftijd op straat vaker wel dan niet een joint draaien, blowen en stoned zijn. Als verklaring voor deze normalisering wordt door respondenten aangegeven dat zij zich op straat op dezelfde locaties begeven als waar de oudere jongeren publiekelijk drugs gebruiken. Dit gedrag nemen zij over en dat maakt dat drugsgebruik steeds zichtbaarder in het straatbeeld komt. Een andere verklaring voor de normalisering is dat de ouders van de jongeren over te weinig opvoedings-vaardigheden en pedagogische handvatten beschikken, doordat zij deze zelf op jonge leeftijd ook niet hebben meegekregen van hun ouders. Hierdoor staan ouders niet klaar om in te springen en hun kinderen te behoeden voor drugsgebruik wanneer zij op straat met een joint in hun hand staan.

De meningen onder de respondenten zijn verdeeld wanneer zij worden gevraagd naar welke drugs de jongeren gebruiken. Het ene deel geeft aan dat het

enkel softdrugs betreft, terwijl het andere deel beweert dat de jongeren ook harddrugs zoals GHB, XTC en cocaïne gebruiken. Politiemedewerkers merken daarbij wel op dat de wijk Geitenkamp met name wordt gekenmerkt door gebruikende jongeren en minder door jongeren die drugs verhandelen. Volgens een Adviseur Veiligheid van de gemeente Arnhem komen er wel geregeld MMA-meldingen en berichten binnen die gaan over de drugshandel, maar daaruit blijkt tot dusverre niet in hoeverre jongeren hierin een rol spelen.

De motivatie

De wijk Geitenkamp wordt gekenmerkt door autochtone Nederlanders die in de wijk geboren en getogen zijn. Hun vertrouwen in de overheid is laag en zij willen graag hun problemen zelf oplossen. Regelmatig raakt men slaags met elkaar, maar hiervan worden nooit aangiftes gedaan. Dit is een voorbeeld waaruit het gesloten karakter van de wijk Geitenkamp blijkt. Een respondent omschrijft de wijk als een dorp in de stad Arnhem. Ook de jongeren zijn volgens de respondenten enorm gefocust op hun eigen wijk. Zo moeten de jongeren bijvoorbeeld naar andere wijken reizen omdat daar hun middelbare school is gevestigd. Na schooltijd keren zij echter het liefst zo snel mogelijk terug naar hun eigen wijk. Veel van de huishoudens in de wijk leven in armoede en hebben iedere maand moeite om rond te komen. De weinige jongeren die actief zijn in de drugshandel doen dit volgens respondenten dan ook met name zodat het financieel gezien gemakkelijker wordt. Zij hebben daarentegen niet de intentie om door te groeien tot de nieuwe Redouan Taghi of om rijk te worden. Daarbij wordt aangegeven dat wanneer zij thuis boven op zolder een hennepkwekerij zouden willen hebben, hun ouders dit goed vinden zolang ze maar meeprofiteren van de winst.

De wijze waarop jongeren betrokken raken

Volgens de respondenten zijn er in de wijk Geitenkamp dus niet veel jongeren die zich actief bezighouden met het verhandelen van drugs. Het vermoeden bestaat dat met name volwassenen die thuis een hennepkwekerij beheren verantwoordelijk zijn voor de drugshandel in de wijk, mede omdat er in de wijk zelf geen coffeeshop is gevestigd. Verder geven de respondenten aan dat er in de wijk Geitenkamp geregeld dealers aanwezig zijn die niet afkomstig zijn uit het Arnhemse, maar de wijk zien als interessante afzetmarkt. In hoeverre de jongeren door deze dealers worden geronseld voor de drugshandel is onbekend.

De werkwijze van de jongeren

Een respondent geeft aan dat hij regelmatig auto's op parkeerplaatsen van sportterreinen ziet staan, waarbij de inzittenden met name op hun telefoon actief zijn. Regelmatig zijn de inzittenden jongeren uit de wijk Geitenkamp. Het vermoeden van deze frontline professional is dat een deel van de inzittenden vanuit deze auto's actief is in de drugshandel. Dit wordt beaamd door een politiemedewerker nadat hij verschillende kentekens heeft nagetrokken. Wat de precieze rol van de jongeren hierin is, is tot dusverre onbekend gebleven. Andere *hot spots* die volgens respondenten naar voren komen omdat daar gebruikt en gehandeld zou worden, zijn jongerencentrum De Sperwer, Sportcentrum Valkenhuizen, het Marktplein en locaties in de wijk die onderdeel zijn van de culturele Hoogte80 wandel- en ontdekroute.

De betrokkenheid van volwassenen

In de wijk Geitenkamp komen bepaalde families al generaties lang voor ter zake overlastgevende en criminele gedragingen. Met betrekking tot de criminele gedragingen gaat het niet enkel over de drugshandel, maar bijvoorbeeld ook over het strippen en omkatten van auto's. Deze families hebben hiermee door de jaren heen een bepaalde reputatie en machtspositie opgebouwd, waardoor zij een grote invloed hebben op wat er in de wijk gebeurt. De hoofdpersonen van deze families worden ook wel wijkkoningen genoemd.

De wijkkoningen zijn mannen van om en nabij 25 tot 35 jaar die vaak een uitkering ontvangen en daarnaast thuis een vorm van handel hebben. Het lukt de politie tot nog toe maar moeilijk om een vinger te leggen op hetgeen zich precies afspeelt bij de wijkkoningen thuis. Dit komt onder andere omdat veel inwoners van de wijk geen meldingen durven te maken uit angst voor represailles door de wijkkoningen en hun families. Zo is het wel eens voorgekomen dat er ruiten zijn ingegooid bij mensen die anoniem melding hebben gedaan. Hierdoor blijft de angst regeren en daalt de aangiftebereidheid, waardoor het steeds moeilijker wordt voor de politie om grip op de situatie te krijgen. De respondenten geven daarbij aan dat het doorbreken van deze patronen nodig, maar erg lastig is.

De reputaties en machtsposities van de wijkkoningen heeft ook invloed op de machtsrelaties onder jongeren. Zo komt het voor dat een jongen van 11 jaar ooit een voetbal heeft weten af te pakken van een 16-jarige. Normaal gesproken zou dit een kansloze poging zijn en zou de 11-jarige door de 16-jarige op zijn plek zijn gezet. Echter, één van de ooms van de 11-jarige is een wijkkoning en door deze reputatie durft de 16-jarige niks te zeggen tegen de 11-jarige.

Tot slot wordt door respondenten de rol van een volwassen vrouw benoemd. Zij geniet ook enige status in de wijk. Zij zou mensen goed kunnen bespelen. Door haar doen en laten, willen andere meisjes ook een dergelijke status aldus een respondent.

Respondenten met zicht op heel Arnhem benoemen overigens dat meisjes/vrouwen geen actieve rol vervullen in de drugshandel. Daarentegen komen zij wel voor vanwege faciliterende rollen. Zo laten ze voertuigen gebruiken die op hun naam staan, evenals woningen en panden die op hun naam zijn gehuurd.

De rol van de online omgeving

Zoals eerder vermeld, bestaat het vermoeden dat de inzittenden in auto's op de parkeerplaatsen hun mobiele telefoons gebruiken voor de drugshandel. Hoe zij deze precies gebruiken, en wat überhaupt de rol van een online omgeving is in de drugscriminaliteit, is tot dusverre onbekend onder alle respondenten. Wel is bekend dat ten tijde van de avondklok de app Telegram is gebruikt om mensen te werven om te komen rellen in de wijk Geitenkamp.

Drugs en de mobiele telefoon

Respondenten die werkzaam zijn bij de politie en een beeld hebben van de situatie in heel Arnhem vertellen dat het heel moeilijk is om grip te krijgen op de drugshandel. Dat komt omdat tegenwoordig vrijwel alles via de mobiele telefoon gebeurt. Dit is een relatief nieuw fenomeen voor de politie waar nog onvoldoende kennis van is, en maakt het lastig om op effectieve wijze de drugshandel aan te pakken.

Ook de beperkte bevoegdheden die de politie heeft voor monitoring op afgesloten groepen zoals Telegram maken onderzoek lastig. Als er al een persoon in beeld is, is het vaak zo dat de bijbehorende zaak te klein is voor de recherche. Het gaat dan echt over laaghangende fruit en niet over drijvende krachten achter de drugshandel.

De aanpak

Volgens de respondenten is het van belang dat de patronen in de wijk doorbroken gaan worden. Het veranderen van de demografie in de wijk is hierin een belangrijke pijler. Tot dusverre is de wijk Geitenkamp namelijk niet divers en bestaat het overgrote deel van de woningen uit sociale huurwoningen. Het is volgens de respondenten dan ook een belangrijk vraagstuk hoe hogere inkomens verleid kunnen worden om naar de Geitenkamp te verhuizen. Een cruciale voorwaarde

om dit te bereiken, is dat de geldende normen en waarden in de wijk gaan veranderen. Deze nodigen tot dusverre namelijk niet uit voor nieuwkomers. Hiertoe zijn andersoortige interventies nodig, want tot nu toe hebben alle interventies die door verschillende organisaties zijn ingevoerd geen tot weinig effect gehad.

Om ervoor te zorgen dat de interventies in de nabije toekomst zullen slagen, is het belangrijk dat het toekomstperspectief van de jongeren op een positieve manier wordt veranderd. Hierin is het gedrag en de houding van de ouders een belangrijke knop om aan te draaien. Tot dusverre beschikken de ouders immers over te weinig opvoedingsvaardigheden en pedagogische handvatten, om hun kinderen op te voeden conform de geldende normen en waarden in de samenleving. Dit leidt er onder andere toe dat de ouders hun kinderen ontmoedigen om een opleiding te volgen en te gaan werken, omdat ze hier toch niets mee zullen bereiken. Hierdoor hebben de jongeren uit de wijk Geitenkamp vaak een laag zelfbeeld van zichzelf. Dit gedrag en de houding van ouders is een groot verschil met de ouders in de hierna te beschrijven wijk Malburgen, want daar is de ambitie van de ouders dat hun kinderen het beter gaan doen en krijgen dan zijzelf. Volgens de respondenten moet er dan ook geïnvesteerd worden in het pedagogische klimaat in de wijk. De ouders moeten namelijk gaan inzien dat zij verantwoordelijk zijn voor de juiste opvoeding van hun kinderen. Het terugbrengen van het consultatiebureau en het thuis bezoeken van kinderen tot 18 maanden zijn hierin belangrijke pijlers, omdat hiermee ouders begeleid kunnen worden bij het creëren van een positief opvoedklimaat. Hiermee zullen de kinderen van kleins af aan de doorgaande normen en waarden in de samenleving internaliseren, en zal de houding ten aanzien van het volgen van een opleiding en uitvoeren van werk veranderen evenals de normalisering van drugs. Vervolgens is het wel belangrijk dat opvolging wordt gegeven aan deze veranderde houding, namelijk door de jongeren te laten inzien dat hun persoonlijke leefsituatie aanzienlijk verbetert wanneer zij door te werken geld gaan verdienen.

Een andere belangrijke interventie om de patronen in de wijk te doorbreken, is dat wijkagenten meer zichtbaar gaan zijn in de wijk. Hierdoor kunnen zij – bijvoorbeeld door aanwezig te zijn bij het jongerencentrum De Sperwer – het contact met jongeren opbouwen en zodoende het gesloten karakter van de wijk deels weghalen. Ook de aanwezigheid van jongerenwerkers en Sociale Wijkteams (SWT's) is hierin cruciaal. Lastig is dat de capaciteit van de SWT's schaars is en de begeleiding daardoor minimaal, en dat er met betrekking tot wijkagenten en jongerenwerkers in een korte periode meerdere wisselingen zijn geweest. Het gevolg hiervan is dat de wijkagenten en jongerenwerkers eerst weer een vertrouwensband moeten opbouwen met de jongeren voordat er resultaten

geboekt kunnen worden. Door het gesloten karakter van de wijk zal hier veel tijd overheen gaan. Dit wordt versterkt doordat de kinderen nooit door hun ouders gecorrigeerd worden wanneer zij zich misdragen, waardoor de kinderen al zeker niet luisteren naar de jongerenwerkers.

Verder geven de respondenten aan dat het wijkveiligheidsoverleg ook van groot belang is om de patronen in de wijk te doorbreken. Anno 2021 wordt het wijkveiligheidsoverleg met nieuwe energie en nieuwe methodieken opnieuw op poten gezet. Wanneer dit is gelukt, gaat een lijst met jongeren ingebracht worden die in beeld zijn gekomen vanwege overlastsituaties en gepleegde criminaliteit. De respondenten geven aan dat het cruciaal is dat er één convenant komt die door alle partijen die aansluiten bij het wijkveiligheidsoverleg wordt ondertekend. Alleen dan kunnen zij informatie met elkaar delen over de jongeren. Ook moeten de partijen inzage krijgen in nog op te stellen visiedocumenten waarin de doelen op korte en lange termijn staan. Alleen op deze manier kunnen de partijen elkaar onderling aanspreken op hetgeen zij doen en kunnen de doelen eventueel bijgesteld worden. Hierdoor zal de aanpak van de jongeren effectiever zijn. Het opstellen en ondertekenen van een convenant is een getrokken les uit de tijd dat het jeugdoverleg nog bestond. Tijdens het jeugdoverleg zaten meer partijen aan tafel omdat er ook over andersoortige onderwerpen werd gesproken, maar dit bemoeilijkte wel het delen van gevoelige informatie.

Focus op informatie en drugs

Respondenten die werkzaam zijn bij de politie en een beeld hebben van de situatie in heel Arnhem wensen dat de informatiepositie in de online omgeving wordt verbeterd. Ook moet de informatiepositie op en rondom scholen verbeteren door leraren en conciërges meer *streetwise* te maken. Daarbij is het van belang te benadrukken en uit te leggen dat het delen van informatie door de school niet zal leiden tot imagoverlies. Tot slot zijn de respondenten blij met het 'drugsteam' dat sinds kort weer actief is in heel Arnhem. Kern is dat dit geen afzonderlijk team is maar dat er expertise geborgd is binnen de scrumteams. Op die wijze borgt de politie ontschotting in de teams en zorgen ze voor een laagdrempelige deling van informatie. Dit zal de kennis over bestaande netwerken vergroten en dit heeft een enorme meerwaarde in de aanpak van de drugshandel.

3.7.2 De wijk Malburgen

We beginnen met de betrokkenheid van jongeren bij drugscriminaliteit. Een deel van de jongeren gebruikt drugs zoals snus[20], lachgas, softdrugs en harddrugs (speed en 3-MMC). Een politiemedewerker geeft aan wel eens aan een jongere gevraagd te hebben waarom hij lachgas gebruikt, waarop de jongere antwoordde: *Ik heb zoveel problemen, maar niemand om mee te praten*. Voor de jongeren die stevig drugs gebruiken, geldt dat het vaak tot twee mogelijke uitkomsten leidt: of ze worden verslaafd, of ze worden dealer. Ze komen namelijk niet uit een milieu waarin het mogelijk is om naar een dure afkickkliniek te gaan in bijvoorbeeld Portugal, onafhankelijk te worden van de drugs en een maatschappelijke carrière op te gaan bouwen, aldus de respondenten.

De motivatie

Volgens de respondenten zijn anno 2021 30 tot 40 jongeren in beeld die betrokken zijn bij de drugscriminaliteit. Het betreft een multiculturele probleemgroep bestaande uit onder andere Marokkanen, Somaliërs, Ghanezen en Angolezen. Zij groeien op in grote gezinnen die leven met sociale achterstanden. Het leidt tot onstabiele gezinssituaties waarbij de jongeren in feite aan hun lot worden overgelaten. Wanneer de jongeren besluiten naar buiten de straat op te gaan, hebben hun ouders even rust en doen de ouders ook geen moeite om erachter te komen wat hun kinderen doen op straat. In de gevallen dat zij door de politie op de hoogte worden gesteld van iets wat hun kinderen hebben gedaan, ontkennen ze vaak dat hun kind hierbij betrokken was, bedanken ze de politie wel voor het brengen van het nieuws en doen ze de deur dicht. De ouders willen met andere woorden meestal geen onderdeel zijn van de oplossing waarmee wordt voorkomen dat hun kinderen in de toekomst niet meer in soortgelijke situaties terechtkomen. Een respondent vertelt over een gezin waar de vader erg veel alcohol dronk en de moeder in de schuldsanering zat. Deze ouders hadden vijf kinderen, waarvan één zoon. Deze zoon haalde geld binnen door te handelen in harddrugs. Dit zorgde ervoor dat zijn moeder niet hoefde te werken om van haar schuld af te komen, en zij kon hierdoor voor haar dochters blijven zorgen. In dit voorbeeld accepteerden de ouders dat hun zoon een drugsdealer was, mede omdat het lonend was voor hunzelf. Andere respondenten herkennen dit voorbeeld en geven aan dat het leven in een onstabiele gezinssituatie zonder sociaal vangnet en/of het hebben van een licht verstandelijke beperking de jongeren kwetsbaar maakt om betrokken te raken in de drugscriminaliteit. Doordat ze met een deal een paar honderd euro kunnen verdienen, dure merkkleding kunnen kopen en er status door krij-

gen, is het aanbod om een gram weg te brengen, de telefoon of simkaart af te staan of om geld te pinnen erg verleidelijk en moeilijk te weigeren.

De wijze waarop jongeren betrokken raken

De respondenten geven aan dat zij verschillende jongeren kennen die zijn doorgegroeid in de (drugs)criminaliteit. Het betreft jongeren die voorheen voorkwamen ter zake overlastsituaties en als 'loopjongens', maar vervolgens een tijd uit beeld zijn geweest. Na verloop van tijd komen deze jongeren weer terug in het straatbeeld en rijden zij vaak in hele dure auto's. Dit valt op omdat bekend is dat zij geen legale inkomstenbron hebben. Dit wilt overigens niet zeggen dat de dure auto's gefinancierd zijn door betrokkenheid in de drugscriminaliteit. Ze houden zich ook bezig met andere vormen van criminaliteit gezien de vele politieregistraties ter zake gewelds- en vermogensmisdrijven.

Het doorgroeien is een ontwikkeling die volgens de respondenten al generaties lang plaatsvindt. Deze jongeren begeven zich in een bepaald milieu waardoor het extreem moeilijk is om de levensloop van deze jongeren te veranderen en ze op tijd uit een criminele omgeving te trekken. Door verschillende respondenten wordt benoemd dat het doorgroeien in 2021 onder andere gebeurt via zorgbureaus. Wanneer jongeren vanwege drugshandel worden opgepakt, komen zij na de rechtszaak onder reclasseringstoezicht te staan en moeten ze dagbesteding gaan volgen. Vaak stemt een jongere hiermee in onder voorwaarde dat ze de dagbesteding bij een zorgbureau mogen volgen. De rechtbank gaat daar vaak in mee zonder goed na te gaan wat het voor een zorgbureau is. Daardoor weet de rechtbank niet dat de eigenaar van het zorgbureau bijvoorbeeld de zus is van een grote drugscrimineel. Het gevolg is dat de reclassering hele positieve rapporten ontvangt, terwijl de jongere in werkelijkheid steeds verder het criminele milieu in wordt getrokken en uiteindelijk onder de radar verdwijnt.

Volgens de respondenten is het belangrijk om 'klappen uit te delen' aan de doorgegroeide jongeren. Ze zijn immers de negatieve rolmodellen voor de jonge jongeren, waardoor er met het aanpakken van de doorgegroeide jongeren een signaal wordt afgegeven aan de jonge jongeren en het een preventieve werking kan hebben. Bovendien werven de doorgegroeide jongeren ook kwetsbare kinderen en jongeren, aldus respondenten. Enkele respondenten geven aan wel eens van leraren gehoord te hebben dat hiervan op de basisscholen al sprake is. Op de middelbare scholen gebeurt het tijdens de pauzes en na schooltijd. De criminelen die de jeugdigen proberen te werven, komen niet altijd uit Arnhem. Het is bekend dat er ook invloeden zijn van buiten Arnhem. Zij gebruiken de Arnhemse jongeren om hun handelsvoorraad in het Arnhemse te verkopen, omdat het in

andere steden te druk begint te worden met aanbieders. Een negatief neveneffect is volgens een respondent dat dit gepaard gaat met 'geïmporteerde incidenten', omdat personen die niet uit het Arnhemse komen wel hun vuurwapen meenemen en deze soms ook gebruiken. Anno 2021 gaat het verhaal dat er rivaliserende jeugdgroepen aan het ontstaan zijn en dat dit onder andere heeft geleid tot een schietincident bij het Buurtcentrum The Hobbit. Er is daar door een jeugdgroep vanuit een auto in de lucht geschoten, om duidelijk te maken dat ze uit zijn op een confrontatie. Naast dat kwetsbare jongeren worden geworven, raakt een deel van de jongeren ook betrokken in de drugscriminaliteit doordat zij het gedrag van familieleden die actief zijn in de drugscriminaliteit overnemen.

De werkwijze van de jongeren

De meeste van de 30 tot 40 jongeren die betrokken zijn bij de drugscriminaliteit zijn jongens. De rol van meisjes moet echter niet onderschat worden, aldus de respondenten. Uit onderzoek blijken er namelijk aantoonbare banden te zijn tussen de drugshandel en problematische meisjes uit de wijk. De 30 tot 40 jongeren zitten niet in vaste netwerken. Hoewel er volgens de respondenten sprake is van een harde kern, zijn er vooral fluïde netwerken die continu van samenstelling wisselen. Het zijn allemaal losse cellen van jonge en oudere jongeren die bij elkaar komen. Door deze structuur is er ook niet echt sprake van een hiërarchie. Wel blijkt dat (delen van) de groep vaak samen optrekken met de groep jongeren uit de wijk Presikhaaf. Zij voelen een sterke saamhorigheid met elkaar en gaan vaak en bloc ergens naartoe. Dit gaat gepaard met rivaliteit naar andere jeugdgroeperingen uit andere wijken.

De jongeren die drugs verhandelen, doen dit vaak in opdracht van de 'kopstukken' die vervolgens buiten beeld blijven. De jongeren die in opdracht handelen, worden ook wel 'loopjongens' of 'soldaten' genoemd. Met betrekking tot de jongere jongeren geven respondenten aan dat hun leeftijd steeds lager wordt. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat 14-jarigen tegenwoordig snus verkopen aan 11-jarigen. Hoewel snus officieel nog niet onder een drug wordt geschaard, benadrukken de respondenten dat de samenleving zich moet afvragen of we moeten willen dat dit gebeurt. De 14-jarige bouwt op deze manier namelijk een netwerk op en leert de benodigde kanalen kennen. De stap om op den duur drugs te verkopen, is dan klein. Dat een dergelijke ontwikkeling plaatsvindt, wordt ondersteund door de respondenten. De jongere jongeren zijn met name actief in de omgeving van tankstation Shell Salvatorplein, het Buurtcentrum The Hobbit, de Parcivalschool en het Olympus College. De oudere jongeren verkopen al rijdende op hun scooters harddrugs op straat. De geografische indeling van de wijk leent

zich hier ook voor. Het zijn allemaal kleine straatjes en steegjes, waardoor een scooterrijder snel weg is. *Hot spots* die door de respondenten worden genoemd waar de oudere jongeren actief zijn, zijn in en rondom winkelcentrum De Drieslag, winkelcentrum Kronenburg, de Immerloo flats en het Immerloo Park. De vraag naar harddrugs komt volgens respondenten ook voort uit het feit dat een verslavingsopvang inclusief verslaafden naar de wijk Malburgen is verhuisd. Verder blijkt uit gegevens van de politie dat de drugshandelaren uit Malburgen niet alleen actief zijn in hun wijk, maar dat zij ook buiten Arnhem – bijvoorbeeld in Ede – een afzetmarkt hebben. Tot slot komt in de wijk Malburgen niet enkel het dealen van drugs voor, want er zijn ook zogenoemde productielocaties. Hiervan is meer sprake in Malburgen-Oost dan in Malburgen-West. Deze productielocaties behoren vaak toe aan volwassenen die over weinig geld beschikken. Zij krijgen geld omdat zij hun ruimte ter beschikking stellen voor de daadwerkelijke producenten. Wie dit zijn, blijft vaak onbekend.

De betrokkenheid van volwassenen

Familiaire relaties spelen een belangrijke rol in het feit dat jongeren betrokken raken in de drugscriminaliteit. Eerder gaven we aan dat de 30 tot 40 jongeren die anno 2021 in beeld zijn ter zake betrokkenheid in de drugscriminaliteit uit grote onstabiele gezinssituaties komen. Volgens de respondenten komt het regelmatig voor dat een oudere broer, neef of oom van de jongere al jarenlang actief is in de drugshandel. De jongere ziet dat dit gedrag loont en wordt van huis uit niet opgevoed met de normen en waarden dat dit gedrag niet klopt. Hierdoor neemt de jongere het gedrag van het oudere familielid over en raakt hij of zij ook betrokken in de drugscriminaliteit. Een respondent benoemt hierin het voorbeeld dat hij bij een jongere een blok hasj heeft aangetroffen, terwijl deze jongere eerder nog nooit in beeld is geweest. Later blijkt dat de neef van deze jongere diep in de drugshandel zit.

De rol van de online omgeving

De respondenten geven aan dat de wereld van de drugscriminaliteit makkelijk toegankelijk is, en dit komt mede door hetgeen er gebeurt in de online omgeving. De online omgeving is immers continu in bereik van de jongeren. Zo zijn er tal van platforms – zoals WhatsApp, Snapchat, Telegram et cetera – waarop jongeren zich begeven en via waar zij de drugswereld ingetrokken kunnen worden. Op Telegram bestaan bijvoorbeeld groepen waar soms wel 70.000 personen lid van zijn. Dit zijn landelijke netwerken. Een jongerenwerker heeft wel eens 60 Arnhemse jongeren die hij kent in een dergelijke groep gezien. Wanneer een jon-

gere in een kwetsbare situatie zit en er wordt in een dergelijke groep gevraagd om een klusje uit te voeren, is het erg moeilijk om nee te zeggen.

De aanpak

Volgens de respondenten is het van belang dat tijd en energie uitgaat naar de groep van 20 tot 30 kwetsbare jongeren die zich op dit moment aan het manifesteren is. Zij hangen rond, spreken mensen vervelend aan, plegen overlast en zijn moeilijk corrigeerbaar. Op basis van ervaringen uit het verleden is het volgens de respondenten wachten tot deze jongeren de stap naar het criminele circuit maken. Dit moet worden voorkomen, aldus de respondenten.

Ten eerste blijkt dat deze jongeren uit sociaal zwakkere gezinnen komen waar normen en waarden gelden die niet stroken met de geldende normen en waarden in de samenleving. Daarom is het van belang dat de van belang zijnde partijen achter de voordeur gaan komen, want zodoende kan achterhaald worden wat de aard van de problematiek is en kan hier iets mee worden gedaan. Ten tweede moet nagedacht worden over een alternatief waardoor de verlokking van snel geld verdienen minder wordt of zelfs verdwijnt. Volgens een respondent kan dit bereikt worden door jongeren extrinsiek te motiveren om een startkwalificatie te behalen. Tot nog toe is het vaak zo dat de kwetsbare jongeren voortijdig hun school verlaten en moeten leven van een uitkering. Door daarnaast actief te zijn in de drugshandel, is het voor deze jongeren niet meer interessant om alsnog een startkwalificatie te behalen en een betaald beroep te gaan uitoefenen.

Ten aanzien van het aanpakken van de doorgegroeide jongeren oppert de politie het idee om gebruik te gaan maken van de omgekeerde bewijslast, met name omdat het afpaksysteem onvoldoende werkt. In het kader van de omgekeerde bewijslast is het mogelijk om iemand te controleren wanneer er bepaalde onderbuikgevoelens zijn omdat hetgeen zich voordoet niet past in het straatbeeld. Een persoon moet dan bijvoorbeeld aan kunnen tonen waar zijn auto vandaan komt en van welk geld dit gefinancierd is. Tot dusverre is een dergelijke controle nog niet mogelijk, omdat hiervoor erg veel informatie vereist is en de politie geen capaciteit en tijd heeft om deze informatie te verzamelen. De politie ziet dan ook graag enige ondersteuning in de toekomst, omdat er volgens de politie veel zaken zijn die op een dergelijke wijze aangevlogen kunnen worden. Naast dat de doorgegroeide jongeren op deze manier direct worden aangepakt, kan het er indirect ook toe leiden dat het aantrekkelijke karakter van de betrokkenheid in de drugscriminaliteit afneemt voor de jongere jongeren.

Verder is het volgens de respondenten van belang dat kritisch gekeken gaat worden naar de informatiepositie van alle betrokken partijen. Zo zijn er ver-

schillende aspecten waar winst in te behalen valt. Ten eerste beschikken de conciërges op basis- en middelbare scholen over veel informatie. Zij zien heel veel gebeuren op de scholen en horen ook veel dingen van de leerlingen, ook ten aanzien van het werven van kinderen voor de drugscriminaliteit. Hier moet meer mee gedaan worden, aldus de respondenten. Ten tweede is het zicht op hetgeen zich in de online omgeving afspeelt onvoldoende. Hier zijn wel enkele positieve ontwikkelingen in gaande. Zo geeft een politiemedewerker aan dat er een digitale wijkagent is aangesteld. Er zou echter ook een webcare-team ingericht moeten worden die de wijkagenten voeden met informatie. Daarnaast geeft een jongerenwerker aan dat zij binnen hun organisatie één persoon hebben aangewezen die zich enkel en alleen bezighoudt met de online wereld waarop de jongeren zich bevinden. Dit levert informatie op waarmee jongeren fysiek aangesproken kunnen worden. Ook kan met het verzamelde bewijs naar ouders toegestapt worden om hen te overtuigen van het gedrag van hun kind, want vaak ontkennen ze dit.

Al het bewijs dat door de verschillende organisaties wordt verzameld, moet vervolgens samengebracht en gedeeld worden. Dit verloopt tot dusverre zeer stroef. Om de samenwerking te verbeteren en het vertrouwen te doen laten groeien, moeten de verschillende partijen met elkaar een convenant ondertekenen. De respondenten geven aan dat er anno 2021 wel een convenant bestaat, maar dat niet alle benodigde partijen dit hebben ondertekend. Wanneer dit in de nabije toekomst wel gebeurt, vergroot dit de informatiepositie en kunnen de organisaties elkaar aanspreken op ieders verantwoordelijkheden. Tot dusverre is het bijvoorbeeld zo dat er tijdens het wijkveiligheidsoverleg nog geen casusoverleg op persoonsniveau maar op abstract niveau plaatsvindt. Door het ondertekenen van een convenant kan er wel meer maatwerkgericht gewerkt gaan worden. De gemeente zal hierin de regierol op zich moeten nemen, aldus verschillende respondenten. Een belangrijke voorwaarde is wel dat het aantal betrokken partijen overzichtelijk blijft want een gehoord kritiekpunt is dat professionals onderling vaak al niet weten wie wat doet, laat staan dat een jongere weet bij welke organisatie hij of zij met zijn of haar hulpvraag terecht kan. Het uiteindelijke doel van een dergelijke samenwerking is dat de jongeren die drie of vier jaar geleden voorkwamen voor overlastmeldingen niet meer zullen doorgroeien en jaren later voorkomen voor bijvoorbeeld betrokkenheid bij schietpartijen.

3.7.3 De wijk Presikhaaf

Jeugdproblematiek is een thema dat in de wijk Presikhaaf op de wijkveiligheidsagenda staat waarvan ook de onderwerpen jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit deel uitmaken. Verwant aan deze onderwerpen zijn het gebruik van en de handel

in drugs. De jongeren in de wijk Presikhaaf beginnen op jonge leeftijd te gebruiken. Op 12-jarige leeftijd wordt bijvoorbeeld al snus gebruikt en op latere leeftijd gaan de jongeren steeds vaker joints roken. Ook het gebruik van lachgas komt op latere leeftijd veelvuldig voor. Harddrugs zoals speed, cocaïne en amfetamine worden niet gebruikt door de jongeren, omdat ze daar volgens de respondenten simpelweg niet het geld voor hebben. Er worden door de respondenten twee redenen genoemd waarom de jongeren middelen gebruiken. Ten eerste kunnen ze op deze manier tijdelijk ontsnappen aan de zorgen die ze hebben. Ten tweede is verveling een veelgehoorde reden. Het gebruik van dergelijke middelen wordt op een gegeven moment een levensstijl en omdat het goed voelt, wordt dat rondgepraat op straat. Dit leidt tot een kleine keten omdat dealers weten bij wie zij geld kunnen verdienen. Tot dusverre is echter nog veel onbekend over wie de dealers zijn in de wijk Presikhaaf. Dat deze er zijn, is volgens een politiemedewerker wel een zekerheid. De gebruikende jongeren hebben immers niet genoeg geld om hiervoor naar een coffeeshop te gaan. In het vervolg wordt ondermeer ingegaan op hetgeen bekend is over de handelende jongeren uit de wijk Presikhaaf.

De motivatie

De politie heeft anno 2021 geen autochtone Nederlandse jongeren in beeld ter zake betrokkenheid bij de drugscriminaliteit, maar met name jongeren met een Turkse, Marokkaanse, Somalische en Eritrese afkomst. De wijk Presikhaaf kenmerkt zich immers door het multiculturele karakter. Iedere etnische groep trekt sterk naar elkaar toe, waardoor de sociale cohesie in de wijk laag is. Daarbij komt dat een deel van hen uit een oorlogsgebied afkomstig is, waar de situatie dusdanig was dat wanneer je werd opgepakt door de politie je nooit meer thuiskwam. Dit maakt dat zij weinig tot geen vertrouwen hebben in de autoriteiten en erg gesloten zijn naar anderen toe. Verder wonen veel van de huishoudens in de multiculturele wijk Presikhaaf met grote gezinnen in sociale huurwoningen onder de armoedegrens. Vaak is er geen vader aanwezig en is de moeder verantwoordelijk voor de opvoeding van soms wel vijf of zes kinderen. Wanneer de kinderen de leeftijd hebben om de straat op te gaan, verliezen de ouders zicht op wat hun kinderen buiten doen. Hierdoor is er geen gezag van bovenaf en worden geen grenzen bepaald; althans niet thuis.

Waar er thuis dus geen positieve rolmodellen zijn, zijn er op straat des te meer rolmodellen. Veelal zijn dit echter negatieve rolmodellen die drugs gebruiken of verhandelen. Dit kunnen ook oudere broers of neven zijn die zich al eerder op straat zijn gaan begeven. De negatieve rolmodellen dragen mooie trainingspak-

ken die de jongere jongeren ook willen dragen. Hierdoor passen zij hun gedrag aan naar de grenzen die gelden op straat. Wanneer zij dan worden benaderd om een gram weg te brengen, is het moeilijk om nee te zeggen. Volgens sommige respondenten zoeken sommige jongeren het ook op en willen zij carrière gaan maken in de drugshandel, omdat ze het verhandelen van drugs als een uitweg naar rijkdom en status zien. Zij zijn niet goed in staat om een rationele afweging te maken. Uiteindelijk is het zo dat hoe slechter en ongezonder de thuissituatie is waarin een jongere zich begeeft, des te makkelijker de stap naar criminaliteit is. Tot slot benoemt een jongerenwerker dat er ook voorbeelden bekend zijn van jongeren die thuis voldoende positieve rolmodellen hebben, maar toch afglijden in de drugscriminaliteit. Dit komt vaak doordat zij thuis een buitenbeentje zijn, bijvoorbeeld omdat alle broers en zussen een vwo-opleiding volgen maar dit opleidingsniveau voor de jongste jongere te hoog gegrepen is.

De wijze waarop jongeren betrokken raken

De kwetsbare jongeren uit de wijk worden geworven als loopjongen. Zo staan er bij middelbare scholen geregeld oudere jongeren van 18 jaar en ouder rondom de school. Wanneer door professionals wordt geprobeerd contact te maken met deze jongeren, draaien ze zich om en is contact onmogelijk. Rondom die scholen speuren zij naar jongeren die kwetsbaar zijn vanwege het feit dat zij opgroeien in armoede, licht verstandelijk beperkt zijn en/of antisociale problemen hebben. Degenen die hiervoor verantwoordelijk zijn, hebben hier voelsprieten voor. Vaak nemen de oudere jongeren deze kwetsbare jongeren dan eerst in bescherming, om ze daarna langzaamaan het criminele circuit in te dirigeren. De zorg van de respondenten is dat de geworven jongeren door de lage sociale cohesie in de wijk geleidelijk uit beeld verdwijnen en doorgroeien in de criminaliteit. De reden dat de politie niet inzet op deze loopjongens, is omdat het te kleine jongens zijn om de schaarse capaciteit op in te zetten terwijl er ook grotere jongens rondlopen.

De werkwijze van de jongeren

In de wijk Presikhaaf is er een grote groep jongeren die voor overlast zorgt. Zij jennen de politie en plegen vernielingen. De politie is zeker van het feit dat een deel van deze jongeren op latere leeftijd terugkomt ter zake andersoortige criminele feiten, net zoals in de wijk Malburgen is genoemd. De jongeren zijn – in tegenstelling tot de jongeren in de wijk Geitenkamp – veel meer *out of the box* en zijn niet altijd enkel en alleen in hun eigen wijk aanwezig. Daarnaast zijn de jongeren in de wijk Presikhaaf ook veel meer *streetwise* dan de jongeren uit de wijk

Geitenkamp. Ze weten bijvoorbeeld heel goed wat *drill raps* zijn in tegenstelling tot de jongeren uit de Geitenkamp.

Veel respondenten hebben anno 2021 nog geen zicht op hoeveel jongeren uit de wijk Presikhaaf betrokken zijn bij de drugshandel. Er wordt gesproken over voorbeelden, zoals over een 14-jarige jongen die diep in de criminaliteit zit. Hij pleegt ripdeals en handelt in bankpassen, telefoons en drugs. Hij is geronseld door hem voor te houden dat hij hiermee snel geld kan verdienen. Hij wordt gebruikt als loopjongen. Voor de overdracht van de bankpassen, telefoons en drugs maakt hij in een online omgeving afspraken om vervolgens fysiek af te spreken – vaak op een parkeerplaats – en de deal af te ronden. De drugs waar het over gaat, zijn hasj en xtc maar ook snus.

Doordat veel onbekend is over hoeveel jongeren betrokken zijn in de drugshandel, wordt in het vervolg beschreven waar de jongeren zich met name ophouden in de wijk. Of ze op deze *hot spots* ook daadwerkelijk drugs verhandelen, is dus onbekend. Qua *hot spots* is er een onderscheid te maken tussen de jongere en oudere jongeren. De jongere jongeren houden zich voornamelijk op in en rondom de portieken en bergingen van flats. Ter plaatse wordt daar vaak rommel aangetroffen zoals restanten van ballonnen, joints, enveloppen met andere drugs et cetera. De oudere jongeren zijn met name aanwezig op parkeerplaatsen nabij bepaalde locaties, zoals de winkelstrip Honigkamp, het Winkelcentrum Presikhaaf en Park Presikhaaf. Op de parkeerplaatsen staan auto's met jongeren die wachten tot andere auto's arriveren. Vervolgens vindt er een transactie plaats en verdwijnen de auto's weer. Dit is volgens een politiemedewerker een belangrijk criterium waaruit zou kunnen blijken dat er sprake is geweest van een drugsdeal. Wanneer er drugs worden verhandeld, blijven de auto's daarna namelijk nooit staan maar zullen ze na overhandiging uit elkaar gaan. Het hoeft echter niet altijd te betekenen dat er drugs worden verhandeld wanneer auto's elkaar treffen op een parkeerplaats. Wanneer auto's elkaar treffen op parkeerplaatsen leidt dat regelmatig tot meldingen van burgers die het als verdachte situaties aanmerken. Wanneer de politie deze kentekens natrekt, komen deze voertuigen vaker voor ter zake verdachte situaties. Het valt sommige respondenten op dat de voertuigen regelmatig Duitse huurmotorvoertuigen zijn. Door hierin te rijden, wanen de inzittenden zich anoniem en kunnen ze redelijk vrij hun gang gaan. Naast de parkeerplaatsen geeft een respondent aan dat er ook vanuit bepaalde huizen in de wijk wordt gedeald. Hij ziet hier ook regelmatig jongeren komen, maar het is onbekend of zij hier komen om drugs te halen voor eigen gebruik of om te verhandelen. Tot slot worden de twee middelbare scholen in de wijk Presikhaaf genoemd als locaties waar drugs worden verhandeld, namelijk het VSO Briant

College en Arentheem College Leerpark Presikhaaf. Het zijn interessante locaties om een afzetmarkt op te bouwen. De leerlingen op deze scholen zijn kwetsbaar, aangezien het opleidingsniveau niet hoger is dan mavo 4. Wie verantwoordelijk is voor deze handel om en op de scholen is onbekend.

De betrokkenheid van volwassenen

De jongeren die in de criminaliteit en mogelijk ook drugscriminaliteit belanden, hebben vaak oudere familieleden die al langer crimineel actief zijn. Door de familiebanden krijgen de jongeren in de wijk Presikhaaf van kinds af aan al een stempel. De stempel zorgt er vaak voor dat het kind zich op latere leeftijd als jongere hetzelfde gaat gedragen als het oudere familielid. Verder is bekend dat er in de wijk Presikhaaf veel kwekerijen in ruimtes staan die op naam staan van volwassenen. Deze stellen de ruimtes ter beschikking omdat zij geldnood hebben en denken dat dit de oplossing is. Echter, hierdoor komen zij juist dieper in de goot terecht. Wat de precieze relatie is tussen deze volwassenen en de jongeren is onbekend.

De rol van de online omgeving

De werkwijze in de drugshandel is veranderd door de mogelijkheden die de online omgeving biedt. Zo geven politiemedewerkers aan dat zij vroeger weet hadden van bepaalde adressen waar gehandeld werd. Door daar te observeren, konden zij veel dealers op heterdaad aanhouden. Tegenwoordig gebeurt echter veel online. De dealer en klant hebben contact in de online omgeving en spreken via privéberichten – bijvoorbeeld via Snapchat of Telegram – af welk type drugs de klant wil en waar zij elkaar gaan ontmoeten voor de overdracht. Voor de politie is het in de meeste gevallen onmogelijk om de inhoud van deze privéberichten op tijd te achterhalen, waardoor het moeilijker is geworden om de dealers op heterdaad aan te houden. Daarnaast worden in de online omgeving ook actief kwetsbare jongeren geworven, waarbij het een belangrijk gegeven is dat kinderen van 10 jaar oud tegenwoordig al online actief zijn. Jongeren krijgen online geregeld letterlijk de vraag 'Wil je snel geld verdienen? Dan…' voorgelegd.

De aanpak

De respondenten geven aan dat de jongeren uit de wijk vaak weinig normen en waarden meekrijgen vanuit huis en daardoor gevoelig zijn voor de status die zij bij oudere jongeren en/of volwassenen op straat opmerken. Om ook een dergelijke status te krijgen, is het nodig dat de jongeren doorgroeien in de (drugs) criminaliteit. Dit is een ontwikkeling die voorkomen moet worden, aldus de respondenten.

Het is hiervoor belangrijk dat bij kinderen en jongeren het rationele geweten en de daarbij behorende verantwoordelijkheden worden getriggerd. Dit gebeurt tot nog toe door hen op vroege leeftijd bewust te maken van het feit dat zij meer hebben aan het volgen van een opleiding en het uitvoeren van betaald werk (waarbij het salaris past bij hun leeftijd) dan aan het snel geld verdienen in de criminaliteit waardoor zij op latere leeftijd continu achterom moeten blijven kijken en ze hun toekomstige gezin mogelijk in gevaar brengen. Door dit bewustwordingsproces moeten sterke karakters ontstaan die weerbaar zijn voor de verlokkelijke wereld van de (drugs)criminaliteit waarin snel geld verdiend kan worden. Hetgeen een jongerenwerkorganisatie doet in het kader van het bewustwordingsproces, is dat zij aanwezig zijn op scholen, huiswerkbegeleiding bieden, sportactiviteiten organiseren, ambulante rondes doen et cetera. Hierdoor leren zij de jongeren echt kennen en kunnen zij met een gerichte aanpak interveniëren waar nodig om te voorkomen dat een jongere afglijdt in het criminele circuit. Ook probeert deze jongerenwerkorganisatie jongeren onder te brengen bij partners waar zij op legale wijze geld kunnen verdienen.

Om dit bewustwordingsproces te doen laten slagen, is het wel van belang dat de jongeren die bereikt moeten worden ook daadwerkelijk bereikt worden. Hierbij is het opvallend dat op de lijst die wordt gebruikt tijdens het Overlast en Zorg Overleg[21] (OZO) – waarop jongeren staan waar extra aandacht naar uit moet gaan – 90 procent van de jongeren autochtone Nederlanders zijn, terwijl eerder al is benoemd dat met name jongeren van Turkse, Marokkaanse, Somalische en Eritrese afkomst in beeld zijn ter zake betrokkenheid bij de drugscriminaliteit. Blijkbaar zijn deze jongeren onvoldoende in beeld en slagen de geëigende instanties er tot dusverre nog onvoldoende in om bij hen achter de voordeur te komen. Een jongerenwerker geeft aan dat zij deze jongeren uit de drugscriminaliteit proberen te trekken door met deze jongeren in gesprek te gaan over identiteits-, geloofs- en culturele vraagstukken. Zo vraagt de jongerenwerker wel eens: *De wijze waarop je dat geld hebt verdiend, is volgens de Koran verboden. Van dat geld mag je niks doen, waaronder eten kopen. Waarom doe je het dan?*. Volgens de jongerenwerker geven ze dan vaak aan dat ze leven in armoede en geen andere keuze hebben, wat voor de jongerenwerker het moment is om de mogelijkheden qua opleiding en werk te benoemen. Dit is ook onderdeel van een bewustwordingsproces waarbij jongeren soms eerst hard moeten vallen voordat het kwartje valt, aldus de jongerenwerker.

Uit het voorgaande vloeit voort dat er veel te winnen valt in de informatiepositie. Het contact met scholen is hierin een genoemd actiepunt. Tot nog toe heeft het Arentheem College Leerpark Presikhaaf een straathoekwerker gevraagd

nadrukkelijker aanwezig te zijn tijdens pauzes en na schooltijd. De straathoekwerker kan hierdoor na schooltijd optreden als verlengstuk van de school door de jongeren meer te begeleiden buiten schooltijd. Een dergelijke samenwerking zou echter vanzelfsprekend moeten zijn en intensiever geborgd moeten worden. Een ander genoemd actiepunt is de informatiepositie in de online omgeving, zeker omdat de afspraken voor drugsoverdrachten niet meer fysiek maar online gebeuren. De respondenten zijn het er unaniem over eens dat zij allen mee moeten groeien met deze ontwikkeling. Enkele gesproken respondenten hebben hier al stappen in gezet. Zo geven jongerenwerkers aan dat zij de belevingswereld van de jongeren willen snappen en begrijpen, en daarom zelf actief zijn en meekijken op verschillende sociale media. Verder is een jongerenwerker bezig met het maken van mediatrainingen om zodoende kinderen en jongeren te leren hoe zij moeten omgaan met sociale media. Niet alleen de kinderen en jongeren moeten hierin meegenomen worden, maar ook de ouders zodat zij weten wat sociale media zijn en hoe het werkt. Tot dusverre beschikken de ouders namelijk niet over deze kennis. De hoop is dat de jongeren hierdoor minder goed in staat zijn om bepaalde dingen af te schermen.

Tot slot is het volgens respondenten van belang dat er een convenant wordt opgesteld met daarin een gezamenlijke visie op en duidelijke randvoorwaarden om informatie over jongeren te kunnen uitwisselen en een gezamenlijke aanpak te formuleren. Dit kan er bijvoorbeeld toe leiden dat er een lijst met jongeren wordt opgesteld met jongeren die aan het doorgroeien zijn en waar een persoonsgerichte aanpak op ingericht kan worden waarvan de jongere denkt 'Oh, shit'. Door klappen uit te kunnen delen aan deze negatieve rolmodellen en mogelijk één van hun op het goede pad terug te brengen, straalt dat uit naar andere jongeren in de wijk. Hierdoor wordt namelijk aangetoond dat het loont om een normaal gangbaar leven te leiden. De politiemedewerker benoemt het voorbeeld dat Presikhaaf University een jongere heeft betrokken binnen de eigen organisatie die voorheen behoorde tot de Top600 in Amsterdam. Hij was actief in de drugshandel, maar geeft nu voorlichting aan jongeren in de wijk Presikhaaf. Hij vertelt zijn verhaal en wanneer de jongeren dit aanhoren, verdwijnt hun romantische beeld van een dergelijk leven en stappen zij af van zo'n toekomstbeeld. Ze moeten zich volgens de politiemedewerker doordrongen raken van het feit dat zo'n leven niet zonder risico's is en dat kan je ze het beste vertellen door gebruik te maken van het verhaal van iemand die het heeft meegemaakt. De politiemedewerker zegt dat hij kan lullen als brugman, maar dat dat minder goed binnenkomt.

3.7.4 Resumé

In deze paragraaf is op basis van interviews nagegaan hoe de drugscriminaliteit in de wijken Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf in elkaar steekt. In alle drie de wijken beginnen veel jongeren op steeds jongere leeftijd drugs te gebruiken. Het begint veelal met het gebruik van snus waarna zij later lachgas, softdrugs en in enkele gevallen – met name in de wijk Malburgen – harddrugs zoals cocaine, speed en 3-MMC gaan gebruiken. Vaak leidt drugsgebruik tot twee mogelijke uitkomsten: gebruiker of dealer. In twee van de drie wijken is echter nog veel onbekend over hoeveel en welke jongeren betrokken zijn in de drugscriminaliteit als dealer. Enkel de wijk Malburgen heeft in 2021 30 tot 40 jongeren in beeld vanwege hun betrokkenheid bij de drugscriminaliteit.

Desalniettemin is wel benoemd wat de motivatie voor de jongeren uit de drie wijken is of kan zijn om drugs te gaan verhandelen. Ten aanzien van de wijk Geitenkamp wordt benoemd dat veel huishoudens in de wijk in armoede leven en moeite hebben om maandelijks rond te komen. Het verhandelen van drugs door jongeren kan hierin een uitkomst zijn, en dit gedrag wordt dan ook ondersteund door hun ouders zolang zij ervan meeprofiteren. De jongeren hebben niet de intentie om door te groeien in de (drugs)criminaliteit en enorm rijk te worden. Deze motivatie verschilt met de motivatie die in de wijken Malburgen en Presikhaaf geldt. De jongeren uit deze wijken zien betrokkenheid in de drugscriminaliteit als een uitweg naar rijkdom en status. Zij hebben veelal een niet-westerse afkomst en leven in instabiele gezinssituaties. Het betreft veelal grote eenoudergezinnen die onder de armoedegrens in sociale huurwoningen wonen en geen sociaal vangnet hebben. De jongeren worden hierdoor vaak aan hun lot overgelaten. Wanneer zij vervolgens besluiten de straat op te gaan, worden zij niet in de gaten gehouden door hun ouder of ouders. Hierdoor is er geen gezag van bovenaf en passen zij hun gedrag aan naar de grenzen die gelden op straat. Deze grenzen worden vaak bepaald door negatieve rolmodellen die drugs gebruiken of verhandelen. Dit kunnen ook oudere broers of neven zijn. De negatieve rolmodellen dragen mooie trainingspakken die de jongere jongeren ook willen dragen waardoor het moeilijk is om nee te zeggen wanneer zij worden benaderd om een gram drugs weg te brengen.

Met betrekking tot de wijze waarop de jongeren betrokken raken, geldt voor alle wijken dat een deel van de jongeren betrokken raakt in de drugscriminaliteit doordat zij het gedrag van familieleden die actief zijn in de drugscriminaliteit overnemen. Zo bestaat het vermoeden in de wijk Geitenkamp dat jongeren erbij worden betrokken doordat volwassen familieleden thuis een hennepkwekerij hebben. Het betreft families die al generaties lang voorkomen ter zake overlast-

gevende en criminele gedragingen. De hoofdpersonen van deze families worden ook wel wijkkoningen genoemd. Verder zijn in de wijk Geitenkamp regelmatig personen aanwezig die niet uit het Arnhemse komen maar de wijk wel als interessante afzetmarkt zien. In hoeverre de jongeren door deze personen worden geworven als 'loopjongens' of 'soldaten' zodat zij zelf buiten beeld blijven, is onbekend. Dit gebeurt wel in de wijken Malburgen en Presikhaaf, en wel bij zowel basis- als middelbare scholen. Daar staan geregeld oudere jongeren die speuren naar kinderen en jongeren die kwetsbaar zijn vanwege het feit dat zij opgroeien in armoede, licht verstandelijk beperkt zijn en/of antisociale problemen hebben. Degenen die hiervoor verantwoordelijk zijn, hebben hier voelsprieten voor. Met betrekking tot de wijk Malburgen is bekend dat degenen die jongeren werven niet enkel uit Arnhem komen, want er zijn ook invloeden van buiten Arnhem. Zij gebruiken de Arnhemse jongeren om hun handelsvoorraad in het Arnhemse te verkopen, omdat het in andere steden te druk begint te worden met aanbieders.

Met uitzondering van de situatie in de wijk Malburgen is er weinig bekend over de precieze betrokkenheid van jongeren en de daarmee gepaard gaande werkwijze. Ten aanzien van de wijk Malburgen is bekend dat een deel van de 30 tot 40 jongeren die in beeld zijn op hun scooter door hun wijk, de stad Arnhem en andere steden rijden om de drugs verhandelen. Zij zitten niet in een vast netwerk maar in een fluïde netwerk dat continu van samenstelling verandert. Door de vermenging van jongere en oudere jongeren in dit netwerk is er ook geen vaststaande hiërarchie. Wel blijkt dat (een gedeelte van) de groep vaak samen optrekt met de groep jongeren uit de wijk Presikhaaf. Zij voelen een sterke saamhorigheid met elkaar en gaan vaak en bloc ergens naartoe. Dit gaat gepaard met rivaliteit naar andere jeugdgroeperingen uit andere wijken. Verder blijft het met betrekking tot de werkwijze van jongeren bij vermoedens en signalen. Zo valt het in de wijken Geitenkamp en Presikhaaf op dat veel jongeren in auto's verzamelen op parkeerplaatsen van scholen, jongerencentra, buurtcentra, winkelcentra en woonflats. In de auto's zijn de inzittenden zeer actief op hun mobiele telefoon en wachten zij tot andere auto's arriveren, waarna een transactie plaatsvindt en de auto's weer weggaan. Dit kan een signaal van een drugsdeal zijn. De rol van mobiele telefoons – en specifiek de daarbij horende online mogelijkheden die continu in bereik zijn – wordt überhaupt benoemd als een factor die de werkwijze in de drugshandel heeft veranderd. De dealer en klant hebben immers contact in een online omgeving en spreken via privéberichten – bijvoorbeeld via Snapchat of Telegram – af welk type drugs de klant wil en waar zij elkaar gaan ontmoeten voor de overdracht. Voor de politie is het in de meeste gevallen onmogelijk om de inhoud van deze privéberichten op tijd te achterhalen, waardoor het moeilijker

is geworden om de dealers op heterdaad aan te houden. Daarnaast worden in de online omgeving ook actief kwetsbare jongeren geworven.

Met betrekking tot de aanpak wordt in alle wijken benoemd dat het van belang is dat tijd en energie uitgaat naar het voorkomen dat de jonge aanwas de stap naar het criminele circuit maakt. Hiervoor is het van belang dat bepaalde patronen doorbroken gaan worden. Eén daarvan is het veranderen van de geldende normen en waarden in de wijken. Hiervoor is het investeren in het pedagogische klimaat van belang, met als gevolg dat ouders gaan beschikken over opvoedingsvaardigheden en pedagogische handvatten. Dit kan ertoe bijdragen dat de jongeren op gaan groeien conform de geldende normen en waarden in de samenleving en ze minder gevoelig zijn voor de status die oudere jongeren en/of volwassenen op straat hebben. Om dit te bereiken, is het bijvoorbeeld van belang dat jongeren ervan bewust gemaakt worden dat het volgen van een opleiding en het uitvoeren van betaald werk op de lange termijn meer oplevert dan het snel geld verdienen op de korte termijn. Verder is het belangrijk dat de informatiepositie verbeterd gaat worden, bijvoorbeeld doordat wijkagenten, jongerenwerkers en Sociale Wijkteams (SWT's) vaker achter de voordeur gaan komen. Ook moeten zij zichtbaarder gaan zijn in de rest van de wijk, zodat er een vertrouwensband wordt opgebouwd en eerder gesignaleerd kan worden wanneer een jongere mogelijk in handen dreigt te vallen van criminelen. Tevens valt met betrekking tot de informatiepositie winst te behalen door in te zetten op de informatie die voorhanden is in een online omgeving en de kennis die conciërges op basis- en middelbare scholen hebben. Uiteindelijk moet de informatie die bij alle partijen voorhanden is, gebundeld gaan worden. Het wijkveiligheidsoverleg is hiervoor een passende setting. Tot dusverre lukt dit nog niet, omdat veel partijen zich nog niet veilig genoeg voelen om vertrouwelijke informatie met elkaar te delen doordat er geen convenant is. De gemeente moet hier de regie in gaan pakken. De komst van een convenant en verbeterde informatie-uitwisseling tussen de partijen kan er namelijk toe leiden dat er een lijst met jongeren wordt opgesteld die aan het doorgroeien zijn en waar een persoonsgerichte aanpak op ingericht kan worden. Door klappen uit te kunnen delen aan deze negatieve rolmodellen en mogelijk één van hun op het goede pad terug te brengen, straalt dat uit naar andere jongeren in de wijk omdat het aantoont dat het loont om een normaal gangbaar leven te leiden. Dit kan voorkomen dat de jonge aanwas uiteindelijk de stap richting het criminele circuit zet.

3.8 Naar een aanpak

Zoals eerder aangegeven is er naast deze geanonimiseerde rapportage – die als het goed is een beeld en inzicht geeft – ook informatie op persoonsniveau beschikbaar van de leden van het netwerk. Deze informatie is in bezit en beheer van de politie in Arnhem en kan binnen een convenant met de partners worden gedeeld ten behoeve van een aanpak.

De analyse van het netwerk en de aanvullende interviews met professionals maken duidelijk dat diverse partijen in Arnhem – op stads- en wijkniveau – gebruik zouden kunnen maken van deze concrete resultaten.

Focus op Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf

We leggen in de aanpak de focus op drie wijken in Arnhem-Oost, omdat dit tegemoet komt aan de vraagstelling die ten grondslag ligt aan dit onderzoek. Op basis van de analyse van het netwerk wordt duidelijk dat er 21 personen in de Geitenkamp, 50 in Malburgen en 43 in Presikhaaf woonachtig zijn. Zij zijn allen onderdeel van een lokaal en bovenlokaal crimineel netwerk. Een dergelijk netwerk is te beschouwen als het 'LinkedIn van de misdaad'. Aan de ene kant kunnen personen in het netwerk makkelijk in contact komen met andere personen om strafbare feiten te plegen. Aan de andere kant kan er vanuit het netwerk – zeker op jongeren – een negatieve invloed uitgaan.

Voor wat betreft de aanpak hebben de Arnhemse wijken netwerken en overlegstructuren van samenwerkende professionals, maar ontbreekt het daar (nog) aan een convenant om informatie over personen met elkaar te kunnen delen. De professionals binnen de gemeente Arnhem kunnen gebruikmaken van diverse interventies en sinds kort zijn daar in het kader van BOTOC ook een aantal nieuwe interventies aan toegevoegd. Bij dit laatste gaat het om vroegsignalering via het Preventief Interventie Team (PIT), de persoonsgerichte aanpak via het jongerenwerk, de inzet van straatcoaches, het aanbod van werkplekken voor de doelgroep en intensivering van de opsporing op jongeren in de drugs door politie en justitie.

Op basis van de netwerkanalyse en de interviews met professionals ligt het voor de hand om de hiernavolgende zes lijnen van aanpak te kiezen.

1. Heb oog voor de next generation en jonge aanwas

Er zijn in alle drie de wijken jongeren die we rekenen tot de next generation en jongeren die we jonge aanwas noemen. Deze jongeren zijn ondanks hun leeftijd al onderdeel van een groot netwerk waar sprake is van (ernstige) criminaliteit. Het ligt voor de hand om in een regulier integraal jeugdoverleg met deze jon-

geren aan de slag te gaan. Zijn deze jongeren bij de netwerkpartners bekend en zitten ze in een aanpak of niet? Ze zouden – gezien het feit dat ze in het netwerk zitten – bekend moeten worden en er zal ook een aanpak op deze jongeren geformuleerd moeten worden.

Tabel 3.5 – Aantallen Next generation en Jonge aanwas

	Aantallen	
Wijk	*Next generation*	*Jonge aanwas*
Geitenkamp	27	4
Malburgen	19	7
Presikhaaf	19	4

Check

Op het moment dat personen uit het netwerk op naamsniveau richting een (integrale) aanpak gaan, is het van belang om eerst te checken of de registraties bij de politie van de persoon passen bij de delictscategorie (jonge aanwas, rising star, et cetera) waarin hij of zij is gedeeld. Als onderzoekers hebben wij dit vanwege privacyafspraken niet kunnen verifiëren. Is dit juist, dan kan een integraal informatiedossier (als dat er nog niet is) opgesteld worden als basis voor een aanpak. Voor de personen met een zwaarder profiel is het ook raadzaam om na te gaan of er informatie uit rechercheonderzoeken (Summ-it) beschikbaar is dat het beeld van de personen nader kan duiden.

2. Maak werk van de rising stars

We tellen 27 jongeren in het netwerk die woonachtig zijn in de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost die aan het doorgroeien zijn richting de zwaardere criminaliteit, maar die daarnaast ook als negatief rolmodel fungeren voor de jongeren in de wijk. Criminologisch gezien zijn de rising stars een interessante – en zoals we eerder aangaven – vergeten groep. Het ligt voor de hand om deze groep van 27 te bespreken in een platform van de persoonsgerichte aanpak (PGA).

3. Zoom waar mogelijk in op potentiële PGA-ers

Capaciteit is schaars, zo weten we. Toch lijkt het verstandig om binnen de PGA ook de 15 harde kerners, de 46 criminele locals en de acht facilitators onder de loep te nemen die woonachtig zijn in één van de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost. Vraag daarbij is of ze al onderdeel van de PGA zijn of niet. Is dit het geval, dan zouden ze een 'plus' kunnen krijgen omdat ze in het grotere netwerk een rol spelen. Zijn ze niet bekend, dan zou nader onderzoek op zijn plaats zijn.

4. Kijk naar familieverbanden en overweeg een gezins- of familieaanpak

Uit de interviews met professionals komt de betrokkenheid van familieverbanden bij (drugs)criminaliteit regelmatig naar voren. Ook wordt er gesproken over de aanwezigheid van criminele gezinnen of families in sommige wijken. In de netwerkanalyse hebben we niet kunnen kijken naar familieverbanden omdat we als onderzoekers met geanonimiseerde data hebben gewerkt. Het verdient wel aanbeveling om van de personen uit de drie onderzochte wijken die in het netwerk zitten, na te gaan of ze onderdeel zijn van bekende criminele families. Mochten er linken zijn met criminele families of gezinnen dan is het te overwegen om op een dergelijk systeem in te zetten.

5. Blijvend investeren in vroegsignalering

Vanuit de interviews komt naar voren dat de onderzochte wijken in Arnhem-Oost niet alleen kwetsbaar maar ook gesloten wijken voor de overheid zijn met relatief veel problemen als het gaat om opgroeien. Vroegsignalering van kwetsbare kinderen op basis van risicosignalen vraagt dus aandacht. Daarmee kan voorkomen worden dat opgroeiende en kwetsbare kinderen in de basisschoolleeftijd onderdeel uit gaan maken van criminele netwerken als ze ouder worden.

6. Investeer in gezamenlijke aanpak en nieuwe informatiebronnen

Op basis van de interviews met professionals komt naar voren dat er – mede door het ontbreken van een convenant – te weinig focus is op de gezamenlijke en concrete aanpak van personen op basis van gedeelde informatie. Ook zijn er diverse kansen om de informatiepositie te verbeteren en soms wordt hier al voorzichtig invulling aan gegeven. Te denken valt aan informatie uit de online wereld, het onderwijs en door meer 'achter de voordeur' bij gezinnen te komen. Het benutten van deze nieuwe informatiebronnen zou speerpunt in de aanpak moeten zijn.

Eindnoten

1. Ferwerda, Beke & Bervoets, 2013.
2. Ferwerda, Beke & Bervoets, 2017.
3. Dit wordt nader toegelicht verderop in deze paragraaf onder 'Van jonge aanwas tot harde kern'.
4. Beke, Ferwerda, van der Torre & Bervoets, 2013.
5. Spapens, 2012.
6. Weerman, & Kleemans, 2002.
7. Klerks, 2001.
8. Bruinsma & Bernasco, 2002.
9. Blondel, Guillaume, Lambiotte & Lefebvre, 2008; Lambiotte, Delvenne & Barahona, 2009.
10. Ferwerda & Van Wijk, 2010.
11. Beke, Ferwerda, van der Torre & Bervoets, 2013.
12. Ferwerda, Beke & Bervoets, 2017
13. In de rest van Arnhem gaat het om 61 jongeren.
14. De analyse op geregistreerde incidenten heeft betrekking op landelijke politiedata.
15. Zie bijlage 1 voor een toelichting op de categorieën.
16. Ferwerda, Brouwer, Hölzken & Kroeze, 2021.
17. Ferwerda, Brouwer, Hölzken & Kroeze, 2021.
18. Weijers, et al., 2021b.
19. In bijlage 2 is een dergelijke figuur ook voor de rest van Arnhem gemaakt.
20. Snus is niet strafbaar. Het betreft het innemen van nicotine zonder te roken via een tablet of theezakje dat onder de bovenlip wordt gestopt. Via bloedvaatjes in de bovenlip komt de nicotine in het bloed terecht. Het stimuleert de afgifte van adrenaline.
21. Het OZO houdt zich bezig met overlast die plaatsvindt op adresniveau.

4 De balans opgemaakt

Binnen de gemeente Arnhem leven al langere tijd zorgen over de ondermijnende criminaliteit in een drietal wijken in Arnhem-Oost en de invloed die daar mogelijk vanuit gaat op de jeugd. In dat kader is het meerjarenprogramma breed offensief tegen ondermijnende criminaliteit (BOTOC) gestart. Een van de onderdelen van het meerjarenprogramma is de preventieve, proactieve en repressieve aanpak van jongeren in de drugscriminaliteit in drie wijken in Arnhem-Oost: Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf. Voor die aanpak is – op verzoek van de gemeente Arnhem – in dit rapport een analyse gemaakt van de positie van de jongeren in de wijken in relatie tot de criminele structuren in de wijk en daarbuiten.

In dit hoofdstuk – dat te lezen is als een samenvatting – staan we stil bij de vraagstelling, de onderzoeksmethoden en de belangrijkste resultaten. Ook wordt ingegaan op de kansen voor de aanpak.

Systeem- en straatinformatie

Dit onderzoek heeft tot doel om inzichtelijk te maken op welke wijze de criminaliteit gepleegd door jongeren in de drie wijken in Arnhem-Oost in relatie staat tot en beïnvloed wordt door (bovenlokale) fluïde criminele netwerken. Daartoe is op basis van straatinformatie van professionals uit de wijken en de stad en systeeminformatie van de politie een analyse uitgevoerd met als resultaat een netwerk van 484 personen die met elkaar zijn verbonden. In het netwerk onderscheiden we de volgende criminele classificaties: harde kern, rising stars, jonge aanwas, criminele locals, facilitators en X-subjecten. Daarnaast is ook de next generation in beeld gebracht. Ook zijn binnen het netwerk een elftal subnetwerken c.q. clusters in beeld gebracht. De categorieën en clusters zijn geanalyseerd op aantallen, kenmerken, criminaliteitspatronen en onderlinge relaties en beïnvloeding.

Meerdere producten

In dit onderzoek is nauw samengewerkt met een analist van de Eenheid Oost-Nederland. Hij heeft de benodigde analyses uitgevoerd en de data geanonimiseerd om deze vervolgens met ons te delen om onderhavige rapportage op te kunnen stellen.

Verder is het van belang om te vermelden dat er naast onderhavig – geanonimiseerd – rapport ook een analyse op naamsniveau van het netwerk in beheer bij de politie is. Deze informatie kan binnen de geldende convenanten in Arnhem gebruikt worden.

Multibronnenonderzoek

Om het netwerk in beeld te kunnen brengen, zijn diverse onderzoeks- en analyseactiviteiten uitgevoerd. Er is gesproken met 24 verschillende professionals. Het betreft frontline professionals vanuit de gemeente (beleid, veiligheid, leefbaarheid en zorg), de politie (blauw en recherche) en het straathoek-, meiden- en jongerenwerk. De kern van het onderzoek bestaat uit de netwerkanalyse. Daarnaast is literatuuronderzoek en een openbronnenonderzoek uitgevoerd.

De context van het onderzoek

Twee thema's zijn voor de context van het onderzoek van belang. Het gaat allereerst om wat er bekend is in de wetenschappelijke literatuur over de ontwikkelingen en carrières binnen en aanpak van de jeugd- en jongerencriminaliteit. Anderzijds gaat het om het geven van een typering van de drie wijken, want dit zijn de wijken waar 114 personen uit de netwerkanalyse een binding mee hebben.

Kraamkamer van de misdaad

Op basis van de kennis over stoppen en doorgaan in de criminaliteit is het van belang om vast te stellen dat – anders dan de meeste jongeren – een klein deel van de jongeren en jongvolwassenen doorgaat met hun criminele levenswandel, ook als de jaren vorderen. Meestal gaat het om jongeren die in hun jonge jaren signaalgedrag lieten zien in de vorm van vroege voorspellers van een (aanhoudende) criminele carrière. Voorbeelden daarvan zijn onder andere spijbelgedrag, pestgedrag, afkomstig zijn uit een zwak sociaal gezin of deelname aan een criminele jeugdgroep. Daarbij moet wel aangegeven worden dat doorgaan bepaald niet hetzelfde is als doorgroeien. Doorgaan past bij criminele locals. Dit zijn vaak oudere, lokale veelplegers die niet bepaald als succesvolle criminelen te typeren zijn en die het om diverse redenen maar niet lukt om afscheid te nemen

van de criminele levensstijl. Succesvol in crimineel opzicht is wel de harde kern: beroepscriminelen die vaak in georganiseerd verband en bovenlokaal actief zijn.

Daartussen zitten de rising stars. Het betreft meestal jongens die vanaf jonge leeftijd met echte en/of nep-wapens buurtbewoners bedreigen of een overval (proberen te) plegen. Deze jongens zijn vaak al enige tijd actief op straat op typische 'hot spots', met overlast, bedreiging en geweld, en wangedrag. Daarnaast spijbelen ze en worden ze weggestuurd van school. Vaak zijn er problemen in de thuissituatie en wordt handel in drugs in het milieu als een voor de hand liggende bron van inkomsten beschouwd. De harde kerners in hun netwerk zijn hun (negatieve) rolmodellen. De rising stars hebben een ernstig risico om snel door te groeien richting met name routineuze gewelddadige drugscriminaliteit. Waar ze ooit begonnen met overlast in de wijk en onderdeel uitmakend van een jeugdgroep, maken ze nu in de luwte carrière in de zwaardere criminaliteit. In die zin zijn dergelijke jeugdgroepen te beschouwen als de 'kraamkamer van de georganiseerde misdaad'.

Wat werkt in de aanpak?

Voor de succesvolle aanpak van jeugd- en jongerencriminaliteit is een aantal ingrediënten van belang, zo leert de literatuur. Dit zijn onder andere vroegsignalering en de aanpak van risicojeugd en -gezinnen, ketensamenwerking en *focused policing*: focus, samenwerking, persoonsgericht, doelgroepgericht en gebiedsgericht. Vanuit onderzoek is bekend dat het aanbrengen van gezamenlijke focus in analyse en een gerichte integrale aanpak op *hot times*, *hot spots*, *hot groups* en *hot shots* zin hebben in het terugdringen van criminaliteit en overlast. In het kader van de aanpak van jeugd- en jongerencriminaliteit zijn de Top X-aanpakken (*hot shots*) en de aanpak van problematische jeugdgroepen (*hot groups*) voorbeelden binnen deze categorie.

Kwetsbare wijken

Uit de schetsen van de wijken blijkt dat Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf drie wijken zijn die verschillend zijn, maar tegelijkertijd ook veel overeenkomsten hebben. Elke wijk lijkt een eigen karakter te hebben met verschillende inwonersprofielen en wijkdynamieken. De Geitenkamp is een volkswijk met overwegend autochtone Nederlanders. Malburgen en Presikhaaf zijn veel diverser wat betreft migratieachtergronden. De wijken hebben gemeen dat ze kwetsbaar zijn en dit uit zich onder andere in relatief lage inkomens en armoede, kleine en soms slecht onderhouden huurwoningen (laagbouw en flats) en een concentratie van bewoners met financiële zorgen en sociale of psychische problemen.

Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf zijn wijken die vaak de 'verkeerde lijsten' aanvoeren. Te denken valt daarbij ook aan veel eenzaamheid, lage sociale cohesie, verloedering van de leefomgeving en gevoelens van onveiligheid.

In deze voor de overheid gesloten wijken zijn voor de jonge inwoners veel ingrediënten aanwezig die een voedingsbodem kunnen zijn voor een carrière in de criminaliteit.

Kenmerken van het netwerk

In het netwerk waar 285 Arnhemmers (en daarbinnen 114 personen uit de drie Arnhem-Oost wijken) deel van uitmaken, zitten in totaal 484 personen. Het netwerk bestaat voor 91 procent uit mannen. De gemiddelde leeftijd van de leden van het netwerk is 27 jaar. De leeftijden van de personen in het netwerk lopen uiteen van 13 tot 65 jaar.

Naast Arnhemmers zitten er relatief veel personen uit de rest van Gelderland in het netwerk. Daarnaast noteren we ook bijvoorbeeld Rotterdam, Den Haag, Steenwijk en Amsterdam als woongemeenten van de leden van het netwerk.

Actief netwerk

In de afgelopen drie jaar komen de leden van het netwerk voor in 10.311 politieregistraties als betrokkene of verdachte bij incidenten. Dat is gemiddeld 21 incidenten per persoon, waarvan gemiddeld 6 keer als betrokkene en gemiddeld 15 keer als verdachte.

Het criminaliteitspatroon van de verdachten is breed en loopt van vernielingen en incidenten tegen de openbare orde, via gewelds- en vermogensmisdrijven tot misdrijven in het kader van de Opiumwet. Er zitten relatief veel harde kerners, criminele locals en rising stars in het netwerk terwijl het aandeel van de jonge aanwas relatief klein is. Vooral harde kerners en rising stars hebben een grote actieradius en ook de door deze groepen gepleegde criminaliteit is stevig, zoals we hierna zullen zien.

Dit netwerk is vergelijkbaar met netwerken die in andere gemeenten – behalve Amsterdam – in beeld zijn gebracht. Een recente analyse in een buurt in Amsterdam brengt namelijk een – wat betreft criminaliteitspatroon – ernstiger netwerk in beeld.

Clusters

We onderscheiden in het grote netwerk – op basis van onderlinge hechtheid – elf clusters met Arnhemse leden met elk eigen kenmerken. Uit de beschrijving blijkt dat deze clusters verschillen naar leeftijd en aard van de criminaliteit, maar ook

het verschil in actieradius van onderlinge samenwerking. Deze analyse maakt verder duidelijk dat de leden van alle clusters – en dus ook de jongeren – vanuit de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost in contact staan met leden uit de rest van Arnhem en daarbuiten: samen plegen ze strafbare feiten. Het ene cluster is wat betreft ernst het andere niet maar omdat clusters via sleutelpersonen in het netwerk met elkaar verbonden zijn, kunnen criminele kennis en middelen worden uitgewisseld en kunnen bepaalde jongeren doorgroeien of gerekruteerd worden.

Inzoomen op Arnhem en de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost

Van de 285 Arnhemmers in het netwerk woont het grootste deel in Malburgen (18%), Presikhaaf (15%), De Laar-Oost en -West (9%), Geitenkamp (7%), Vredenburg (5%) en Elderveld (4%). De wijken uit Arnhem-Zuid zijn dus ook behoorlijk vertegenwoordigd in het netwerk.

In totaal komen 21 personen uit de wijk Geitenkamp. De groep criminele locals is relatief groot en ook de groepen rising stars en jonge aanwas zijn goed vertegenwoordigd. Er zijn 27 jongeren uit de Geitenkamp schuren aan tegen het netwerk. Ze hebben te weinig politieregistraties om in het netwerk te zitten, maar zijn in het kader van preventie wel zeer interessant. We noemen ze next generation en ze verdienen vanwege hun jonge leeftijd aandacht.

Onder de 50 personen uit Malburgen zitten ook veel criminele locals. Verder zijn hier de groepen rising stars en harde kern redelijk groot. De next generation bestaat in deze wijk uit 19 jongeren.

Uit de wijk Presikhaaf komen 43 personen en wat betreft de verschillende categorieën delictplegers is de gelijkenis met Malburgen groot. Ook hier zijn de grotere categorieën de criminele locals, de rising stars en de harde kern. De next generation telt hier eveneens 19 jongeren.

De jeugd en de drugsproblematiek in Arnhem-Oost

Op basis van de gesprekken die gevoerd zijn met Arnhemse professionals komt naar voren dat sommige jongeren – die opgroeien in deze kwetsbare wijken – al heel jong beginnen met druggebruik. Het begint met snus en lachgas en kan eindigen met coke.

In de Geitenkamp is de motivatie om drugs te gaan verhandelen anders dan in de andere twee wijken. In Presikhaaf en Malburgen is dit een uitweg naar rijkdom en status. Deze jongeren onttrekken zich aan het toezicht van hun ouders en zijn kwetsbaar voor de verlokkingen van de straat, waarbij ze beïnvloed worden door negatieve rolmodellen die ook in drugs handelen en daar succesvol in lijken

te zijn. Op de Geitenkamp gaat het handelen meer voor het levensonderhoud, is het een vorm van rondkomen en wordt het niet zelden door ouders gedoogd. Familieverbanden in de drugs spelen volgens de streetlevel professionals een behoorlijke rol bij het betrokken raken bij drugsgebruik en -handel. Naast de familie – die soms zelf ook al decennia in de wiet zitten – komen jongeren soms ook via scholen en het schoolplein in contact met dealers. In sommige gevallen worden ze daar gerekruteerd om ook te gaan handelen. Parkeerplaatsen, auto's en mobiele telefoons spelen een rol in gebruik en handel, waarbij iedere wijk haar eigen *hot spots* kent. De rol van online kunnen zijn, is sowieso een factor die de werkwijze in de drugshandel heeft veranderd. Klant en dealer hebben immers contact in een online omgeving en spreken via privéberichten – bijvoorbeeld via Snapchat of Telegram – af welk type drugs de klant wil en waar zij elkaar gaan ontmoeten voor de overdracht. Dit maakt het voor de politie ook lastiger om heterdaad aanhoudingen te doen. Tot slot worden er volgens sommige professionals ook actief kwetsbare jongeren via de online omgeving geworven.

Verhalen en verbalen

Het valt op dat het percentage drugsmisdrijven (2%) binnen het netwerk relatief laag is. De systeeminformatie (registraties bij de politie) wijst dus in een andere richting dan de verhalen die we bij professionals in de wijken hebben opgetekend. Die gaan vooral in de richting dat de drugscriminaliteit voor jongeren in de wijken in Arnhem-Oost niet alleen lonkt, maar dat ze daar soms waarschijnlijk ook al bij betrokken zijn. Ditzelfde zagen we overigens ook in het veel zwaardere netwerk in de Wildemanbuurt in Amsterdam (daar 5% drugsregistraties).

Het is goed om te constateren dat er met betrekking tot drugscriminaliteit een discrepantie is tussen de verhalen en de verbalen. Dit is op zich logisch want er is sprake van een slachtofferloos misdrijf c.q. een haalzaak. De burger doet nauwelijks aangifte van drugscriminaliteit en dus worden de cijfers vooral bepaald door de investeringen die de politie kan doen. In de gesprekken die wij voerden geven politiefunctionarissen ook aan dat het los van de prioriteit en capaciteit erg lastig is om aanhoudingen te doen als het gaat om drugscriminaliteit. Dit laatste heeft alles te maken met de werkwijze van de dadergroepen.

Hoe dan ook, er is sprake van een groot, actief netwerk met leden uit Arnhem en daarbuiten. Binnen dat netwerk zijn ook leden uit Arnhem-Oost actief waaronder jongeren en jongvolwassenen. Een aanpak op deze jongeren is vanzelfsprekend zinvol om criminele carrières te doorbreken, omdat met name professionals aangeven dat actief zijn of actief worden in de drugscriminaliteit voor sommige jongeren interessant is.

Naar een aanpak

Zoals eerder aangegeven is er naast deze geanonimiseerde rapportage ook informatie op persoonsniveau beschikbaar van de leden van het netwerk. Deze informatie is in bezit en beheer van de politie in Arnhem en kan op basis van een convenant gedeeld worden met veiligheidspartners om te komen tot een aanpak. Voor die Arnhemse aanpak leggen we de focus op de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost, omdat dit tegemoet komt aan de vraagstelling die ten grondslag ligt aan dit onderzoek.

De 114 personen uit de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost zijn allen onderdeel van een lokaal en bovenlokaal crimineel netwerk. Een dergelijk netwerk is te beschouwen als het 'LinkedIn van de misdaad'. Aan de ene kant kunnen personen in het netwerk makkelijk in contact komen met andere personen om strafbare feiten te plegen. Aan de andere kant kan er vanuit het netwerk – zeker op jongeren – een negatieve invloed uitgaan.

Voor wat betreft de aanpak stellen wij voor dat de analyse op naamsniveau gebruikt wordt om meer scherpte, focus en concreetheid in de bestaande aanpak te brengen die Arnhem te bieden heeft en waar nodig de aanpak te intensiveren. De interventies die op dit moment in het kader van het Arnhems breed offensief tegen georganiseerde ondermijnende criminaliteit (BOTOC) worden ingezet zijn daarbinnen ook zeer interessant omdat deze interventies willen voorkomen dat jongeren afglijden in de criminaliteit. Ook is er binnen het BOTOC aandacht voor het opwerpen van barrières voor een potentieel nieuwe generatie. Voor de aanpak formuleerden we in het vorige hoofdstuk zes lijnen:

1. ***Heb oog voor de next generation en jonge aanwas*** uit de Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf en bespreek deze groepen in het reguliere integrale jeugdoverleg.

2. ***Maak werk van de 27 rising stars*** uit de drie onderzochte wijken in Arnhem-Oost. Dit zijn de jongeren die aan het doorgroeien zijn richting de zwaardere criminaliteit, maar die daarnaast ook als negatief rolmodel fungeren voor de jongeren in de wijk. Criminologisch gezien is dit een interessante en vaak vergeten groep. Bespreek ze binnen een platform van de persoonsgerichte aanpak (PGA).

3. ***Zoom waar mogelijk in op potentiële PGA-ers***. Het is verstandig om de 15 harde kerners, de 46 criminele locals en acht facilitators onder de loep te nemen. Vraag daarbij is of ze al onderdeel van de PGA zijn of niet. Is dit

het geval dan zouden ze een 'plus' kunnen krijgen omdat ze in het grotere netwerk een rol spelen. Zijn ze niet bekend dan zou nader onderzoek op zijn plaats zijn.

4. Kijk naar familieverbanden en ***overweeg een gezins- of familieaanpak***. Het verdient aanbeveling om van de personen uit de drie wijken die in het netwerk zitten na te gaan of ze onderdeel zijn van bekende criminele families en te overwegen om op een dergelijk familiesysteem in te zetten met een systeemaanpak. Professionals geven namelijk regelmatig aan dat er een relatie is tussen bepaalde gezinnen en families en (drugs)criminaliteit.

5. ***Blijvend investeren in vroegsignalering***. De wijken zijn kwetsbaar en gesloten voor de overheid en is voor sommige kwetsbare jongeren een kraamkamer van de misdaad. Vroegsignalering op basis van risicosignalen vraagt aandacht om daarmee te voorkomen dat opgroeiende en kwetsbare kinderen in de basisschoolleeftijd later onderdeel uit gaan maken van criminele netwerken.

6. ***Kies voor een gezamenlijke aanpak en het aanboren van nieuwe informatiebronnen.*** Focus, integraal, informatiegestuurd, concreet en persoonsgericht binnen een convenant – zo weten we ook uit de literatuur – biedt de meeste garanties voor succes. Wat betreft informatiebronnen liggen er uitdagingen in de online wereld, de gezinnen zelf en het onderwijs.

Referenties

Adjiembaks, S. (2018). *(On)gemerkt bijzonder.* Levensverhalen van resisters en de betekenis van resistance to crime. Den Haag: Boom Criminologie.

Alfen, van J. (2021). *Trots op Prikko: 'Ik zeg altijd dat ik uit Presikhaaf kom, niet Arnhem'.*
https://indebuurt.nl/arnhem/arnhemmers/arnhemmer-van-de-week/trots-op-prikko-ik-zeg-altijd-dat-ik-uit-presikhaaf-kom-niet-arnhem~141013/

Andringa, W., Warta, S., De Jong, J., & G. Van Straaten (2020). *Monitor Arnhem 2019*. Veiligheid, Leefbaarheid en Welzijn in uw buurt. I&O Research.
https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/Arnhem/11ec44b5-5de8-4c3a-bc5f-ae8e1cb1b304

Arnhem in Cijfers (2021a). *Arnhem in cijfers*. De staat van de Stad.
https://arnhem.incijfers.nl/dashboard/staat-van-de-stad/bevolking--buurt-wijk-

Arnhem in Cijfers (2021b). *Arnhem in cijfers*. De staat van de Stad.
https://arnhem.incijfers.nl/dashboard/staat-van-de-stad/veiligheid--buurt-wijk-

Arnhem in Cijfers (2021c). *Arnhem in cijfers*. De staat van de Stad.
https://arnhem.incijfers.nl/dashboard/staat-van-de-stad/armoede-en-inkomensondersteuning

Arnhem in Cijfers (2021d). *Arnhem in cijfers*. De staat van de Stad.
https://arnhem.incijfers.nl/dashboard/staat-van-de-stad/leefbaarheid--buurt-wijk-

Arnhem in Cijfers (2021e). *Arnhem in cijfers*. De Staat van de Stad. https://arnhem.incijfers.nl/dashboard/staat-van-de-stad/wonen--buurt-wijk-

Arnhem2day (z.d.). *Presikhaaf.* https://www.arnhem2day.nl/fotobank/presikhaaf

Basisregistratie personen (BRP) Via Arnhem in cijfers. https://arnhem.incijfers.nl/dashboard/staat-van-de-stad/bevolking--buurt-wijk-/?Regionlevel=wijk&Regioncode=4&referencelevel=arnhem&referencecode=undefined

Beerthuizen, M., E. Leijsen & A. Van der Laan (2019). *Risico- en beschermende factoren in de kindertijd en vroege adolescentie voor high impact crime in de latere adolescentie en jongvolwassenheid*. Cahiers 2019-15, WODC: Den Haag.

Beke, B., H. Ferwerda, E. van der Torre & E. Bervoets (2013). *Jeugdgroepen en geweld*. Van signalering naar aanpak. Onderzoeksreeks Politieacademie, Boom, Lemma.

Bersani, B. & E. Eggleston Doherty (2018). Desistance from Offending in the Twenty-First Century. *Annual Review in Criminology*, vol. 1, pp. 311-334.

Berkeley, E. & A. Van Uden (2009). *Risicojongeren: een bundeling van inzichten uit onderzoek, beleid en praktijk over effectieve aanpak*. Den Haag, Nicis Institute.

Bervoets, E., Ferwerda, H., Bremmers, B., Keijzer, D., & T. Appelman (2013). *Daling jeugdige verdachten Amsterdam*. Op zoek naar mogelijke verklaringen. Rotterdam/Arnhem: Lokale Zaken/Bureau Beke.

Bervoets, E. & A. van Wijk (2016). Drie drugsnetwerken in een kleine stad. *Tijdschrift voor Criminologie* 58(3):3-19.

Blokland, A. & L. de Kruijff (2020). Desistance bij seksuele daders in criminologisch perspectief. In: K. Goethals, M. De Boeck, T. Dilliën, W. Huys & A. Nuyts (red.), *Handboek behandeling van seksueel afwijkend gedrag*, 101 – 145,

Blondel, V., L. Guillaume, R. Lambiotte & E. Lefebvre (2008). Fast unfolding of communities in large networks, *Journal of Statistical Mechanics: Theory and Experiment* (10), P1000.

Bolwerk, P. (2021). Doodziek door 'schimmelwoning'. Drie generaties Arnhemse familie 'aan de pufjes'. *De Gelderlander.* https://www.gelderlander.nl/arnhem/doodziek-door-schimmelwoning-drie-generaties-arnhemse-familie-aan-de-pufjes~a9768dfd/

Braga, A. & D. Weisburd (2012). 'The effects of "pulling levers" focused deterrence strategies on crime', *Campbell Systematic Reviews* 2012, afl. 6, p. 1-90.

Bruinsma, G. & W. Bernasco (2002). Dadergroepen en transnationale illegale markten. *Tijdschrift voor Criminologie*, 44 (2),128-140.

Bruinsma, J. (2021). Straatcoaches in Arnhemse wijken houden vaderlijk oogje in het zeil: 'Wij zijn het cement tussen de stenen'. *De Gelderlander.* https://www.gelderlander.nl/arnhem/straatcoaches-in-arnhemse-wijken-houden-vaderlijk-oogje-in-het-zeil-wij-zijn-het-cement-tussen-de-stenen~ad282bd2/

Burik, A. van, Hoogeveen, C., De Jong, B., & Vogelvang, B. (2013). *Evaluatie aanpak criminele jeugdgroepen*. Den Haag: WODC.

Campedelli, G., F. Calderoni, T. Comunale & C. Meneghini (2020). Life-Course Criminal Trajectories of Mafia Members. *Crime & Delinquency*. DOI: 10.1177/0011128719860834.

Copp, J., P. Giordano & M. Longmore (2019). Desistance from Crime during the Transition to Adulthood: The Influence of Parents, Peers, and Shifts in Identity. *Journal of Research in Crime and Delinquency.*

Cort, W. de (2021). Het diepe dal van een prachtige arbeiderswijk op een Arnhemse heuvel: 'Iedereen weet alles van elkaar, maar je verraadt elkaar niet'. *De Gelderlander.* https://www.gelderlander.nl/home/br-br-het-diepe-dal-van-een-prachtige-arbeiderswijk-op-een-arnhemse-heuvel-iedereen-weet-alles-van-elkaar-maar-je-verraadt-elkaar-niet~a9713124/

Crone, E. (2018). *Het puberende brein: over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie*. Amsterdam: Promotheus.

Delft, M. van (2021). Geitenkampers willen af van slecht imago: 'Meer luisteren naar wijkbewoners'. *De Gelderlander.* https://www.gelderlander.nl/arnhem/geitenkampers-willen-af-van-slecht-imago-meer-luisteren-naar-wijkbewoners~acb97fb7/

Essen, L. (2007). De 40 wijken van Vogelaar. *Trouw.* https://www.trouw.nl/nieuws/de-40-wijken-van-vogelaar~be573bbe/

Esseveldt, van J. & H. Ferwerda (2022). *Drugskaart van Arnhem*. Hotspots en verdachten in beeld. Arnhem: Bureau Beke.

Ferwerda, H., J. Jakobs & B. Beke (1996). *Signalen voor toekomstig crimineel gedrag*. Een onderzoek naar de signaalwaarde van kinderdelinquentie en probleemgedrag op basis van casestudies van ernstig criminele jongeren. Den Haag: Stafbureau Informatie, Voorlichting en Publiciteit. Dienst Preventie, Jeugdbescherming en Reclassering. Ministerie van Justitie.

Ferwerda, H. & A. van Wijk (2010). De actieradius van problematische jeugdgroepen. In: F. Bovenkerk, M. Easton, L. Gunther Moor & P. Ponsaers (eds.), Policing multiple communities. *Cahiers Politiestudies*, 2 (pp. 159-168). Antwerpen/ Apeldoorn: Maklu.

Ferwerda, H., B. Beke & E. Bervoets, (2013). *Jeugdgroepen van toen*. Een casus onderzoek naar de leden van drie criminele jeugdgroepen uit het einde van de vorige eeuw. Politie & Wetenschap, Apeldoorn.

Ferwerda, H. & T. van Ham (2017). Lessen uit de aanpak van jeugdgroepen. *Justitiële verkenningen: Dalende jeugdcriminaliteit.* (Red. A. Donker, R. Roks, B. Rovers, M. Schuilenburg, M. Smit & E. Snel, pp. 112-126) Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Ferwerda, H., B. Beke & E. Bervoets (2017). De onzichtbare invloed van bovenlokale criminele netwerken op de wijk. *Tijdschrift voor de Politie*, 79, 9/10, 2017, p. 6-11.

Ferwerda, H., B. de Graaf, H. Lesscher & N. Saadat (2018). Het Dalton-effect voorkomen. Nut, noodzaak en lessen voor de aanpak van criminele families. *Tijdschrift voor de Politie*, jaargang 80, nr. 8/9, 2018, pagina 44-48.

Ferwerda, H. (2019). Gooi het kind niet met het badwater weg. *Cahiers Politiestudies, jaargang 2019-1*, nr. 50 p. 141-144.

Ferwerda, H., J. Wolsink & I. van Leiden (2020). *De lading van vuurwapens*. Een onderzoek naar de impact van illegale vuurwapens in Nederland. Politie & Wetenschap, Den Haag; Bureau Beke, Arnhem

Ferwerda, H., N. Brouwer, I. Hölzken & L. Kroeze (2021). Misdaadcarrières voorkomen en doorbreken. Van analyse van het netwerk naar aanpak. Arnhem: Bureau Beke.

Freeman, C. (1977). A Set of Measures of Centrality. Based on Betweenness. *Sociometry*, 1, 35-41.

Fuller, G. A. Morgan & R. Brown (2019). *Criminal histories of Australian organised crime offenders.* Trends & issues in crime and criminal justice, 567.

Geenen, M. (2010), *Stoppen is afzien: welke betekenis geven jongeren aan professionals in het proces van stoppen met criminaliteit?* 's-Hertogenbosch: Avans Hogeschool, Expertisecentrum Veiligheid.

De Gelderlander (2016). *Achterstandswijk? Is de Arnhemse wijk Presikhaaf de hemel of de hel?*
https://www.gelderlander.nl/default/achterstandswijk-is-de-arnhemse-wijk-presikhaaf-de-hemel-of-de-hel~a93ba80b/

Geitenkamp.net. (z.d.). *Geitenkamp*.
http://www.geitenkampnet.nl/over-de-wijk-2/geitenkamp/

Gemeente Arnhem (2021). *Staat van de Stad 2020*.
https://storymaps.arcgis.com/stories/b7bc05463cdc477b8bf98ae3a2ea1348

Gemeente Arnhem. (z.d.-a). *Beschermde stadsgezichten*. https://www.arnhem.nl/Inwoners/bouwen_en_verbouwen/monumenten/beschermde_stadsgezichten

Gemeente Arnhem. (z.d.-b). *Arnhem-Oost aanpak*. https://www.arnhem.nl/stad_en_wijken/projecten/Arnhem_Oost_aanpak

Gemeente Arnhem. (z.d.-c). *Geitenkamp*. https://www.arnhem.nl/stad_en_wijken/Wijken/Mijn_wijk/Geitenkamp

Gemeente Arnhem (z.d. -d). *Wijkprogramma Geitenkamp 2021*. https://www.arnhem.nl/stad_en_wijken/Wijken/wijkactieplannen/Wijkprogramma_Geitenkamp_2021

Grinsven, S. van & A. Verwest (2017). Vijf jaar aanpak Top 600, waar staan we nu? *Justitiële verkenningen: Dalende jeugdcriminaliteit*. (Red. A.G. Donker, R.A. Roks, B. Rovers, M.B. Schuilenburg, M. Smit & E. Snel, pp. 127-141) Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

InMalburgen (2021). *Immerloo.* https://inmalburgen.nl/loc/immerloo/

Klerks, P. (2001). The network paradigm applied to criminal organisations: theoretical nit-picking or a relevant doctrine for investigators? Recent developments in the Netherlands. *Connections*, 24 (3), 53-65.

Koppen, M. van, V. Van der Geest & E. Kleemans (2017). *Doorgroeiers in de misdaad*. De criminele carrières en achtergrondkenmerken van jonge daders van een zwaar delict. VU, Politie & Wetenschap, Apeldoorn.

Laan, van der, A. & M. Beerhuizen (2018). *Monitor Jeugdcriminaliteit 2017: Ontwikkelingen in de registreerde jeugdcriminaliteit in de jaren 2000 tot 2017*. Cahier 2018-1. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Laan, van der, A., M. Beerthuizen & H. Goudriaan (2017). Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit, 1997 tot 2015. *Justitiële verkenningen: Dalende jeugdcriminaliteit.* (Red. A.G. Donker, R.A. Roks, B. Rovers, M.B. Schuilenburg, M. Smit & E. Snel, pp. 28-49) Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Laan, van der A., S. Pleysier & F. Weerman (2020). Hedendaagse jeugdcriminaliteit: nieuwe vragen en enkele antwoorden na een historische daling. *Tijdschrift voor Criminologie*, 62(2-3), 115-129

Laan, A. van, M. Beerthuizen & N. Boot (2021). *Monitor Jeugdcriminaliteit 2020*. Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit in de eerste twee decennia van deze eeuw. Cahier 2021-9. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Lambiotte, R., C. Delvenne & M. Barahona (2009). *Laplacian Dynamics and Multiscale Modular Structure in Networks*.

Lammerse, M. (2018). *Malburgen - de wijk*. Malburger. https://malburger.nl/malburgen-de-wijk/

Lammerse, M. (2020). *Wijkgeschiedenis en Wijktoekomst*. Malburger. https://malburger.nl/wijkgeschiedenis/

Lenkens, M., F. van Lenthe, L. Schenk, T. Magnée, M. Sentse, S. Severiens, G. Engbersen & G. Nagelhout (2019). Experiential peer support and its effects on desistance from delinquent behavior: Protocol paper for a systematic realist literature review. *Systematic Reviews*, vol. 8, no. 119, pp. 1-14.

Maruna, S. (2001). *Making good; How ex-convicts reform and rebuild their lives*. Washington DC: APA-Books.

McNeill, F. (2006). A desistance paradigm for offender management. *Criminology and Criminal Justice*, 6(1), 39-62.

Mijn Gelderland (z.d.). *Presikhaaf Arnhem. De eerste 'shopping mall' van Europa*. https://mijngelderland.nl/inhoud/verhalen/presikhaaf-arnhem

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2019). *Soorten eenzaamheid*. Over eenzaamheid | Alles over eenzaamheid. https://www.eenzaam.nl/over-eenzaamheid/soorten-eenzaamheid

NOS (2020a). *Aanhoudingen en boetes om vuurwerkonrust Arnhem*. https://nos.nl/artikel/2357823-aanhoudingen-en-boetes-om-vuurwerkonrust-arnhem

NOS (2020b). *Burgemeester Arnhem sluit woning Geitenkamp na vondst zwaar vuurwerk*. https://nos.nl/artikel/2358355-burgemeester-arnhem-sluit-woning-geitenkamp-na-vondst-zwaar-vuurwerk

Ploeg, Van Der, H. & Bruinsma, J. (2020). *Vuurwerkdrama treft armste buurt van Gelderland.* De Gelderlander.
https://www.gelderlander.nl/arnhem-e-o/vuurwerkdrama-treft-armste-buurt-van-gelderland~ab865a4e/

Rovers, B. (2008) Ze deugen nergens voor: het Belief effect in justitiële jeugd-interventies. H. Moors en B. *Rovers: Geloven in veiligheid*. Avans Hogeschool: 's Hertogenbosch.

Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (2007). *Toelichting bij het besluit tot aanwijzing van het beschermd stads gezicht Geitenkamp gemeente Arnhem (Gelderland).* https://geo1.arnhem.nl/hyperlink/monumenten/RBS_Geitenkamp.pdf

Sampson, R. & J. Laub (1995). *Crime in the making: Pathways and turning points through life*. Harvard University Press.

Sampson, R. & J. Laub (2017). A general age-graded theory of crime: Lessons learned and the future of life-course criminology, Farrington, *Integrated Developmental and Life-course Theories of Offending*, 165 – 187.

Skogan, W. & K. Frydl (eds.) (2004). *Fairness and Effectiveness in Policing: The Evidence*. Washington: Te national Academy's Press.

Spapens, T. (2012). *Netwerken op niveau: criminele micro-, meso- en macronetwerken* (oratie). Tilburg: Tilburg University.

Team Leefomgeving Presikhaaf (2021). *Wijkprogramma Presikhaaf 2021*. https://www.arnhem.nl/stad_en_wijken/Wijken/wijkactieplannen/Wijkprogramma_Presikhaaf_2021

Terpstra, J. (2019). *Een mooie maar kwetsbare wijk: 'In Immerloo II komen alle problemen samen'.* Omroep Gelderland. https://www.gld.nl/nieuws/2406718/een-mooie-maar-kwetsbare-wijk-in-immerloo-ii-komen-alle-problemen-samen.

Terpstra, J. (2020). *Flatbrand, armoede, renovatie: verandering in Immerloo II gaat met horten en stoten.* Omroep Gelderland. https://www.gld.nl/nieuws/2449009/Flatbrand-armoede-renovatie-verandering-in-Immerloo-II-gaat-met-horten-en-stoten

Versteegh, P., T. van der Plas & H. Nieuwstraten (2011). *The best of three worlds*. Effectiever politiewerk door een probleemgerichte aanpak van hot crimes, hot spots, hot shots en hot groups, Apeldoorn: Politieacademie.

Vollaard, B., P. Versteegh & J. van den Brakel (2009). *Veelbelovende verklaringen voor de daling van de criminaliteit na 2002.* Apeldoorn: Politie & Wetenschap.

Waard, de, J., A. Van der Laan & M. Scheepmaker (2017). Inleiding. *Justitiële verkenningen: Dalende jeugdcriminaliteit*. (Red. A.G. Donker, R.A. Roks, B. Rovers, M.B. Schuilenburg, M. Smit & E. Snel, pp. 5-9) Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Waard, De, J. (2019). Wat Werkt? *Een systematisch overzicht van recent verschenen meta evaluaties / synthesestudies binnen de kennisdomeinen situationele criminaliteitspreventie, politiezorg, en strafrechtelijke interventies, 1997 – 2019*. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Weerman, F. & E. Kleemans (2002). Criminele groepen en samenwerkingsverbanden. *Tijdschrift voor Criminologie*, 44 (2), 114-127.

Weerman, F. (2017). Sociale media en smartphones als verklaring voor de daling in jeugdcriminaliteit? *Justitiële verkenningen: Dalende jeugdcriminaliteit*. (Red. A.G. Donker, R.A. Roks, B. Rovers, M.B. Schuilenburg, M. Smit & E. Snel, pp. 71-87) Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Weijers, I. & D. van Drie (2014). *Stoppen of volharden*. Portretten van jonge veelplegers. SWO, Amsterdam.

Weijers, I. (2018). *Veelplegers aanpakken*. 81 jonge veelplegers 15 jaar gevolgd. SWP, Amsterdam.

Weijers, I., H. Ferwerda & R. Roks (2021a). Verharding van de jeugdcriminaliteit. *Nederlands Juristenblad*, 8 januari 2021, aflevering 1, pagina 14-20.

Weijers, I., H. Ferwerda & R. Roks (2021b). Te groot voor de wijkagent, te klein voor de recherche. Een vergeten groep: jonge doorgroeiers in de criminaliteit. *Proces*, vol. 100, no. 5, Pagina 264-275.

Bijlage 1 – Incidenten naar hoofd- en subcategorieën

Top 5 vermogensmisdrijven (n=1.117)	**n**	**%**
Winkeldiefstal	230	21%
Heling	112	10%
Overige horizontale fraude	99	9%
Overige (eenvoudige) diefstal	70	6%
Gekwalificeerde diefstal in/uit woning	54	5%

Top 5 vernielingen en openbare orde incidenten (n=2.391)	**n**	**%**
Melding overlast jeugd	906	38%
Geluidshinder overig	309	13%
Overlast i.v.m. drugs/alcohol	335	14%
Overlast door verward/overspannen persoon	148	6%
Vernieling overige objecten	97	4%

Top 5 geweldsmisdrijven (n=1.969)	**n**	**%**
Ruzie/twist (zonder vervolg)	1.292	66%
Eenvoudige mishandeling	136	7%
Bedreiging	130	7%
Belediging	124	6%
Vechtpartij (zonder vervolg)	79	4%

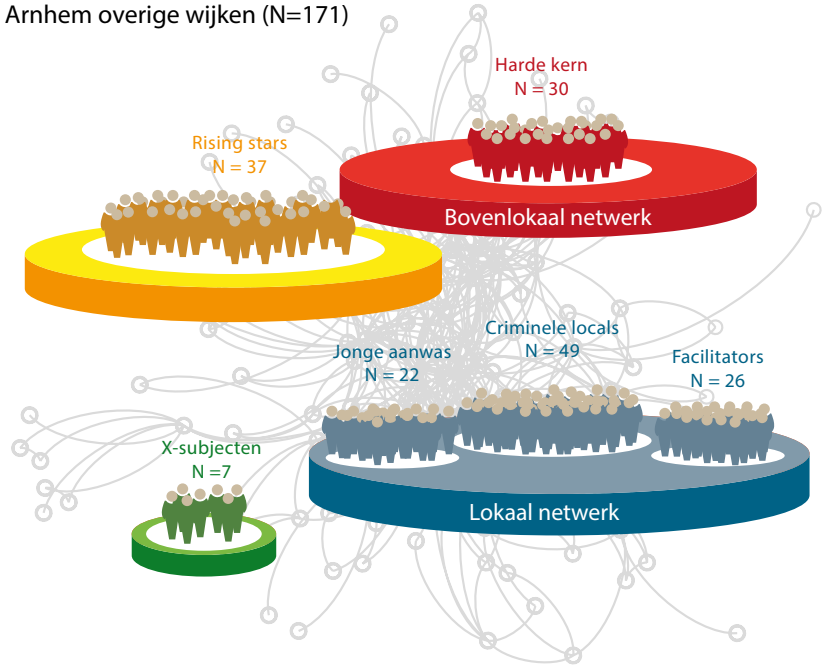
Top 5 seksuele misdrijven (n=31)	**n**	**%**
Overige meldingen zeden	14	45%
Mensenhandel seksuele uitbuiting	6	19%
Verkrachting	5	16%
Seksueel misbruik (incest) afhankelijke relatie/wilsonbekwame	2	6%
Openbare schennis der eerbaarheid	2	6%

Top 5 verkeersmisdrijven (n=1.200)	**n**	**%**
Overige verkeerszaken	540	45%
Rijden zonder rijbewijs	289	24%
Rijden onder invloed drugs/geneesmiddelen al dan niet i.c.m. alcohol	67	6%
Rijden onder invloed (uitsluitend alcohol)	49	4%
Snelheidsovertreding RVV90	45	4%

Top 5 drugsmisdrijven (n=208)	**n**	**%**
Bezit harddrugs (lijst I)	77	37%
Aantreffen drugs (geen verdachte)	39	19%
Handel harddrugs (lijst I)	33	16%
Bezit softdrugs	27	13%
Vervaardigen softdrugs	16	8%

Top 3 wapenmisdrijven (n=84)	**n**	**%**
Bezit overige wapens	66	79%
Bezit vuurwapens	15	18%
Schietpartij (zonder vervolg)	3	4%
Top 5 overige incidenten (n=3.311)	**n**	**%**
Verdachte situatie	1.493	45%
Algemene mutatie	1.196	36%
Afhandeling overige meldingen	481	15%
Overtreding overige (wetboek van strafrecht)	76	2%
Overtreding justitiële voorwaarden	32	1%

Bijlage 2 – Criminele netwerkvorming in de rest van Arnhem

Verschenen in de Bekereeks

2008

Ambtscriminaliteit aangegeven?
Een onderzoek naar het opvolgen van en kennis over de wettelijke verplichting tot aangifte van artikel 162 Sv misdrijven

Verborgen problemen
Een onderzoek naar (de aanpak van) criminaliteit onder Antillianen in Nederland

Bont en Blauw
Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan doorde politie en het openbaar ministerie

Uitstel van behandeling?
Een verkennend onderzoek naar TBS-gestelden met en zonder een combinatievonnis en de mogelijke effecten van detentie

2009

Huwelijksdwang: Een verbintenis voor het leven?
Een verkenning van de aard en aanpak van gedwongen huwelijken in Nederland

Inpakken niet nodig
Een profiel van straatroven en straatrovers in Almere

Back on Track?
Een evaluatieonderzoek naar de onthemende projecten van de Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen

CoVa volgens plan?
Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheidstraining

Achter de schermen
Een verkennend onderzoek naar downloaders van kinderporno

2010

Tot de dood ons scheidt
Een onderzoek naar de omvang en kenmerken van moord en doodslag in huiselijke kring

Kwetsbaar beroep
Een onderzoek naar de prostitutiebranche in Amsterdam

Cameratoezicht in beweging
Ervaringen met nieuwe vormen van cameratoezicht bij de Nederlandse politie

2011

Los van drank
Procesevaluatie Haltafdoening Alcohol

Lastige verhalen
Een exploratief onderzoek naar valse aangiften van zedenmisdrijven door meisjes van 12-18 jaar

Wapenfeiten
Een onderzoek naar overvallen en overvallers in Nijmegen

Snelle jongens
Een onderzoek naar drugsrunners en daaraan gerelateerde problematiek in Limburg-Zuid

2012

De schade hersteld?
Een onderzoek naar herstelbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen

Onder Controle?
Een procesevaluatie van de gedragsinterventie 'Korte Leefstijltraining voor verslaafde justitiabelen'

Planmatig en flexibel
Procesevaluatie gedragsinterventie CoVa+

Oosterse Teelt
Vietnamezen in de hennepteelt

Dierenwelzijn in het vizier
De aard en omvang van dierenwelzijnszaken en de stand van zaken van de handhaving van de regelgeving op dat gebied in Nederland

2013

Over leven na de moord
De gevolgen van moord en doodslag voor de nabestaanden van de slachtoffers en de ondersteuning door Slachtofferhulp Nederland

Met scherp schieten
Een onderzoek naar een aantal veiligheidsrisico's met betrekking tot de schietsport in Nederland

Georganiseerde voertuigcriminaliteit in Nederland
Een beeld van de omvang, kenmerken, werkwijzen en aanpak anno 2013

Het warme bad en de koude douche
Een onderzoek naar misstanden in nieuwe religieuze bewegingen en de toereikendheid van het instrumentarium voor recht en zorg

2014

Portretten van notoire ordeverstoorders
Kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders binnen het voetbal

Gelegenheidsordeverstoorders?
Analyse van rondom grootschalige rellen aangehouden verdachten

Ondergaan of ondernemen
Ontwikkelingen in de aard en aanpak van afpersing van het bedrijfsleven

Raak geschoten?
Een onderzoek naar de werking van maatregelen tegen geweld en overlast rondom het betaald voetbal

Doordringen of doordrinken
Effectevaluatie Halt-straf Alcohol

Prostitutie in Nederlandse gemeenten
Een onderzoek naar aard en omvang, beleid, toezicht en handhaving in 2014

2015

Aangifte onder nummer
Implementatie, toepassing en eerste resultaten van de nieuwe regeling 'Aangifte onder nummer'

Papier en werkelijkheid
Een hypothesevormend onderzoek naar de invloed van registratie-effecten op de omvang van de geregistreerde jeugdcriminaliteit

Grensoverschrijdend slachtofferschap
Een inventarisatie van aard, omvang en aandachtspunten in verband met de effectuering van slachtofferrechten

2016

Dieren Verboden
De toepassing van het houdverbod als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf

Kijk op jeugdcriminaliteit
Handvatten voor het opstellen van een periodieke trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit en een overzicht van veelbelovende aanpakken

Stijging meldingen verwarde personen in de regio Rotterdam
Een onderzoek naar mogelijke verklaringen en wenselijke oplossingen

Missen we iets?
Een gebiedsanalyse in Rotterdam naar de omvang en aanpak van de jeugdcriminaliteit en eventuele 'witte vlekken' in dat beeld
De draad weer oppakken
Een follow-up onderzoek onder nabestaanden van slachtoffers van levensdelicten

Hoe lopen de hazen?
De stand van zeken in de aanpak van dierenmishandeling en dierenverwaarlozing

Focus op heling
Een onderzoek naar het functioneren van de helingmarkt, het beleid tegen en de gevolgen van heling

Van cijfers naar interpretatie
Een duiding van de kwantitatieve ontwikkelingen van de jeugdcriminaliteit

Wie is het slachtoffer?
Kenmerken van de doelgroep van het Schadefonds Geweldsmisdrijven en strategieën voor een beter doelgroepbereik

Radicalisering in de gemeente Arnhem
Resultaten van onderzoek onder mentoren, welzijnswerkers en jongeren

2017

Duiding van problematisch jeugdgroepengedrag
Een theoretische verkenning en een praktische handreiking voor het veld

Prostitutie in beeld gebracht
Een onderzoek naar aard en omvang van zichtbare en onzichtbare prostitutie in Arnhem

De achterblijvers
Een evaluatie van het maatwerk voor achterblijvers van vermiste personen

2018

Realiteit of registratie-effect?
De invloed van registratie-effecten op de daling van de geregistreerde jeugdcriminaliteit

Links-extremisme in beeld
Een verkennend onderzoek naar links-extremistische groeperingen in Nederland

Na het beslag
Een onderzoek naar door RVO inbeslaggenomen voorwerpen onderdeel Natuur en de afhandeling daarvan

Slachtoffers zoeken en vinden
Een onderzoek naar het werk van de kinderpornorechercheurs

Straatprostitutie in Nijmegen
Een evaluatie van de tippelzone en huiskamer aan de Nieuwe Marktsrtaat in Nijmegen

Opschakelen
Onderzoek naar ongewenste gedragingen in de wielersport

Betonrot
Een kwalitatief onderzoek naar het fenomeen ondermijnende criminaliteit in Brabant-Zeeland, de effecten van en richtingen voor de overheidsaanpak

2019

Hoog-risico honden, een bijtend probleem?
Een fenomeenonderzoek naar bijtincidenten en hondengevechten

De politieaanpak van etnisch profileren in Amsterdam
Een onderzoek naar effecten, criteria en meetbare indicatoren

Zo ziek als een hond?
Gezondheids- en socialisatieproblemen bij puppy's in Nederland in relatie tot de herkomst

Minderjarige slachtoffers van zedenmisdrijven gehoord
Een kwalitatief onderzoek naar de verhoorpraktijk

Downloaders van kinderporno;
een literatuuronderzoek

Criminelen achter het stuur
Aard en omvang van het gebruik van huurmotorvoertuigen voor criminele activiteiten

Asielzoekers in het gareel?
Plan-, proces en effectevaluatie werking extra begeleiding- en toezichtlocaties

2020

Afspraak is afspraak?
Evaluatie van de eenduidige landelijke afspraken rondom opsporing en vervolging van geweld tegen werknemers met een publieke taak

Panden met een luchtje
Een inventarisatie van aanpakken om verhuur van panden voor criminele doeleinden tegen te gaan

Ondermijning op en rond luchthaven Schiphol

Black Box?
Een onderzoek naar opslagboxen in relatie tot criminaliteit: fenomeen en aanpak

Fietsdiefstal in Nederland
Van fenomeen naar aanpak

Sterk spul
Aard, omvang en ernst van de dopinghandel in Nederland
Voor de verandering
Een exploratief onderzoek naar pogingen tot het veranderen van seksuele gerichtheid en genderidentiteit in Nederland

2021

Werken aan werk
Een evaluatie van penitentiare arbeid

Medische missers
De gevolgen en nasleep van medische incidenten en ervaringen met de ondersteuning van de gedupeerden door het Casemanagement Medische Incidenten

Jeugdproblematiek in Zwolle
Een onderzoek naar de omvang, aard en aanpak

Misdrijven in kinderschoenen
Een onderzoek naar de aanpak van 12- en 13-jarige misdrijfverdachten binnen en buiten het strafrecht

Misdaadcarrières voorkomen en doorbreken
Van analyse van het netwerk naar aanpak

Taxi!
Malafide activiteiten en (ondermijnende) criminaliteit in de Amsterdamse taxibranche

Monitor leefbaarheid volkstuinen Rotterdam
Van beeld naar suggesties voor de aanpak

Van inzicht naar aanpak
Een onderzoek naar ondermijning in de amateursport in de regio Rotterdam

2022

Grenzeloos!?
Een verkennend onderzoek naar het instrumentarium in relatie tot (veroordeelde) plegers van transnationaal seksueel kindermisbruik

Fatale politie-incidenten
Patronen bij fatale incidenten binnen de context van politieoptreden

Beïnvloed geweld
Evaluatie Wet middelenonderzoek bij geweldplegers (WMG)

Do or don't
Kennissynthese ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit

Jongeren en georganiseerde drugscriminaliteit in de regio Den Haag
Een onderzoek naar aard, omvang, voedingsbodems en preventie

Voor meer informatie over uitgaven in deze reeks: bureaubeke.nl.

De gemeente Arnhem wil de komende jaren op diverse manieren de strijd aangaan met de drugscriminaliteit in de stad. Een van de onderdelen van het meerjarenprogramma is de preventieve, proactieve en repressieve aanpak van jongeren in de drugscriminaliteit in drie wijken in Arnhem-Oost.

In dit rapport wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de invloed van criminele fluïde netwerken op de jeugd in drie wijken in Arnhem-Oost, te weten Geitenkamp, Malburgen en Presikhaaf.

Op basis van straatinformatie van professionals en systeeminformatie van de politie is een netwerk in beeld gebracht waar jongeren en jongvolwassenen met elkaar verbonden zijn. Het netwerk bestaat uit 484 personen in de leeftijd van 13 tot 65 jaar die crimineel actief zijn. 285 van de personen uit het netwerk komen uit Arnhem waarvan 21 uit de Geitenkamp, 50 uit Malburgen en 43 uit Presikhaaf.

In het netwerk wordt op basis van delictgedrag, leeftijd en pleegplaatsen een onderscheid gemaakt in de volgende categorieën delictplegers: jonge aanwas, rising stars, criminele locals, harde kern en facilitators. Daarnaast is in de periferie van het netwerk ook de next generation in beeld gebracht. De next generation, jonge aanwas en rising stars worden ondanks hun relatief jonge leeftijd nu al door de misdaad beïnvloed.

Op basis van de analyse worden voorstellen gedaan voor een gerichte en concrete aanpak van personen, groepen en fenomenen. Een aanpak die loopt van vroegsignalering tot repressie.

ISBN 978-94-92255-58-7

9 789492 255587 >

www.beke.nl